T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ; TARİHİ TRAKYA ROMA SU İSALE HATTI ÖRNEĞİ.

Ersun VAROL

2501131261

TEZ DANIŞMANI

Doç.Dr. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	ERSUN VAROL	**Numarası**	:	2501131261
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI	**Danışmanı**	:	DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU
Tez Savunma Tarihi	:	13.09.2019	**Saati**	:	11:00
Tez Başlığı	:	" KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: TARİHİ TRAKYA ROMA SU YOLLARI İSALE HATTI ÖRNEĞİ "			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OY~~ÇOKLUĞU~~YLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. SIRMA TURGUT		KABUL
2- DOÇ. DR. SEVİM BUDAK		KABUL
3- DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜY. NAZİFE ŞEBNEM SAYHAN		
2- DR. ÖĞR. ÜY. TAYFUN KAHRAMAN		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.

ÖZ

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ; TARİHİ TRAKYA ROMA SU İSALE HATTI ÖRNEĞİ

ERSUN VAROL

Ülkemizde son 15 yılda değişen imar koşullarıyla hızla ve plansızca gelişen kentlerde, yeni yapılaşmaların baskısı altında kalan kültür varlıklarına ilişkin, mevcut Ulusal ve Uluslararası koruma politikalarının analiz edilmesi ve koruma, kullanma ve yönetme uygulamalarının incelenmesi; bu doğrultuda başta Trakya Roma Su İsale Hattı olmak üzere, Kırkçeşme Su İsale Hattı, Hamidiye Su İsale Hattı, Terkos-Feriköy Su İsale Hattı ve Taksim Su İsale Hattına ait su galerisi, su kemeri, su köprüsü v.b. tarihi su yapılarının korunması, kullanılması ve yönetilmesineilişkin ülkemizde yürürlükte olan mevzuat, idari yapı ve koruma politikalarının incelenmesi; dünyadabenzer şekilde koruma altına alınmış su yapılarının koruma-kullanma dengesi içerisinde nasıl yönetildiğine ilişkinyurt dışından bir örneğin incelenmesi; ardından söz konusu Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların mevcut yasal ve yönetsel, fiziki ve ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarının analiz edilerek, mevcut sorunların ve olanakların tespit edilmesi,yapılan tespitler doğrultusunda müdahale biçimlerinin belirlenmesi, son olarak da mevcut yasal yönetsel yapıdan farklı bir yönetim yaklaşımıyla; Tarihi İstanbul Su Yollarının korunarak yeniden işlevlendirilmesi, kente ve bulunduğu bölgeye katma değer sağlayacak yerel yönetimlerin koordinasyonunda oluşturulacak bir yönetim modeli önerisi geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:İstanbul, Tarihi Su Sistemleri, Roma Suları, Koruma, YerelYönetim, Alan Yönetimi

ABSTRACT

THE EFFECTIVE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN THE PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE; THE EXAMPLE OF TRAKYA ROMA HISTORICAL WATER SUPPLY

ERSUN VAROL

To analyze the current National and International conservation policies regarding cultural assets under the pressure of new constructions in cities that have developed rapidly and unplanned with the zoning conditions changing in the last 15 years in our country and to examine the practices of conservation, use and management; In this respect, especially the Trakya Roman Water Supply, Kırkçeşme Water Supply, Hamidiye Water Supply, Terkos-Feriköy Water Supply and Taksim Water Supply gallery, aqueduct, bridge and so on. Examining the legislation, administrative structure and conservation policies in force in Turkey regarding the conservation, use and management of historical water structures; examining an example from abroad on how the world's similarly protected water structures are managed in a conservation-use balance; then, the existing legal and administrative, physical and economic, social and cultural conditions of the Trakya Roman Water Supply structures are analyzed, the existing problems and opportunities are identified, the methods of intervention are determined in line with the findings, and finally a different management than the existing legal administrative structure. The approach; A management model proposal was developed under the coordination of local administrations that will provide added value to the city and its region by preserving and re-functionalating the historical Istanbul Waterways.

Keywords: Istanbul, Historical Water Supplies, Roman Waters, Conservation, Local Government, Site Management

ÖNSÖZ

Medeniyetler tarihi açısından sahip olduğu çok çeşitli ve çok katmanlı geçmişiyle dünyada özel bir yerde olan ülkemizde, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde öncü ekonomi Tarım Sektörüve kentlerimizdeki tarihi çevre kısmen korunmuş iken özellikle 1950'li ve 1980.li yıllarda artan sanayileşme aktiviteleri; tarımsal işgücünün kırdan kente göçmesi ve kentlerin bu göçlere hazırlıksız yakalanarak plansız gelişmelerini de beraberinde getirmiştir. Bu durum sadece plansız bir kent oluşumuna sebep olmamış kentlerin kimlikleri olan tarihi ve doğal çevrenin de bu hızlı kentleşmeden zarar görmesine sebep olmuştur. Bu olumsuz gelişmelerin en hızlı yaşandığı kentlerden biri İstanbul'da özellikle 1950'lerden sonra tarihi çevre, bilinçli veya bilinçsiz olarak yok edilme sürecine girmiştir.

Bu yıkıcı süreçte başta Osmanlı Dönemine ait olmak üzere Bizans ve Roma Dönemlerine ait eserler yok edilmiş, bu durum İstanbul'un tarihi kimliğininkaybolmasına ve özellikle İstanbul'un Tarihi Çevresinin özünü oluşturan Roma ve Bizans Dönemi eserlerinin hızla yok edilmesine yol açmıştır.Ulu Önder Atatürk'ün ülkemiz için çizdiği muasır medeniyetler seviyesine erişebilmenin bir gereği olarak kentlerde tarihi çevrenin korunmasının öneminden hareketle; dünyada çok az kentin sahip olduğu tarihi çevre bakımından zengin olan İstanbul'da, Roma Dönemine ait Trakya Roma Su İsale Hattını ortaya çıkarıp, ihya ederek koruma kullanma dengesi içerisinde Yerel İdarelerin öncülüğünde dünya, ülkemiz ve İstanbulun kültür mirası envanterine hediye etmek büyük önem arzetmektedir.

Bu tez çalışmasında İstanbul Tarihi Su Yollarının korunması kapsamında tarifsiz bir heyecanla; bazen bir tarihçi, bazen bir arkeolog, bazen bir şehir plancısı ve bazen de bir mimar gözüyle sorunlara ve olanaklara bakılmış; yine aynı bakış açıları ile bu yapıların yerel düzeyde oluşturulacak bir yönetim modeli ile korunması, kullanılması ve yönetilmesine ilişkin çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Tez çalışmasının,Ülkemizin tarihi zenginliklerinin yerinden ve etkin bir şekilde yönetilmesi sürecine katkı sağlaması dileklerimle.

ERSUN VAROL

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**

RESİMLER LİSTESİ ..... **xii**

HARİTALAR LİSTESİ ..... **xiii**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xv**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ ÇEVREYİ KORUNMA ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE MEVCUT YASAL - YÖNETSEL DURUM

1.1. Tanımlar 7

1.1.1. Tarihi Çevrenin Korunmasında Kuramsal Yaklaşımlar 9

1.2. Dünya'da Tarihi Çevreyi Koruma Anlayışının Gelişimi 10

1.3. Türkiye'de Tarihi Çevreyi Koruma Anlayışının Gelişimi 14

1.3.1. Osmanlı Döneminde Kültürel Mirasın Korunması 15

1.3.2. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Kültürel Mirasın Korunması 16

1.4. Türkiye'de Tarihi Çevrenin Korunmasında Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapı 19

1.4.1. Türkiye'de Tarihi Çevrenin Korunmasında Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları 20

1.4.2. Merkezi İdari Yapılanma 21

1.4.3. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne Bağlı Taşra Teşkilatı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri 23
1.4.4. Yerel İdari Yapılanma: 24
1.4.5. İl Özel İdareleri 27
1.4.6. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı: 28
1.4.7. Sivil Toplum Örgütleri ve Meslek Odaları: 28
1.4.8. Alan Yönetimleri: 28
1.5. Türkiye'de Tarihi Çevreyi Koruma Uygulamalarında Yaşanan Genel Sorunlar 29
1.6. Tarihi Çevrenin Korunmasında Kullanılan Mali Kaynaklar: 31

İKİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL'DA TARİHİ SU SİSTEMLERİ VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Osmanlı Devleti Öncesindeki Su Sistemleri;Trakya Roma Su İsale Hattı . 35
2.1.1. Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi): 38
2.1.2. Cebeciköy -Tarihi Yarımada Roma Su İsale Hattı(III. Roma Su Sistemi)…. 42
2.1.3. Trakya Roma Su İsale Hattının Mevcut Fizikselve Yasal Durumu. 43
2.1.4. İstanbul'da Su Yollarına İlişkin Bilimsel Araştırmalar ve Değerlendirmeler. 44
2.2. Osmanlı Devleti Sonrası Su Sistemleri 44
2.2.1. Kırkçeşme Su İsale Hattı 45
2.2.2. Taksim Su İsale Hattı: 47
2.2.3. Hamidiye Su İsale Hattı: 48
2.2.4. Terkos-Feriköy Su Galerisi Hattı 50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA YERİNDEN YÖNETİM ÖRNEĞİ: PONT DU GARD (FRANSA)

3.1. Fransa'da Koruma Mevzuatının Gelişimi Ve Yerel Yönetimlerin Yeri 53

3.1.1. Malraux Yasası..... 54

3.1.2. Kentsel Mimari Miras ve Doğal Değerleri Koruma Bölgeleri Yasası. 56

3.1.3. Fransa'da yürütülen Tespit ve Tescil süreci..... 56

3.2. Pontdu Gard (Gard Su Kemeri)Projesi Uygulama Örneği 58

3.2.1. PontduGard'ın (Gard Su Kemeri) Tarihi ve Yapısal Özellikleri 58

3.2.2. Projenin Uygulanması ve Yerel Yönetimlerin Rolü 61

3.2.3. PontDu Gard Projesi Alan Yönetim Planı 65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA MEVCUT YASAL-YÖNETSEL DURUM VE ÖNERİ YERİNDEN YÖNETİM YAKLAŞIMI

4.1. İstanbul Tarihi Su Yollarının Korunmasında Mevcut Yasal-Yönetsel Duruma İlişkin İnceleme Ve Değerlendirme Çalışması: Trakya Roma Su İsale Hattı Örneği 66

4.1.1. Çalışma Alanıve Genel Özellikleri 66

4.1.2. Çalışma Alanının Hukuki Statüsü ve Aktörler..... 68

4.1.3. Tarihi RomaSu İsale Hattına Ait Yapıların Hukuki Statüsü..... 69

4.1.4. Tarihi Roma Su İsale Hattının geçtiği Bölgelerde Tarihi Çevrenin Korunmasında yetkili Aktörler: 69

4.1.5. Mekansal Planlar İçinde Alana Yönelik Düzenlemeler: 71

4.1.6. Roma Su İsale Hattının Korunması kapsamında Mevcut Yasal ve Yönetsel Duruma ilişkin yapılan incelemeler; 78

4.1.7. Yerinde İncelemeler ve Hattın Tahribat Sebeplerine İlişkin Yapılan Tespitler 84

4.1.8. İsale Hattı Üzerindeki Tahribatlarda Merkezi İdare ve Yerel İdarelerin Etkileri… 89

4.1.9. İncelemelerin Değerlendirmesi ve Sorun-Olanaklar..... 94

4.1.10. Tespit Edilen Sorun Ve Olanaklar Doğrultusunda, Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapı Kapsamında Önerilen Müdahale Biçimleri 101

4.1.11. Tarihi Su Yollarının Korunmasında Yerinden Yönetim Yaklaşımı Önerisi: 'İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi' 109

4.1.11.1. İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi Önerisinin İçeriği 113

4.1.11.2. Kuruluş..... 113

4.1.11.3. 6.8.3. Alan Yönetimi Önerisi kapsamında belirlenen Hedefler; 115

4.1.11.4. Öneri Alan Yönetiminin Statüsü:..... 116

4.1.11.5. Öneri Alan Yönetiminin Organları 116

4.1.11.6. Öneri Alan Yönetimi Birimlerinin Kuruluşu, Görev, Yetki Ve Sorumlukları 117

4.1.11.7. Öneri Alan Yönetiminin Mali Kaynakları 124

4.1.11.8. Öneri Alan Yönetiminin Merkezi Ve Yerel Yönetimlerle İlişkileri .. 125

4.1.11.9. Ulusal ve Uluslararası İşbirliği: 125

4.1.11.10. İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi Önerisinin Uygulanması:126

4.1.11.11. Kuruluş Yasası..... 126

4.1.11.12. Alan Yönetimi Sınırlarının Belirlenmesi……126

4.1.11.13. Yönetim Planının Hazırlanması..... 126

4.1.11.14. Öneri Alan Yönetiminin Çalışma Yöntemi 126

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 132

KAYNAKÇALAR..... 140

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Avrupa Yakası nda yer alan su sistemleri ve dönemleri..... 34

Tablo 4.1: Tarihi Su Yolunun Geçtiği İlçe Yerleşimlerindeki Nüfus Değerleri..... 68

Tablo 4.2: Alan Yönetimi Önerisinin Teşkilat Yapısı 127

Tablo 5.1. Mevcut ve Öneri Koruma Yönetimi Uygulamaları karşılaştırmalı tablosu
…….....134

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1: Roma Su Yolu üzerindeki Mazul Kemer 39

Resim 2.2: Bozdoğan Kemeri, Valens Kemeri 41

Resim 2.3: Bindirbirek Sarnıcı 42

Resim 2.4:Yerebatan Sarnıcı 43

Resim 2.5: Mağlova Kemeri..... 46

Resim 2.6: Terkos-Feriköy Su Galeri Hattı..... 49

Resim 2.7 :Terkos-Feriköy Su Galeri Hattını üzerindeki yapılardan örnek..... 51

Resim 2.8: Terkos İsale Hattı Terfi İstasyonu..... 52

Resim 3.1:Fransa'da Kültür Varlıklarının Tescil Süreci..... 57

Resim 3.2: Pont du Gard'ın Genel Görünümü 59

Resim 3.3: Pont du Gard Su Kemerinden bir Görünüş 60

Resim 3.4: Pont Du Gard'da Uygulamalı Arkeoloji Etkinlikleri..... 63

Resim 3.5: Pont Du Gard'da Uygulamalı Arkeoloji Etkinlikleri..... 64

Resim 3.6: Antik Döneme Ait Zeytin Ağaçları……..……64

Resim 4.1: Roma İsale Hattı Üzerindeki Keçigerme 86

Resim 4.2: Roma İsale Hattına Ait Yeraltı Ve Yer Üstündeki Yapıların Tahribatına Yol Açan Kaçak Kazılar. 87

Resim 4.3: Makro Ölçekli Projelerin Roma İsale Hattına Etkisi. 90

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1: İstanbul Avrupa Yakası Tarihi Su İsale Hatları 35

Harita 2.2: Tarihi Yarımada-Trakya bağlantılı Bizans Su İsale Hattının kronolojik gelişimi. 36

Harita 2.3: Trakya Roma Su Sistemi ve Anastasian Duvarı..... 37

Harita 2.4: Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi)..... 38

Harita 2.5 : Trakya Roma Su İsale Hattı 39

Harita 2.6:Kırkçeşme, Hamidiye ve Taksim Su Sistemleri..... 45

Harita 2.7: Kırkçeşme Su İsale Hattı 47

Harita 2.8: Taksim İsale Hattı..... 48

Harita 2.9 :Hamidiye Su İsale Hattı. 49

Harita 2.10: Terkos-Feriköy Su Galerisi Hattı 50

Harita 2.11: Terkos-Feriköy Su Galeri Hattını gösteren 1935 tarihli pafta 51

Harita 3.1: Gard Koruma Projesi vaziyet planı. 62

Harita 4.1: Trakya Roma Su İsale Hattı Güzergahı Çalışmasına Konu Alanlar 67

Harita 4.2:1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı 73

Harita 4.3: Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı 75

Harita 4.4: Tarihi Su Yolunun geçtiği İstanbul Avrupa Yakasındaki bölgelerdeki meri plan durumları..... 77

Harita 4.5: Sayısallaştırılan Trakya Roma Su İsale Hattı Güzergahı. 81

Harita 4.6 :Mega Projeleri tarihi isale hattı ile ilişkisi 83

Harita 4.7 : Kuzey Ormanları kültür varlığı ilişkisi i 84

Harita 4.8: Tarihi Su İsale Hattının Arnavutköy İlçe sınırları içerisinden geçen kısımları. 89

Harita 4.9: Sultangazi İlçesi Cebeci Mahallesi içerisinde yer alan Maden İşletme Tesisleri içerinden geçtiği tahmin edilen Roma su Yolları 89

Harita 4.10: Sultangazi İlçesi Cebeci Mahallesi içerisinde yer alan Maden İşletme Tesisleri içerinden geçtiği tahmin edilen Roma su Yolları 89

KISALTMALAR LİSTESİ

ICCROM : Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarımı Araştırma Merkezi

ICOMOS : Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

İBB : İstanbul Büyüksehir Belediyesi

İSKİ : İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

KUDEB : Koruma Uygulama Denetim Büroları

TMMOB : Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birligi

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ANAH : Çevre İyileştirilmesine yönelik Ulusal Ajans

OPAH : Çevre İyileştirmesine yönelik Programlı Çalışma

PACT-ARİM : Çevrenin Korunması, İyileştirilmesi, Restorasyonu ve Dönüşmesi

GİRİŞ

Dünyada gelmiş geçmiş birçok medeniyetin geçiş noktası konumunda olan ülkemizin sahip olduğu çok katmanlı medeniyetler tarihi yapısının bilimsel olarak tespit edilmesi ve korunması insanlık tarihiaçısından büyük önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda Roma ve Bizans İmparatorluğu ve ardından Osmanlı İmparatorluğuna başkentlik yapmış, dünyanın en önemli ve büyük kentlerinden biri olan İstanbul, bu çok katmanlı kültür yapısının en zengin mirasçılarından biri durumundadır ki, bahse konu medeniyetler dünyanın neredeyse en güzel taşınmaz eserlerini bu şehre adeta hediye etmişlerdir.

Peki 'kadim şehir' İstanbul'un sahip olduğu bu zengin kültür mirasının korunması için; merkezi yönetim ve yerel yönetimler olarak, sivil toplum örgütleri ve yerel halk olarak neler yapıldı, hangi dönem eserleri nasıl korundu,kısaca kültürel mirasa yeterince sahip çıkıldı mı şeklinde bir sorgulama yapıldığında, sonucun olumlu olmadığı ortadadır.

İstanbul'un özellikle 1950'li yıllar ve daha sonra 1980 sonrası hızlanan sanayileşme hamleleri sonrası, artan göç ve dolayısıyla artan yapılaşma baskısı ile plansız kentleşme süreçleri, zaten korumakta güçlük çektiğimiz İstanbul'un tarihi çevresini tahrip edilmesini hızlandırmış; özellikle 1950'lerde Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemine ait bir çokeski eser yok edilmiştir. 1980'lerden sonra da koruma yetkilerinin ağırlıkla merkezi idarede olması, yerel yönetimlerin ve yerel halkın bu konuda yeterli bilinç düzeyine sahip olmaması gibi nedenlerle bu tahribat önlenememiştir.

Daha Sonra Ülke olarak kültürel zenginliklerimizin bu yok oluşunun aslında İstanbul'un kimliğinin bu kadim değerler olduğunun anlaşılmasıyla; koruma konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiş olan Fransa ve İngiltere gibi ulusların koruma yasaları ve uygulamalarının da derlenmesiyle, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gibi ulusal bir koruma kanunu hazırlanmıştır. Kanunun

uygulayıcısı başlangıçta sadece Merkezi İdare iken 2004 yılından itibaren Yerel Yönetimlere de koruma alanında çeşitli yetkiler tanınmıştır; ancak her ne kadar ülkemizin koruma ile ilgili mevzuatındaki eksiklikler gerekçesi ile sürekli güncellemeler yapılsa da mevcut koşullarda yerel yönetimlerin koruma uygulamaları ve karar alma konularındaki katılımları yeterli düzeyde değildir.

Kültürel mirası koruma süreci başlıcaşu aşamalardan oluşmaktadır; tespit, tescil, ihya(rölöve, restitüsyon, restorasyon v.s.) ve yeniden işlevlendirme, kullanma ve yönetmedir. Kültürel Mirasın Korunması konusunda gelişmiş ülkelere bakıldığında, örneğin Fransa'da,koruma süreçlerimerkezi idare ve yerel idare ile işbirliği içerisinde oluşturulan bir Yerel Koruma öncülüğünde ilerlemektedir. Yerel Koruma Teşkilatı Bu uygulamalarla korunan ve kullanılan tarihi çevrenin ülke ve bölgeye estetik katkıları ile birlikte yerel ve ülkesel ekonomiye de önemli oranda katma değer sağlamaktadır.

İşte bu noktadan hareketle kültürel mirasın korunması konusunda hiçbir tarihsel dönemi ayırt etmeden, yukarıda belirtildiği üzere tescil, ihya ve işlevlendirme, kullanma ve yönetme gibi korumanın bütün aşamalarını kapsayan; özellikle yerel dinamikleri kullanarak yerelin öncülüğünde oluşturulacak bir koruma teşkilatı yapısı ile ülkemizin zengin tarihsel zenginliklerinin ayağa kaldırılması mümkündür.

Kültür Varlıklarına ilgi duyan ve İstanbul'u çok seven bir yurttaş olarak, Dünya tarihi açısından önemli bir dönemi temsil eden Roma medeniyetine ait bir eser olan "Trakya Vize İsale Hattının korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü" konulu tez çalışması ile bilimsel bir ürün oluşturmakla birlikte şu iki konu üzerinde farkındalık yaratılması amaçlanmıştır. Bunlar İstanbul Tarihi Su Yollarının bütüncül olarak tespit ve tescilinin ivedilikle sağlanması, bu yapılarının korunması ve kullanılmasının Merkezi İdare ile işbirliği içerisinde çalışacak, Yerel İdareler, Yerel Sivil Toplum örgütleri ve yerel halkın katılımları ve öncülüğünde oluşturulacak bir yönetim stratejisi ile sağlanmasının mümkün olmasıdır.

Çalışmanın Amacı:

Ülkemizde son 15 yılda değişen imar koşullarıyla hızlı ve plansızca gelişen kentlerde, yapılaşma baskısı altında tarihi çevrenin korunmasına ilişkin; Ulusal ve Uluslararası boyutta, mevcut politikaların analiz edilmesi ve dünyadaki mevcut koruma örneklerinin incelenmesi; bu doğrultuda öncelikle Marmara Bölgesinde düzensiz yapılaşma baskısı altında bulunan ve Dünya tarihi açısından yaklaşık 1600 yıllık kadim bir geçmişe sahip olan"TrakyaRomaSu Yolu" yapılarının korunmasına ilişkin mevcut yasal ve yönetsel durumdakoruma politikalarının incelenmesi, sorun ve olanakların belirlenmesi ve sorunların çözümüne ilişkin müdahale biçimlerinin önerilmesi; ayrıca mevcut yasal ve yönetsel yapıdan farklı olarak tarihi ve doğal çevrenin merkezi idare, yerel idare, stk'lar ve yerel halkın etkin katılımı ve işbirliği ile oluşturulan bir alan yönetim yaklaşımı ile korunması, iyileştirilmesi, kullanılması ve yönetilmesine yönelik bir öneri geliştirilmiştir.

Çalışmanın Kapsamı:

Bu amaçlar çerçevesinde çalışma 6 aşamadan oluşmakta olup, ilk bölümdeÇalışmanın amacı kapsamı, yöntemi, literatüre katkısı ve temel kabullerinden bahsedilmektedir.

İkinci Bölümde, Yerel Yönetimler, tarihi çevre, kültürel miras, koruma, alan yönetimi ve ekomüze gibi kavramların yer aldığı kavramlar ve tanımlar, Tarihi çevrenin korunmasında kuramsal yaklaşımlar, Dünyada ve Türkiye'de tarihi çevrenin koruma anlayışının gelişimi anlatılmaktadır.

Türkiye'de tarihi çevrenin korunmasında Tarihi süreç ve Mevcut Yasal ve Yönetsel Çerçevenin yer aldığı üçüncü bölüm;

Dördüncü bölümde İstanbul'da geçmişten günümüze kullanılan tarihi isale hatları ile birlikte Trakya Roma Su İsale hattının genel özellikleri, tarihçesi ve mevcut fiziki

durumlarına ilişkin incelemelerin yer aldığı "İstanbul'da Tarihi Su Sistemleri ve Özellikleri" anlatılmaktadır.

Beşinci bölümde Dünyada tarihi çevrenin korunmasında yerel yönetimlerin rolüne ilişkin uygulama örneklerinin yer aldığı "Dünyada Tarihi Su Yollarının Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Fransa Örneği" incelenmiştir.

Altıncı BölümdeTrakya Roma Su İsale Hattının korunmasına ilişkin 2863 Sayılı Yasa ve ilgili Mevzuat kapsamında mevcut sorunlar,olanaklar ile yasal ve yönetsel müdahale önerilerinin yer aldığı ve mevcut yasal ve yönetsel yapıdan farklı olarak tarihi ve doğal çevrenin bütüncül bir biçimde korunması ve yerinden yönetilmesine yönelik

Sonuç Bölümünde ise Tarihi Su Yollarının sürdürülebilir bir şekilde korunarak kullanılmasına yönelik mevcut yasal ve yönetsel uygulamalar ile öneri Alan Yönetimi Yaklaşımının birbirinden farklılıklarından bahsedilmiş, sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi:

Çalışmada öncelikle Tarihi çevrenin Korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası mevzuat, koruma sistemleri ve korumaya yönelik yerel yönetimlerin uygulamaları analiz edilerek, elde edilen veriler ışığında Trakya Roma Su Sistemi ile ilgili her türlü kaynakça ve arşiv dokümanlarının taranarak, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve en son da Türkiye Cumhuriyetinin idaresi altında koruma ve kullanma durumları ile ilgili bilimsel çalışmalar ışığında bahse konu su sistemine ait yapıların 1980 sonrası artan ve günümüzde de devam eden hızlı kentleşme baskısı altındaki durumu, tarihi çevrenin korunmasına yönelik yerel yönetimlerin rolü ve dünyadaki koruma-kullanmaya ilişkin uygulama örnekleri analiz edilmiş olup, bütün bu analizler neticesinde Roma Su İsale Hattının korunması ve kullanılmasına yönelik mevcut yasal ve yönetsel uygulamalar doğrultusunda müdahale önerileri geliştirilmiş; ayrıca tarihi ve doğal çevrenin mevcut yasal ve

yönetsel yapıdan farklı bir yerinden yönetim olarak,yönetim alanı ilan edilerek ile yönetilmesine yönelik bir yaklaşım önerisi geliştirilmiştir.

Çalışmanın Literatüre Katkısı:

Tarihi Su İsale Hattına ilişkin özellikle Osmanlı Dönemi ve sonrasına ilişkin araştırma çalışmaları bulunmaktadır. Bununla birlikte yaklaşık 1600 yıllık bir geçmişe sahip Trakya Roma Su İsale Hattına ait bilimsel araştırmalar yapılmış olsa da söz konusu çalışmalarda yapılmadığı görülen Trakya Su Yoluna ait yapıların mevcut Yasal ve Yönetsel Uygulamalar ile neden korunamadığına ilişkin incelemeler yapılarak; tarihi su yollarının sürdürülebilir bir şekilde korunması ve kullanılmasının sağlanması amacı doğrultusunda Yerel Yönetimler öncülüğünde oluşturulacak bir yerinden yönetim yaklaşımı kapsamında yönetim alanı ilan edilmesi halinde, yerel düzeyde daha etkin nasıl yönetileceğine ilişkin yasal ve yönetsel önerilerin geliştirilmesi suretiyle literatüre katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Temel Kabulleri.

Bu çalışma kapsamında,Trakya Roma Su Sistemine ait yapıların korunması, ihya edilmesi ve korunarak kullanılması süreçleri şu temel kabuller doğrultusunda incelenecektir;

- Tarihi Su Yollarına ait kalıntılar yeni yapılaşmalarda yapı malzemesi olarak kullanılmakta ve çeşitli yasadışı amaçlarla kullanılarak tahribata uğramaktadır.
- Tarihi Su Yolu yapıları mega projelerin tehditi altında yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.
- Tarihi Su Sistemlerine ait yapıların 2863 Sayılı Yasa kapsamında bütüncül olarak tescil edilmemesi bu yapıların tahribatını hızlandırmıştır.
- Merkezi Yönetimlerce Yerel Yönetimlerin yetkileri alınarak gerçekleştirilen makro ölçekli projelerde kültürel mirasın göz ardı edilmekte ve bu yapıların koruma ve kullanma koşulları yeterince sağlanamamaktadır.

- Tarihi çevrenin korunması ve ihya edilmesi konusunda Yerel İdarelere tanınan yetkiler yeterli değildir.
- Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların korunmasında ve kullanılmasında Merkezi ve Yerel İdare birimleri, yerli halk ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği önemlidir. Bu kapsamda bir yerinden yönetim yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Artan imar hareketlerinden dolayı Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarının yok olmasında Yerel idarelerin de denetim eksikliği bulunmaktadır.
- Tarihi çevrenin korunması ve 2863 Sayılı Yasanın yaptırımları konusunda Yerel halk ve Belediyeler yeterli bilinç düzeyine sahip değildir.
- Tarihi çevre ve doğal çevrenin koruma kullanma dengesi içerisinde ekomüze olarak turizme katkı sağlayacak şekilde işlevlendirilmesi, yerel ve bölgesel düzeyde sosyo-ekonomik gelişmelere katkı sunar.
- Trakya Roma Su Yolunun Roma Medeniyetine ait en eski ve en uzun Su İsale Hattıolması nedeni ile UNESCO Dünya Mirası listesine girmeye aday olmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ ÇEVREYİ KORUNMA ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE MEVCUT YASAL - YÖNETSEL DURUM

Bu bölümde kültür varlığı, koruma, kültürel miras ve tarihi çevre kavramlarının tanımları, tarihi çevrenin korunmasına ilişkin genel kurumsal yaklaşımlar ile Dünyada ve ülkemizde tarihi çevreyi koruma anlayışının gelişimi ve son olarak ta Türkiye'de tarihi çevrenin korunmasında mevcut yasal ve yönetsel yapıdan bahsedilecektir.

1.1. Tanımlar

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun 'Tanımlar' kısmında kültür varlıkları;"Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür ve güzel sanatlarla ilgi bulunan; sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan; yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar" şeklinde tanımlanmaktadır.

Koruma; genel anlamda kavram olarak sahiplenmeyi gerektiren bir eylemi içermektedir. Kültürel miras açısından baktığımızda ise koruma, toplumların ortaya koydukları değerlerinin insan ve doğa tahribatı karşısında zarar görmelerinin engellenmesi, kendi geleceklerini sürekli kılma adına bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması faaliyetlerini kapsamaktadır

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde "Koruma" ve "Korunma", taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri olarak tanımlanmaktadır.

Koruma Kavramı UNESCO tarafından "*Toplumsal, ekonomik, kültürel ve doğal koşullara göre yaratılan değerlerin insanlığa aktarılması amacı ile ortaya çıkan ve günümüzde ulusal boyuttan, uluslararası boyuta taşınan bir olgudur*." şeklinde tanımlanmaktadır. (ŞENTÜRK, 2012)

UNESCO'nun Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne göre Kültürel Miras, anıtlar ve sitler olarak tanımlanmıştır.

Tarihi çevre ise; kente kimlik katan anıtlar ve sitlerin bir bütünlük içerisinde ele alındığı bir kavram olup, kendi başlarına anıt olmayan, fakat bir arada tarihi, geleneksel, görsel değerler taşıyan kasabaların, kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yaratan tüm öğelerin bir arada değerlendirilmesidir.(MAZI, 2009)

Bunun dışında kültür varlıklarının korunmasına ilişkin meri mevzuat çerçevesinde kültür varlıklarının korunması ile ilgili genel tanımlar şunlardır;

Tespit: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun kapsamında, Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili birim elemanlarından oluşan uzman bir ekip tarafından, kültür varlıklarının yerinde kontrol edilmesi ve teknik bir çalışma ile değerlendirilerek belgelendirilmesi" şeklinde tanımlanmaktadır. (Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik, 2012).

Tescil: Bakanlıkça tespiti yapılan taşınmaz kültür varlıkları ile sitlerin korunması gerekli olanlarının, koruma bölge kurulu kararıyla belirlenmesi ve belgelenmesi anlamına gelmektedir.

Etkileşim-Geçiş Sahası: Korunması gerekli kültür varlıklarını ve sit alanlarını doğrudan etkileyen, sit bölgeleriyle bütünlük gösteren alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Koruma Alanı: Taşınmaz kültür varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Sit Alanı: Tarih öncesinden günümüze kadar, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıların bulunduğu alandır. Kültür Varlıklarına ilişkin sit alanları;

- Arkeolojik Sit Alanları(I.,II. veya III. Derece)
- Kentsel Sit Alanı
- Kentsel Arkeolojik Sit Alanları
- Tarihi Sit Alanı

1.1.1 Tarihi Çevrenin Korunmasında Kuramsal Yaklaşımlar

Dünyada kentlerdeki hızlı ve düzensiz gelişmeler kentlerin fiziksel olarak olumsuz büyümesine sebep olmakla birlikte kentlerin sahip olduğu tarihi çevrenin de yok edilmesiyle kentin kimliği de yok olmaktadır. Tarihi çevreye sahip kentlerin korunmasına yönelik özellikle 2. Dünya Savaşından sonra ülkelerin gelişen kültürel mirası koruma anlayışında belirleyici olan iki ana yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Bunlar:

a. Bütünleşik Koruma Yaklaşımı
b. Sürdürülebilir Koruma Yaklaşımı

a. Bütünleşik Koruma Yaklaşımı:

Bütünleşik Koruma Yaklaşımı ilk olarak Amsterdam Bildirgesinde(1975) ortaya konmuş olup bu yaklaşım ile yerel planlamanın ana hedeflerinden biri olarak belirlenerek kentlerin veya bölgelerin sahip oldukları tarihi çevrenin iyileştirilmesi ve sonrasında yeniden işlevlendirilerek korunması amaçlanmıştır. Bu yaklaşım ile tarihsel ve kültürel değeri olan her türlü kentsel veya tarihsel doku kültür mirası

olarak tanımlanmış; bu yapıları kentlerde yeniden yaşatacak bütünleyici yeni işlev verilmesi ile bu yapıların korunmalarının devamı için gerekli koşullarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. (Eke ve Özcan, 1988).

b. Sürdürülebilir Koruma:

Bu yaklaşım ile kentlerde mevcut kültürel mirasa ait mekansal belgesi niteliğindeki tarihi çevrenin sürdürülebilir bir koruma kullanma anlayışı içerisinde korunması, iyileştirilmesi ve geleceğe kültürel kimliği olan bir kent olarak aktarılmasının sürdürülebilir bir koruma yaklaşımı olduğu benimsenmiştir.

1.2. Dünya'da Tarihi Çevreyi Koruma Anlayışının Gelişimi

Dünyada kültür varlıklarının korunmaya başlanması 18.yy'dan itibaren Avrupa'daki sanayileşme sürecinde İngiltere'deki koruma faaliyetleriyle başlamıştır. Bu dönemde sanayileşme ve Modernizmin yıkıcı sonuçlarına karşı olarak ortaya çıkan romantizm hareketi ile anıt eserler ve bu eserler korunmaya çalışılmış; sonrasında Avrupa'da yürürlüğe giren koruma mevzuatları ile daha sonra 1931 Atina Şartı, 1932 Cal Del Restauro kararları ile gelişimini sürdürmüştür.

1946 yılında Paris'te kurulan ICOM'un (International Council of Museums, Uluslararası Müzeler Konseyi) kuruluş amacı kültür mirasının korunması, muhafaza edilmesi ile müzecilik faaliyetleri kapsamında ülkeler arasında uzlaşma sağlamak ve kültür turizmin gelişmesine katkı sağlamak gibi faaliyetleri bulunmaktadır.

1949 yılındaSarzburg'ta kurulan Avrupa Konseyi (Council of Europe) Avrupa'da kültürel kimliğin geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla kültürel ve doğal mirasın korunması ve Konsey'e üye devletlerin arasındaki işbirliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir.

1959 yılında Roma'da kurulan ICCROM (International Centre for Study of the Presevation and Restoration of Cultural Property) Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi) taşınır ve taşınmaz kültür mirasının

korunması ve muhafaza edilmesi amacıyla kurulmuş olup bu amaç doğrultusunda uluslararası ve kurumlar arası işbirliği ilkesi ile korumaya ilişkin eğitim, araştırma, tanıtma ve destekleme faaliyetleri yürütmektedir.

1960'lı yıllarda Avrupa Devletlerinin II. Dünya Savaşında savaşı sonrası ülkelerin ekonomik, sosyal ve sanayideki restorasyon faaliyetleri hızlı nüfus artışı ve kentlerin hızla büyümesini getirmiş bu süreçte tarihi yapılara bilinçsizce zarar verilmiş bunun üzerine Avrupa'daki ülkeler 1964 yılında kültür Varlıklarının korunmasına yönelik "Venedik Tüzüğünü" onaylayarak uygulamaya başlamışlardır. Venedik Tüzüğü'nün amacı; "Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır." (Erder, 1977)

Daha sonra 1965 yılında Varşova'da ICOMOS (International Council on Monuments and Sites, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) kurulmuştur. Kuruluş amacı tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek ve ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek üzere kurulmuştur.

Yine 1965 yılında kurulan WMF'nun(The World Monuments Fund, Dünya Anıtlar Fonu) kuruluş amacı: Dünya'daki kültür mirası alanları ve anıtları korumak ve muhafaza etmek amacı ile kurulmuştur. Özellikler 1995 yılından sonra her iki yılda bir yayınladığı dünyada tehlike altındaki Risk altındaki kültürel miras listeleri ile koruma konusunda etkin kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır.

1972 yılında Dünya Kültür Mirasına sahip alanlarda gerçekleştirilecek koruma faaliyetlerinin uluslararası düzeyde izlenebilmesi için Dünya Mirası Sözleşmesi imzalanmıştır. Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşme 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede Kültürel ve Doğal Mirasın Tanımları, Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal ve Uluslararası Korunması,Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması İçin Hükümetlerarası Komite,Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Fonu, Uluslararası Yardımın

Koşulları ve Düzenlenmesi, Eğitim Programları ve Raporlar başlıklı bölümler bulunmaktadır.

26 Eylül 1975 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından "Avrupa Mimari Miras Tüzüğü" kabul edilmiştir. Venedik Tüzüğü metnindeki "*Anıt*"tan "*Mimari Miras*" kavramına geçiş, genişletilmiş, bir "*Tarihi Çevre*" kavramı, tarihi çevrenin evrensel değeri, koruma-ekonomi ve toplumsal yapı arasındaki doğru ilişkileri kurmaya çalışan "*Bütünleşik Koruma*" yaklaşımı ve bunun uygulanması için araçlar gibi önemli yeni yaklaşımlara yer verilmiştir. (ÇELİK & YAZGAN, 2007)

1975 yılında ilan edilen "Amsterdam Bildirgesi"nde mimari mirasın korunması kentsel ve bölgesel planlamanın hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir. Bu bildirgeyle de, hedefin bütünleşik koruma olduğu belirtilmiş ve ekonomik, sosyal, yönetimsel ve yasal yönleri gözeten bir koruma modeli olarak tanımlanan bu yaklaşımın gerçekleşmesi için gerek duyulan araçlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Geleceğe umutla bakan ve yerel yönetimlerin, merkezi hükümetlerin desteğini, halkın katılımını öngören bütünleşik koruma düşüncesi koruma uygulamaları için gerekli onarım, teknik ve yöntemlerinin, uygulama yapacak ustaların yetiştirilmesini de öngörmektedir (ÇELİK & YAZGAN, 2007)

Avrupa Konseyi tarafından1985yılındaGranada'da birçok ülke tarafından imzalanan Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi ile korunması gerekli kültür varlıklarının önemine vurgu yapılarak bunların korunmasına, kullanılmasına ve koruma çerçevesinin belirlenmesine yönelik hükümler kabul edilmiştir. Bahse konu sözleşmenin Koruma Politikaları Başlıklı 10. Maddesinin 1. Bendinde *"1. Mimari mirasın korunmasını kırsal yörelerle şehirlerin düzenlenmesinde başlıca hedefler arasına dahil etmek ve bu gereksinmenin hem düzenleme planlarının hazırlanması ve hem de sözkonusu planların uygulamaya konulması aşamalarında dikkate alınmasını sağlamak;*..aynı Maddenin 5.Bendinde ise *"Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak ve işbu Sözleşmenin 3. Maddesi, 1. fıkrasının anlamı uyarınca korunmayı gerektirmediği halde, konumu bakımından bir değer taşıyan binaların da kentsel ve kırsal çevre ve*

yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak;" şeklinde sözleşmeye taraf olan kurum ve ülkelere özellikle planlama süreçlerinde korumanın önemi vurgulanmıştır.

Tarihi Kentler ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü

1987 yılında Washington'da ICOMOS tarafından kabul edilen Tarihi Kentler ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü ile; tarihi kent ve bölgelerdeki özel ve kamusal yaşam alanları arasında uyum sağlamayı ve bu alanlarda mütevazi boyutlarda da olsa, varolan ve insanlığın belleğini oluşturan kültürel değerlerin korunmasını desteklemeyi hedeflemektedir.

Kentsel Alanların Korunması Tüzüğünde kabul edilen ilkeler ve hedefler şu şekilde sıralanmıştır;

1. Etkili olabilmek için,tarihi kentlerin ve diğer tarihi kentsel alanların korunması tutarlı ekonomik ve sosyal gelişme politikalarının ve her düzeydeki kent ve bölge planlamanın ayrılmaz bir parçası olmalıdır.
2. Korunması istenen nitelikler kentin veya kentsel alanın tarihi karakteri ile bu karakteri oluşturan maddi ve tinsel bileşenlerdir.
   Özellikle parsel ve sokakların tanımladığı kent dokuları, binalarla yeşil ve açık alanlar arasındaki ilişkiler Binaların ölçek, boyut, üslup, yapım tekniği, kullanılan malzemeler, renk ve bezemeler ile tanımlanan biçimleri, iç ve dış görünüşleri, kent veya kentsel alanın doğal ve insan yapısı çevresi ile arasındaki ilişki ve kent veya kentsel alanın zaman içinde yüklendiği değişik işlevler, bu özellikleri tehdit eden olumsuz etkenler tarihikent veya kentsel alanın özgünlüğünü zedeleyebilir.
3. Koruma programının başarısı, kentlilerin katılımı ve görev almalarıyla mümkün olabilir; bu nedenle halkın katılımı desteklenmelidir. Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması öncelikle orada yaşayanları ilgilendirir.

4. Tarihi bir kentin veya kentsel alanın korunması sağduyu, sistemli yaklaşım ve disiplin gerektirir. Özel durumlarda çıkabilecek sorunlardan kaçınmak için katı yaklaşımlardan uzak durulmalıdır.(ICOMOS, 1987)

Anıtların, Külliyelerin ve Sitlerin Korunması, Eğitim ve Öğretimi Temel İlkelerine İlişkin Sözleşmesi

1993 yılında Sri Lanka'da ICOMOS üyeleri tarafından benimsenen Anıtların, Külliyelerin ve Sitlerin Korunması, Eğitim ve Öğretimi Temel İlkelerine İlişkin Sözleşmesi ile mimari mirasın kültürel ve çevresel gelişmeye etkisi vurgulanmıştır.

28 Haziran 2002'de yayınlanan Budapeşte Deklarasyonu'nda Dünya Kültür Mirasına ilişkin olarak;

1. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Konvansiyonu'na (UNESCO, 1972) henüz katılmamış ülkeleri davet etmek;
2. Koruma-geliştirme-sürdürülebilirlik çerçevesinde sosyal ve ekonomik kalkınmayı ve halkların yaşam kalitesini arttırmayı sağlamak;
3. Dünya Mirasına zarar verenlerin insan ruhuna ve dünyaya zarar verdiklerini anlatmak;
4. Toplulukların her düzeyde Dünya Mirasını koruma ve yönetimi ile ilgili aktif katılımlarını sağlamak;
5. Dünya Mirası Listesi'ni geliştirmek;
6. Toplum bilincini yükseltmek ve iletişimle Dünya Mirası'na destek sağlamak, yönünde maddeler benimsenmiştir. (YALÇINER, 2004)

1.3. Türkiye'de Tarihi Çevreyi Koruma Anlayışının Gelişimi

Türkiye, zengin ve çok katmanlı bir kültürel bir mirasa sahip olmakla birlikte Hitit, Likya, Frig, Hellen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı vb. birçok zengin medeniyet geçmişine sahiptir. Anadolu tarihinde kültürel mirasın korunması ilk olarak Osmanlı Devleti Döneminde uygulanan Koruma yasaları ile başlatılmış, önce sadece taşınır kültür varlıklarının korunmasına yönelik düzenlemeler varken daha sonra kurulan

Türkiye Cumhuriyeti Döneminde tarihi çevreyi kentin öz kimliği sayarak, kentle birlikte bütüncül bir koruma anlayışı hakim olmuştur.

1.3.1. Osmanlı Döneminde Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel Mirasın korunmasına ilişkin anlayış Osmanlı Devleti Döneminde 18.yy'da batılılaşma sürecinde başlamış olup, Osmanlı Devletinin uygulamalarına bakıldığında koruma süreci 18.yy öncesi ve sonrası olarak iki kategoride değerlendirebilir;

18.yy öncesinde; koruma faaliyetlerinde başat kuruluşlar vakıflar olurken,vakıfların yetersiz kaldığı durumlarda ise devlet hazinesi kanalı ile koruma faaliyetleri finanse edilip organize edilirdi.

18.yy sonrasında ise; Osman Hamdi Bey'in müzecilik faaliyetleri ile başlayan koruma hareketi; Tanzimat Döneminde 1869 yılında kabul edilen I. Asar-ı Atika Nizamnamesini(Eski Eser Tüzüğü) doğurmuştur. Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi 1869 yılında hazırlanmıştır. Eski eserlere ilişkin ikinci tüzük 1874 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 36 maddeden ibaret olan 1874 tarihli tüzük, arkeolojik kazılar için bir takım esaslar getirmiş olması bakımından önemlidir. Ancak tüzüğün, arkeolojik kazılarda ele geçen eserlerin kimlere ait olacağını gösteren maddesi ile, eserin yurtdışına çıkarılmasını yasaklamıyor oluşu Türkiye'nin çıkarlarıyla bağdaşmıyordu. Tüzüğe göre kazılarda çıkan eserlerin üçte biri kazı yapana, üçte biri arazi sahibine, üçte biri de devlete ait olacaktı.

Bu eksikliğin giderilmesi Osman Hamdi Bey tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulan 1884 tarihli üçüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi ile mümkün oldu. Bu doğrultuda tüzüğün esası eski eserlerin devlet malı olması ve yurt dışına çıkarılamayacağı hükmüne dayanmaktadır;(Ankara Üniversitesi,, 2019) ancak üç farklı tarihte revize edilerek uygulanmış olan Asar-ı Atika Nizamnameleri ile sadece taşınır kültür varlığının korunması sağlanmış; sivil mimarlık örnekleri(taşınır eserler) çoğunlukla yok olmuştur.

Osmanlı Döneminde en son 1917'de Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi örgütü miras korumayla görevlendirilmiştir.(ÖZDEMİR, 2005)

1.3.2. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Kültürel Mirasın Korunması

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar kültürel mirasın korunması sürecini mevcut koruma anlayışı üzerindeki değişiklikler ile koruma yasalarındaki güncellemeler de değerlendirerek 1980 öncesi ve 1980 sonrası olmak üzere 2 döneme ayırmak mümkündür. Bunlar;

- 1980 öncesi Kültürel Mirasın Korunması
  - Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşu ve geçiş süreci.
  - Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun Kurulması(1951)
  - 1710 sayılı Eski Eserler Yasasının yürürlüğe girmesi (1973)
- 1980 sonrası Kültürel Mirasın Korunması
  - 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun yürürlüğe girmesi(1983)
  - 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesi.(2004)

1.3.2.1. 1980 Öncesi Kültürel Mirasın Korunması

Cumhuriyetinin Kuruluş Dönemi ve Geçiş Süreci.

Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşu ve yeniden yapılaşması sürecinin yürütüldüğü ilk çeyrek asırlık süreçte kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal altyapı hazırlıkların yapıldığı bir geçiş süreci söz konusudur. Bu dönemde Asar-ı Atika Nizamnamesine uyulmuştur; ancak her ne kadar kültürel mirası koruma mevzuatı güncellenmese de Cumhuriyet tarihinin ilk çeyreğinde 1930 yılında Ankara Etnografya Müzesi kurulmuştur.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun Kurulması

1950'li yılların ardından kentlerde artan nüfus yoğunluğu ve hızlı yapılaşma baskısı ile tarihi eserlerin hızla tahrip olması nedenleri ile özellikle taşınmaz kültür varlıklarının korunmalarının sağlanması amacıyla ilk olarak 2 Temmuz 1951 yılında 5805 sayılı yasa ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu(GEEAYK) oluşturulmuştur.

GEEAYK'a özellikle büyük kentlerde hızla yok olmaya başlayan kültür varlığı yapıların korunmasına ve bu yapıların kontrol altına alınmasını, aldığı kararlar ile sağlamaya çalışmış; ancak bu kararlar sadece tek yapılar ile sınırlı kalmıştır. Bu durum 1956 yılına kadar böyle devam ederken özellikle yoğun kültür varlıklarının dağılım gösterdiği alanlarda koruma ölçeğinin genişletilerek "sit" ve "kentsel sit" gibi alansal koruma kavramları getirilmiştir.

1710 sayılı Eski Eserler Yasasının Yürürlüğe Girmesi (1973)

1973 yılında yürürlüğe giren 1710 sayılı "Eski Eserler Yasası" ile koruma konusunda anıt, sit ve koruma alanı gibi kavramlar mevzuata girmiş; GEEAYK'a korunması gerekli görülen eserlerin tespit, tescil, bakım ve onarımları gibi kararları alma ve imar planlarının yapımında görüş bildirme gibi önemli yetkiler tanınmıştır.

1710 sayılı yasanın "SİT" tanımını getirmesi ve kültürel mirasın korunması gerekçesi ile imar planlarının değişebileceği hükmü ile, imar planlarında koruma hususuna da dikkat edilmesini gerektirmiştir. Bu doğrultuda GEEAYK özellikle anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örneği yapılara ilişkin aldığı tescil kararları nedeni ile bahse konu tescilli yapıları ilgilendiren imar planlarının yapımı ve uygulamalarından sorumlu İller Bankası ve Kültür Bakanlığınca planlar ile ilgili düzenlemeler yapılmış, bu kapsamda özellikle kültürel miras niteliğinde olan kıyı kesimleri için Turizm Planlaması çalışmaları yapılmıştır.

Türkiye uluslararası alanda kısa adı ICOMOS olan, Uluslar arası Anıtlar ve Sitler Konseyine (International Council on MonementsandSites) katılmış ve 1974 yılında ICOMOS Türkiye ulusal komitesi kurulmuştur

1975 yılında kabul edilen "Amsterdam Deklarasyonu"nda belirlenen ilkeler, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde, "Tespit ve Tescil" ve "Koruma Planlaması" birimlerinin kurulması ile ülkemizde somut kültürel mirasın korunması amacıyla bir envanter çalışması başlatılmış; 1980 yılından sonra tespit, tescil ve belgeleme süreci hız kazanmıştır.(MADRAN, 2009)

Ancak koruma ve planlama ilişkisinin kurulduğu 1710 Sayılı Yasanın tarihi olan 1973 yılından sonra; ilk olarak ancak 1990 yılında ilk planlama çalışması yapılabilmiştir. (MADRAN, 2009)

1980 yıllarda dünyada ve tabi Türkiye'de gelişen yeni ekonomik ve siyasal gelişmeler neticesinde kentsel rant yükselerek kent topraklarına baskı artmış ve sonuçta kültürel mirasın korunması daha zor bir hale gelmiştir.

1.3.2.2. 1980 Sonrası Kültürel Mirasın Korunması

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Yürürlüğe Girmesi(1983)

1983 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası yürürlüğe girmiş; söz konusu yasa ile 1710 Sayılı Yasa yürürlüğü sona erdirilmiş olup, sit alanı ve tek yapı tescillerinin derece ve sınıflarının belirlenmesi ve Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Kurulmasına yönelik yeni hükümler getirilmiştir. Bahse konu yasa üzerinde 1987 yılı 3386 sayılı kanun değişikliği yapılarak kültürel mirasın korunmasına yönelik mevzuat ulusal ve uluslararası dinamikler de dikkate alınarak güncellenmiştir.

5226 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi.(2004)

2004 yılında, 5226 sayılı yeni kanun ile, 2883 sayılı Yasadabazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişişklikler kapsamında yerel yönetimlere yetkiler verilmiş, koruma bölge kurullarının çalışma alanları ve biçimleri detaylı bir şekilde tarif edilmiştir.

2000'li yıllarda kültürel mirasın korunmasına sivil toplum örgütleri, akademik çevreler ve belediyelerin de katılımı artmış. Ulusal ve uluslararası düzeyde bilinç düzeyi de artırılarak kültürel mirasın kentlerde korunması daha da başarılı seviyelere gelmiştir. Bu olumlu hızlanmada mevcut 2863 Sayılı Yasa üzerinde belediyelerin ve yerel idarelere de sorumlulukların verildiği 2004 yılı 5226 sayılı yasanın etkisi bulunmaktadır.

2011 yılında 2863 Sayılı Yasa'da yapılan değişiklik ile Kültür ve Tabiat Varlığının korunmasına yönelik sistemde Kültür Varlığı ve Tabiat Varlıklarının korunmasındaki yetki ve sorumluklar farklı kurumlara (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) dağıtılmıştır.

1.4. Türkiye'de Tarihi Çevrenin Korunmasında Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapı

Türkiye'de kültürel miras yönetimindeki temel aktör devlettir. T.C. Anayasasının 11. bölümü 63. maddesinde "Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır. Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir." şeklinde bir hüküm bulunmaktadır.

Türkiye'de taşınır ve taşınmaz kültürel mirasın korunmasında; Türkiye'nin de taraf olduğu ve resmi olarak kabul ettiği uluslararası sözleşmeler(tüzükler, antlaşmalar, sözleşmeler vb.) ile yürürlükteki koruma mevzuatı uygulanmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye'nin kültürel mirasın korunmasında resmi olarak taraf olduğu sözleşmelerden; Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, Kültür, Eğitim ve Bilim Alanında İşbirliği Anlaşması ve Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi bulunmaktadır.

Bunun dışında Ülkemizde ulusal koruma Yasası olarak 2863 Sayılı Kanun ve ilgili mevzuatı uygulanmakta olup, bahse konu kanun ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusundaki uygulamalar Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülmekte olup, Kültürel mirasın korunmasında ayrıca farklı Yasa ve mevzuatlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü'ne de tanınmış yetkiler verilmiştir.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum sürecinin başladığı 2004 tarihinden itibaren 2863 Sayılı Yasa ve ilgili Mevzuattaki düzenlemeler ile Yerel Yönetimler de Kültür Varlıklarının Korunmasında yetkilendirilmiştir. Bu düzenlemeler ile Belediyeler; Valiliklere bağlı İl Özel İdareleri ile Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına da çeşitli yetkiler ve sorumluluklar verilmiştir.

1.4.1. Türkiye'de Tarihi Çevrenin Korunmasında Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları

Bu bölümde Türkiye'de kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi kapsamında 2863 Sayılı Yasanın doğrultusunda merkezi idare ve bağlı taşra teşkilat yapısı, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşların kuruluş görev ve sorumlukları genel olarak incelenecek olup; bu teşkilatlanma yapısı kendi içerisinde 5 kategoride incelenecektir. Bunlar;

- Merkezi İdari Yapılanma
- Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatları
- Yerel İdari Yapılanma(Belediyeler, Özel İdareleri, YİKOB'lar ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü)
- Sivil Toplum Örgütleri ve Meslek Odaları
- Alan Yönetimi Başkanlıkları'dır.

1.4.2. Merkezi İdari Yapılanma

Türkiye'de Kültürel Mirasın korunmasından sorumlu ve yetkili iki önemli Kuruluş olan Kültür ve Turizm Bakanlığı,Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlükleri merkezden yönetim ve yetki genişliği ilkesine göre taşrada örgütlenip ve faaliyet göstermekte olup, bu iki Kurum 2018 Yılından itibaren uygulanmaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemi kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat Yapısı içerisinde yer almaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü)

Devlette kültürel miras yönetimini yürüten başlıca aktör Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır. 4848 nolu Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla Türkiye'de "kültür varlıklarını korumak, yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek" Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görevi olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'de kültürel mirasın saptanması, envanterinin hazırlanması ve korunmasından birinci derece sorumlu resmi kurum olan Kültür ve Turizm Bakanlığıdır. Özellikle Bakanlık Teşkilat yapısında yer alan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü kültür varlıklarının korunması, kullanılması ve denetlenmesi bakımından 2863 Sayılı Yasa ile tanınan geniş yetkilerini oluşturduğu merkezi ve taşra birimleri ile sürdürmekte olup, özellikle 5226 sayılı Kanun Değişikliği ile bu yetkilerini kısmen çeşitli Kurumlara ve özellikle Yerel İdarelere devredebilmektedir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün teşkilat yapısı incelendiğinde, 4 adet Genel Müdür Yardımcılığı altında 9 adet Daire Başkanlığının faaliyet gösterdiği görülmekte olup bu daire başkanlıkları sırasıyla;

1. Müzeler Dairesi Başkanlığı
2. Kazılar Dairesi Başkanlığı
3. Restorasyon Dairesi Başkanlığı

4. Uygulamalar Dairesi Başkanlığı
5. Tespit ve Planlama Dairesi Başkanlığı
6. Kurullar Dairesi Başkanlığı
7. Emlak Dairesi Başkanlığı
8. Strateji Dairesi Başkanlığı
9. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı(Bkz. Şekil. Merkez Teşkilatlanması)

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vakıflar Genel Müdürlüğü;"vakıf mallarını ekonomik bir şekilde işletmek, mimari ve tarihi değere sahip vakıf eski eserleri muhafaza ve imar etmek ve vakfa ait müesseseleri gayelerine göre yaşatmak" ile sorumlu olup Merkez Teşkilatı ve 25 adet Bölge Müdürlüğünden müteşebbis taşra teşkilatından oluşmaktadır.

Bakanlıklara bağlı, ilgili, ilişkili kurum ve kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşların teşkilatı hakkında cumhurbaşkanlığı 4. Numaralı kararnamesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü için "…*kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli*…" bir Kuruluş olduğu belirtilmekte olup aynı kararnamenin 693.Maddesinde Genel Müdürlüğün görevleri arasında; "…*ç) Yurt içi ve yurt dışındaki vakıflara ait vakıf kültür varlıklarını ihya etmek.*" olduğu belirtilmektedir.

1.4.3. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne Bağlı Taşra Teşkilatı

Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Taşra teşkilatında; Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri, Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü, Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvar Müdürlükleri bulunmaktadır.

Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri;

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51. Maddesine göre yurt içinde bulunan ve bu kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere Bakanlığa bağlı "Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu" kurulmuştur. Başta İstanbul,Ankara ve İzmir olmak üzere Türkiye'de 35'i Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü; 2'si de Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü olmak üzere 37 adet Kurul Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu Müdürlükler "Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esasları İle Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Çalışmalarına İlişkin Yönerge" doğrultusunda işlem yapmakta olup, bahse konu Müdürlükler koordinasyonunda çalışan Koruma Bölge Kurullarının oluşması ve işleyisi gibi konular da "Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği" doğrultusunda işlem yapılmaktadır.

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esasları İle Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Çalışmalarına İlişkin Yönerge'nin 4.Maddesine göre Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri korunması gerekli kültür varlıklarının tespit, tescil ve envanter çalışması ile birlikte kültür varlıklarını etkileyen her türlü uygulamaya esas görüş vermektedir. Bu kapsamda Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları genel olarak anıt eser, sivil mimarlık örnekleri, arkeolojik sit alanları, tarihi sit alanları, kentsel sit alanları, kentsel arkeolojik sit alanları ve diğer koruma alanlarının tespit, tescil, uygulama ve denetleme süreçlerinde karar veren mercilerdir.

Koruma Bölge Kurulu kararları 2863 Sayılı Yasa, ilgili mevzuat ve Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları doğrultusunda alınmaktadır. Meri mevzuat hükümlerine göre alınan Kurul kararlarına uyulması zorunlu olup, bu kararların iptali Yüksek Kurul veya Mahkeme kararları ile mümkün olabilmektedir.

Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü:

Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri kültür varlıkları ile müzelerin bakımı, onarımı, restorasyonu işlerini yürütmekte olu ülke çapında 12 yerde kurulmuşlardır.

Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü:

Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı Müdürlüğü, Türkiye'de "taşınır" ve "taşınmaz" kültür varlıklarının onarımı ve korunması için kurulmuş bir müdürlük olup sadece İstanbul'da yerleşik olarak tüm ülke çapında hizmet ermektedir.

1.4.4. Yerel İdari Yapılanma:

Ülkemizde tarihi çevrenin korunması süreci şu şekilde yürütülmektedir.

1. Tespit ve Tescil(Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
2. Gerek görülmesi halinde koruma alanı veya sit alanı sınırlarının belirlenmesi(Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
3. Tescilli yapının belgelenmesi için söz konusu yapılara ait rölövelerin hazırlanması.(Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
4. I. Tescilli yapıların basit ve I. ve II. grup yapıların esaslı onarımları(Kültür ve Turizm Bakanlığı); II.grup yapıların basit onarımları(Belediyeler, KUDEB)
5. Yapıların ihyası için restitüsyon, restorasyon projelerinin hazırlanması; yapılar yerinde yok ise rekonstrüksiyon projelerinin hazırlanıp uygulaması.(Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
6. Tescilli Kültür Varlığı yapı veya alanlara ait sit alanı belirlenmiş ise; sit alanının ilanından sonra üç ay içerisinde geçici dönem yapılaşma koşullarının belirlenmesi. (Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
7. Sit Alanına ilişkin 3 yıl içerisinde koruma amaçlı nazım ve uygulama imar planlarının yapılması.(Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
8. Onaylı Koruma Amaçlı İmar Plan kararları doğrultusunda parselasyon planlarının yapılması(Belediyeler)

9. Onaylı Koruma Amaçlı İmar Plan kararları doğrultusunda çevre düzenleme projelerinin hazırlanması. (Kültür ve Turizm Bakanlığı + Belediyeler)
10. Tescilli yapı ve korunan alanların koruma önlemlerinin alınması. (Belediyeler)

Yerel Yönetimleri koruma alanındaki yetkileri 3 ana başlık altında incelenmiş olup bunlar:

i. Büyükşehir Belediyeleri
ii. Belediyeler
iii. Koruma Uygulama ve Denetleme Büroları

1.4.4.1. Büyükşehir Belediyeleri:

Büyükşehir Belediyeleri Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması ve Onarımından Sorumludur.

5216 Sayılı Kanun Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7. Maddesinin (o) Bendinde *"…o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.*." şeklinde yetki verilmiştir. Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesine ilişkin harcamalar da bu kapsamda yer almaktadır.

Büyükşehir Belediyeleri, Bünyelerinde Kültür Varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere Koruma Uygulama ve Denetleme Bürolarını kurarlar.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasasının 7. Maddesinin (d) bendinde de İlçe Belediyeleri ile ilgili *"… kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem*

taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak..." şeklinde hüküm bulunmaktadır.

1.4.4.2. Belediyeler

Belediyeleri, Bünyelerinde Kültür Varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere Koruma Uygulama ve Denetleme Bürolarını kurarlar.

1.4.4.3. Koruma Uygulama Ve Denetim Büroları (KUDEB)

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 10. Maddesi gereği İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek, denetimlerini yapmak üzere koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmaktadır.

Koruma Uygulama Ve Denetim Bürolarının Taşınmaz kültür Varlıkları ve koruma alanlarında kalan yapıların tadilat, tamirat, onarımlarına izin verilmesi; onaylı Koruma Amaçlı İmar Planı hükümleri doğrultusunda uygulama yapılmasının denetlenmesi; koruma mevzuatına aykırı inşai ve fiziki uygulamaların durdurularak ilgili Koruma Bölge Kurulu ile iletişime geçilmesi; maili inhidam durumunda olan yapıların sebep olabileceği can ve mal güvenliğinin sağlanması ve gerekli görülen durumlarda korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin çalışmalarına katılım sağlanması gibi görevleri bulunmaktadır.

1.4.4.4. Yerel Yönetimler ve Koruma Amaçlı İmar Planları

21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Tanımlar Başlıklı 3.Maddesinin alt bendine göre Koruma Amaçlı İmar Planları, sit alanları ve bu alanların etkileşim geçiş sahalaları içerisinde kalan kültür varlığı yapılarının koruma ve kullanma esaslarının belirlendiği, sit alanı içerisinde kalan;

ancak tescilsiz yapıların da mevcut sit dokusuna uygumlu olmasına ilişkin plan koşullarının belirlendiği nazım ve uygulama imar planları olarak yanımlanmıştır.

2863 Sayılı Kanunun 17. Maddesi doğrultusunda hazırlanarak 2005 yılında yürürlüğe giren "…Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" doğrultusunda;

Sit alanı(arkeolojik, tarihi, kentsel, kentsel arkeolojik sit alanı) ilan edilen bir alanda sit alanı ilanından 3 ay süre içerisinde Koruma Bölge Kurulunca geçiş dönemi yapılaşma koşulları belirlenmesi ve ilan sonrasındaki 3 yıl içerisinde ilgili Belediyelerce 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanarak Kültür ve Turizm Bakanlığı veya ilgili Belediyesince yapılması veya ilgili firmalara ihale yolu ile yaptırılması gerektiği belirtilmektedir.

Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması süreci; Plan sınırlarının ve etkileşim geçiş sahasının onaylanması, plan sınırları içerisinde kültür varlıkları, kültür varlığı olmayan doğal ve yapılı çevre vb. analizlerin ve sentezlerinin hazırlanması ve Kurulca onaylanması sonrasında Koruma Amaçlı İmar Plan kararları ve plan şemasının hazırlanması ve hazırlanan Planların ilgili Belediye Meclisinin onayı ile ilgili Koruma Bölge Kuruluna sunularak Koruma Bölge Kurulu kararı ile onaylanan planların Belediyesince onaylanması ve askıda ilan edilmesi süreçleri sonrasında planlar yürürlüğe girer son olarak onaylı Koruma Amaçlı İmar planların uygulanma süreci ilgili Belediyesi ilgili Koruma Bölge Kurulunca yürütülmektedir.

1.4.5. İl Özel İdareleri

İl özel idareleri, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki her türlü görev ve hizmeti yapar, gerekli kararları alır, uygular ve denetler. (5197/6) İl Özel İdarelerince kültür varlıklarının korunması kapsamında mimari projelerin hazırlanması ve uygulanmasına yönelik koruma uygulama ve denetleme büroları kurulabilmektedir.

1.4.6. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı:

04.04.2014 tarih 28962 Sayılı Resmi Gazetede ilan edilerek yürürlüğe giren Yatırım İzleme Ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki Ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in 'Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları' Başlıklı 5. Bölümünün (g) Bendinde yer alan "*…2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun ilgili maddeleri kapsamında verilen her türlü görevi yapmak…"* hüküm doğrultusunda kültürel mirasın korunmasına yönelik merkezi idarelerce verilen görevleri yapmakla sorumludurlar.

1.4.7. Sivil Toplum Örgütleri ve Meslek Odaları:

Tarihi Çevrenin Yönetilmesinde önemli unsurlardan biri de paydaşlardan Sivil Toplum Kuruluşları(STK) 'dır. Bunlardan başlıcaları:

- Çevre ve Kültürel Değerleri Koruma Vakfı (1990),
- Tarihi Kentler Birliği (1999),
- Turizm, Anıt ve Çevre Değerlerini Koruma Vakfı (1976)'dır.

Bunların dışında Kültürel mirasın korunmasında yerel ve merkezi idarelerce yapılan uygulamaların denetlenmesi ile ilgili role sahip olan meslek odaları bulunmakta olup bunlar: Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği, Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odasıdır.

1.4.8. Alan Yönetimleri:

Yönetim Alanı olarak belirlenen sınırlar içerisinde Merkezi İdare, Yerel İdare, Sivil Toplum Kuruluşları, yerel halk, üniversiteler ve diğer yerel paydaşların bir arada olduğu, korunan alanların birlikte yönetilmesine olanak sağlayan yetkisi, sınırları ve görevleri kanun ve yönetmelikle belirlenen özel idari alanlardır.

Alan yönetimleri;

Korunan alanların korunması, iyileştirilmesi ve kullanılaması için doğru sınırların belirlenmesinin, Sürdürülebilir koruma ve kullanma anlayışı içerisinde yerel düzeyde katma değer sağlayacak yönetim planının hazırlanmasının, Alanın tarihi ve çevresel değerlerini iyileştirilmesine yönelik stratejiler belirlenmesinin, Yerel düzeyde işbirliği ve katılımıcılığın sağlanmasının, Kültür varlıklarının korunması, iyileştirilmesi ve yeniden işlevlendirilmesine yönelik projelerin hazırlanmasının sağlandığı bir yerinden idare biçimidir.

Türkiye'de yerel yönetimler koordinasyonunda kurulmuş alan başkanlığı olarak Bursa Alan Başkanlığı(Hanlar, Sultan Külliyeleri, Cumalıkızık Köyü); İstanbul Tarihi Yarımada Alan Başkanlığı bulunmakta olup; merkezi idare olarak Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinasyonunda il olarak Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı; ardından da 2019/7174 Sayılı Kanun ile kurulan Kapadokya Alan Başkanlığı'dır.

1.5. Türkiye'de Tarihi Çevreyi Koruma Uygulamalarında Yaşanan Genel Sorunlar.

- Tarihi Çevrenin korunmasında yetkilerin özellikle Merkezi Yönetim ve Taşta Teşkilatı lehine olmak üzere dağınık bir görüntü sergilemesi, sivil toplum örgütleri ve yerel halkın karar alma süreçlerine dahil olamaması.
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası ve ilgili mevzuat doğrultusunda bir yapının tescili, koruma alanı veya sit alanı ilanı, uygulama projelerinin, koruma amaçlı imar planlarının ve çevre düzenleme projelerinin onaylanmasına kadarki bütün süreçlerde uygun görme mercii Merkezi İdare olan Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili Taşra birimleri; uygun görülen bu kararların uygulanması mercii de Belediyelerdir; ancak tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile çakışan kültür varlığı ve alanlarında yine Kültür ve

Turizm Bakanlığının görüşü ile nihai karar alma mercii Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.

- Meri mevzuat çerçevesinde karar alma süreçlerinde Belediyelerin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarında zorunlu olarak bulundurduğu belediye temsilcileri dışında bir başka bir katılımları bulunmamaktadır. Bununla birlikte meri koruma yasasında 2011 yılında yapılan değişiklik ile koruma amaçlı imar planlarının hazırlığı ve karar alma süreçlerinde halkın katılımı da zorunluluktan çıkarılmıştır.
- Dolayısıyla tescillenen yapı ve parseller ile korunan alanlar ve sit alanlarında her türlü inşai, fiziki uygulama, tescilli gayrimenkulun satışı, kiralanması ve kamulaştırması vb. mülkiyet problemlerinin çözümünde karar alma merciinin yalnızca Merkezi İdare olmasının(Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) getirdiği bazı problemler bulunmaktadır.
- Bir yapının veya korunması gerekli kültür varlığı olarak tescili halinde bu alanlarda yapılacak her türlü uygulamada karar mercii Yerel Yönetimlerden Merkezi idareye geçmektedir.
- Tarihi Çevrenin korunmasında Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar, Merkezi Yönetim, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetim işbirliğinin yeterince sağlanmaması.
- Ülkemizde kültür varlıkları ve Tarihi çevrenin korunmasına ilişkin yürürlükteki mevzuat incelendiğinde genel olarak salt koruma anlayışına sahip olması ve kültürel mirasın korunarak-kullanma olanağının kısıtlı olması.
- Koruma Faaliyetlerinde her ne kadar 5226 sayılı Yasal düzenleme ile Yerel Yönetimlere bazı yetkiler tanınmışsa da korumada Merkezi Yönetim ve Taşra Teşkilatlarının karar alma süreçlerindeki yetkileri karşısında zayıf kalmaktadır.
- Tarihi ve doğal çevrenin yerinden korunmasını ve yönetilmesini sağlamak üzere kurulan Alan Başkanlıkları Merkezi İdareye Bağlı Yerinden yönetim

sistemine dayalı bir sistem olmakla birlikte; bu sistem ile yerel yönetimlerin karar alma süreçlerindeki bazı yetkileri de merkezi idarenin eline geçmesi,

- Günümüzde hızlı Kentleşmenin baskısı ile artan imar talepleri tarihi çevreyi tehdit etmesi.
- Tarihi çevrenin korunarak kullanılmasına yönelik bu kısıtlılığın tarihi çevrenin etkilediği yerel halkın çoğunlukla ekonomik kayıplardan dolayı tarihi çevreye sempati ile yaklaşmaması.
- Hızlı Kentleşmenin etkisi ile koruma kullanma dengesi kurulamayan Tarihi çevrenin tahrip edilmesi.
- Tarihi çevre içerisinde korunması gerekli alanlar olarak tescil edilen alanların kullanımının kısıtlı olması, rantın düşük olmasına bununda yerel halkın göç etmesine ve yatırımcının mesafeli bakmasına sebep olması.

1.6. Tarihi Çevrenin Korunmasında Kullanılan Mali Kaynaklar:

Kültür Varlıklarının korunması kapsamında, Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri ile koruması gerekli kültür varlığı olarak tescilli yapılar ve koruma alanlarında yapılan çevre düzenleme projelerinin finanse edilmesine ilişkin yürürlükteki mevzuat kapsamında doğrudan görevli herhangi bir kurum veya kuruluş bulunmamaktadır; ancak korumaya yönelik kamu, vakıf ve özel kaynaklı uygulanan ve kullanılan finansal kaynaklar aşağıda belirtilmektedir.

- Kültür ve Turizm Bakanlığına ayrılan bütçe,
- Kültür varlıklarının onarımında katkı fonları,
- Ulusal ve Uluslararası yardım fonları,
- Toplu Konut İdaresinin 2985 sayılı yasa kapsamında sunduğu %10'luk yapı onarım fonu,
- Vakıf gelirleri,
- Sponsorluk gelirleri,
- Gerçek kişi veya kuruluşların mali destekleri.

Belediyelerin ve İl Özel İdarelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla 1970 tarih 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunun 8. ve 10. Maddeleri uyarınca tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u kadar ' Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı' tahakkuk ettirilerek ilgili Belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilmektedir.

Toplanan katkı payları İl Özel İdaresi Bütçesinde toplanmakta olup 6360 sayılı Kanununun Çeşitli Hükümler Kısmının, 3. Maddesinin 3. Bendinde "21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 12 nci maddesi kapsamında il özel idarelerince kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevler, il özel idaresi bulunmayan illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca kullanılır ve yürütülür.

İKİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL'DA TARİHİ SU SİSTEMLERİ VE ÖZELLİKLERİ

M.Ö. 658 Yılında Sarayburnu ve çevresinde kurulan İstanbul, bu tarihten itibaren çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış tarihi açısından önemli bir geçmişe sahip önemli bir şehirdir. Şehrinin kuruluşundan Erken Roma Döneminde M.S.117 tarihine kadar şehirde yaşayan halkların su ihtiyacıTarihi Yarımada ve yakın çevresindeki sulardan ve menbaalardan su kuyuları ve sarnıçlarla gidermekteyken; artan nüfus ve yapılaşma yoğunluğu ile her dönemde İstanbul'da su çok büyük bir problem olmuştur.

İstanbul'daki mevcut su iletim sistemleri ve yerleşmelerin ilişkisini incelediğimizde İstanbul Avrupa Yakasında su yönetimi sürecinin başlıca şu iki döneme ayrıldığı görülmektedir; Osmanlı Devleti Öncesi, Osmanlı Devleti Sonrasıdır. (Bkz. Tablo.2.1)

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere Roma İmparatorluğu döneminde üç adet, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de 4 olmak üzere İstanbul AvrupaYakasında toplam 7 adet önemli su sisteminin olduğu görülmekte olup bu su yapılarından en eski en uzun olan Trakya Vize Su İsale Hattıdır.(Bkz.Harita.2.1)

SIRA	SU SİTEMİNİN ADI	GÜZERGAHI	DÖNEMİ	İDARE	YAPTIRAN	MEVCUT DURUMU
1	Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi)	Halkalı - Süleymaniye Meydanı Hattı	M.S.117-138	Roma İmp	İmparator Hadrianus	Yerinde yok. Kısmen kalıntıları var
2	Trakya - Vize Roma Su İsale Hattı (II. Roma Su Sistemi)	Istranca Dağları- Tarihi Yarımada hattı	M.S.324-337 M.S.364-378	Doğu Roma İmp	I.Konstantin ve Valens	Mevcut Yerleşim alanlarında büyük oranda yok olmuş diğer kısımlardan özellikle toprak altındakiler mevcuttur. En önemli parçası Valens Döneminde yapılmış Bozdoğan Kemeridir.
3	Cebeciköy -Tarihi Yarımada Roma Su İsale Hattı(III. Roma Su Sistemi)	Belgrad Ormanları (Cebeciköy) - Bozdoğan Kemeri Hattı	M.S. 379-395	Doğu Roma İmp	I. Teodosius	Kanuni Sulatn Süleyman Döneminde yaptırılan Kırkçeşme Su İsale Hattı büyükoranda bu yapılar kullanılarak yapılmıştır.
4	Kırkçeşme Su İsale Hattı (I. Osmanlı Su Sistemi)	Belgrad Ormanları (Cebeciköy) - Bozdoğan Kemeri Hattı	M.S.1554-1563	Osmanlı İmp	Kanuni Sultan Süleyman	Büyük kısmı yerinde mevcut olup kısmen tahrip edilmiştir.
5	Taksim İsale Hattı (II.Osmanlı Su Sistemi)	Yeniköy-Beyoğlu güzergahı	M.S.1730-1754	Osmanlı İmp	I.Mahmud	Kısmen yok olup tahrip olmuştur.
6	Hamidiye İsale Hattı (III.Osmanlı Su Sistemi)	Kemerburgaz-Beyoğlu	M.S.1904	Osmanlı İmp	II. Abdülhamid	Büyük kısmı yerinde mevcut olup kısmen tahrip edilmiştir.
7	Terkos-Feriköy Su İsale Hattı (III.Osmanlı Su Sistemi)	Terkos-Feriköy Su İsale Hattı	M.S. 1883-1926	Osmanlı İmparatorluğu-Türkiye Cumhuriyeti	Sultan Abdülaziz	Özellikle son 20 yıl içerisinde yapılan Madencilik faaliyetleri, inşaat faaliyetleri ve altyapı faaliyetlerinden dolayı büyük oranda yokolmuştur.

Tablo 2.1: Avrupa Yakasında yer alan su sistemleri ve dönemleri.(CROW, BARDILL, & BAYLISS, 2008)

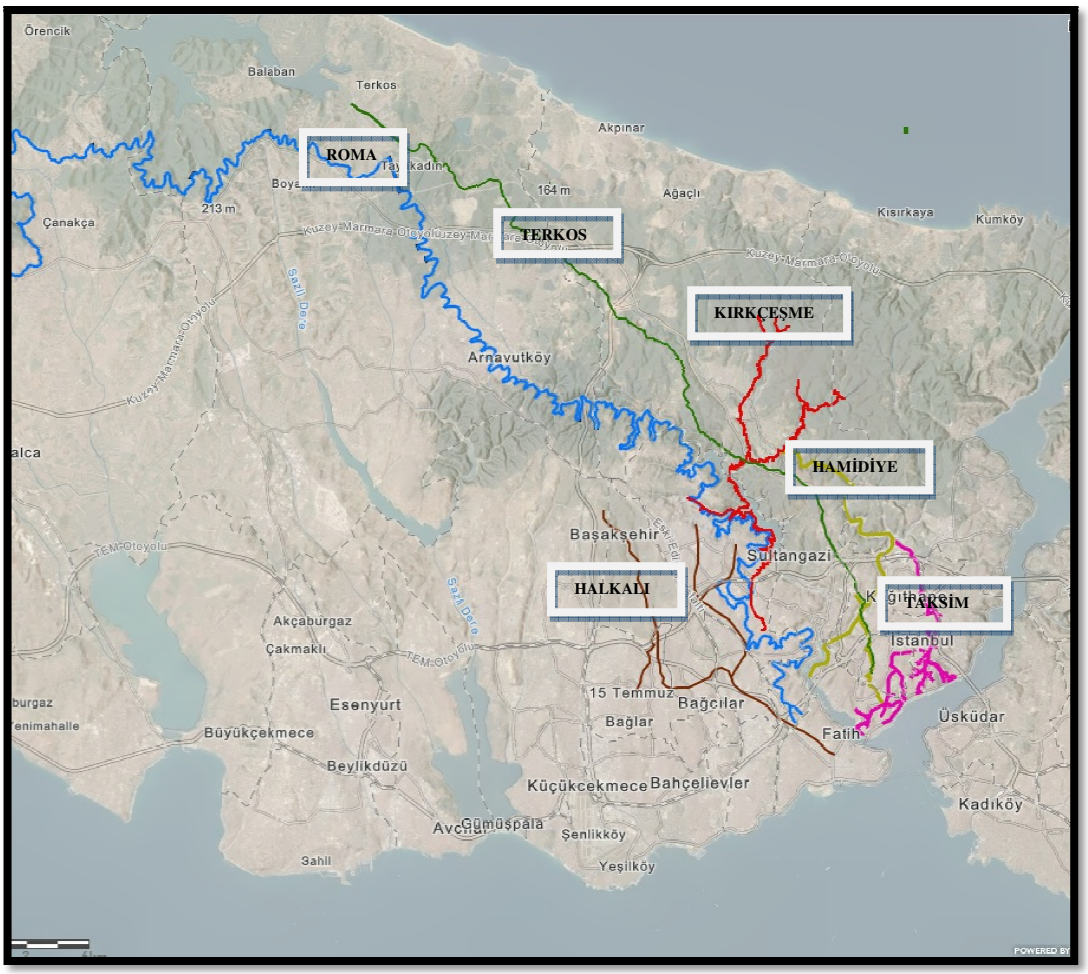

Harita 2.1. İstanbul Avrupa Yakası Tarihi Su İsale Hatları

2.1. Osmanlı Devleti Öncesindeki Su Sistemleri;Trakya Roma Su İsale Hattı

Osmanlı Devleti Öncesinde sırası ile Roma ve Bizans İmparatorlularınca yönetilen İstanbul'da tarihi su sistemleri Roma İmparatorluğunca yapılmış olup, Bizans İmparatorluğunca yeni bir su sistemi yapılmayıp mevcut su sisteminin rehabilitasyonu, onarımı ve sarnıçlar yapılarak su sistemleri zenginleştirilmiştir.

Roma İmparatorluğu Döneminde yapılan Su İsale Hattını üç farklı dönemde ele almak mümkündür;(Bkz.Harita.2.2)

- Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi)
- Trakya - Vize Roma Su İsale Hattı (II. Roma Su Sistemi)
- Cebeciköy -Tarihi Yarımada Roma Su İsale Hattı(III.Roma Su Sistemi)(Bkz.Harita.2.3)

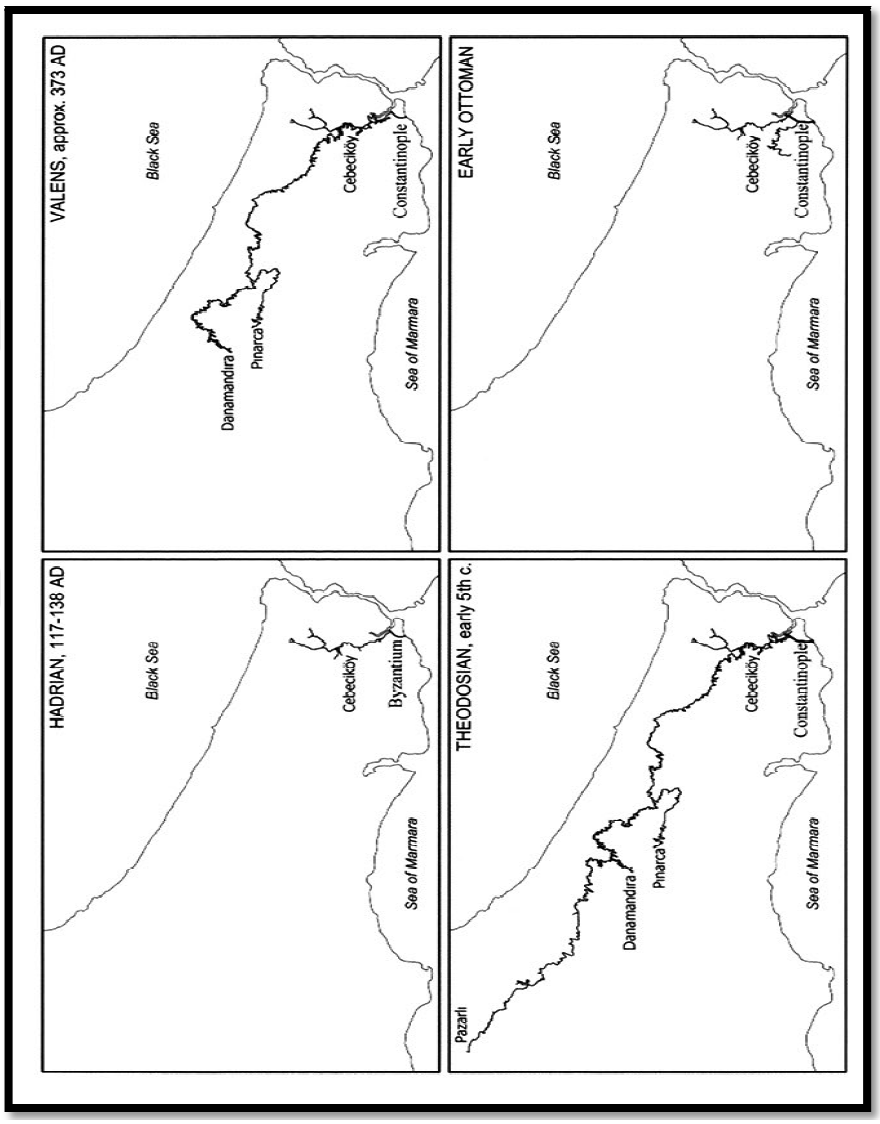

Harita 2.2: Tarihi Yarımada-Trakya bağlantılı Bizans Su İsale Hattının kronolojik gelişimi. (CROW, BARDILL, & BAYLISS, 2008)

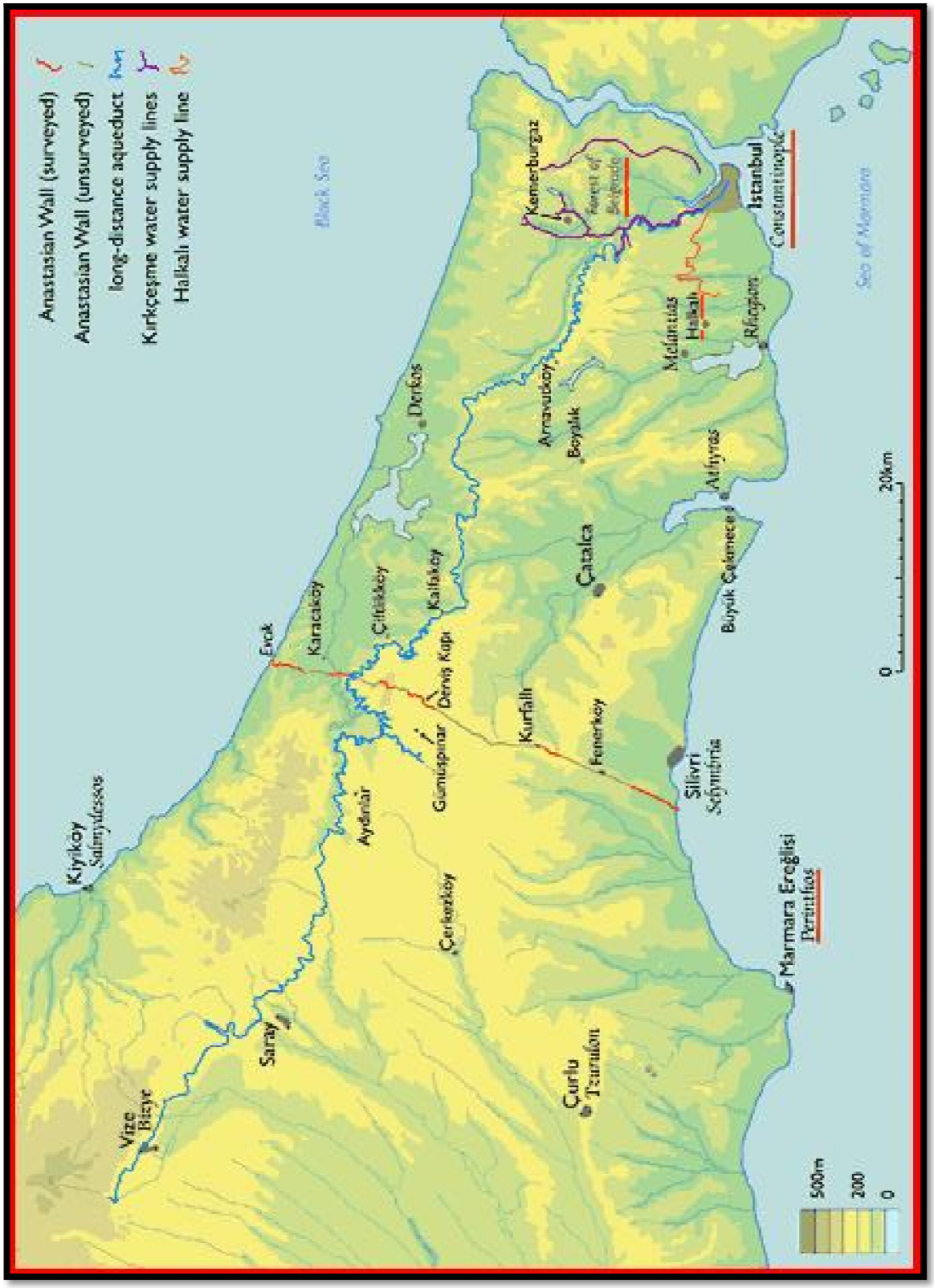

Harita 2.3: Trakya Roma Su Sistemi ve Anastasian Duvarı(CROW, BARDILL, & BAYLISS, 2008)

2.1.1. Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi):

İstanbul'da Roma Dönemine ait ilk su sistemi İmparator Hadrianus (117-138) tarafından sur dışındaki bir kaynaktan Haliç'in kenar mahallelerine kadar suyun iletildiği düşünülen, ancak yeri ve güzergahı tam olarak tespit edilemeyen Halkalı Su İsale Hattı.dır. (Bkz. Harita.2.4)

Roma İmparatoru SeptimusSeverus (M.S.193-M.S.211) Döneminde Roma İmparatorluğu düzenli bir su sistemine kavuşmuş; su sistemi içerisinde su kemerleri, su sarnıçları ve su terazileri,susaati,su basma makinaları,su çarkı, su değirmeni ve su pompasının kullanıldığı bilimsel kaynaklardan anlaşılmaktadır. (VİTRUVİUS, 1990; PİLEHVARİAN VE DİĞ., 2007).

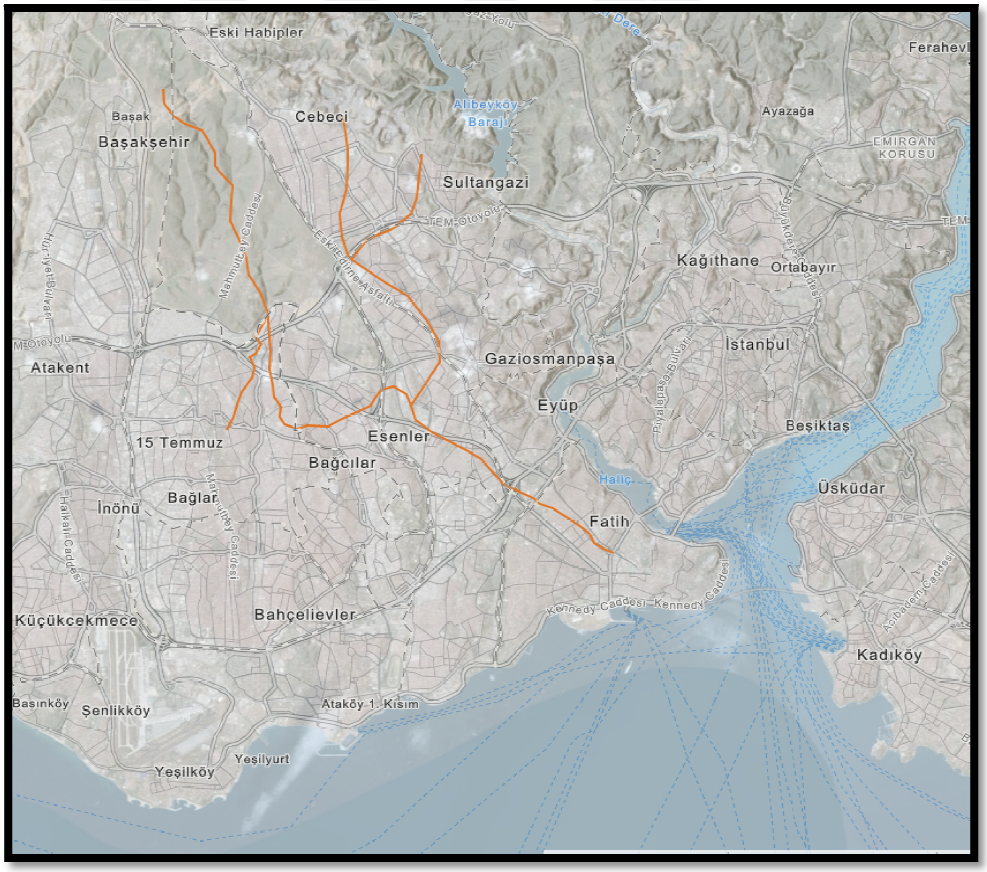

Harita 2.4: Halkalı Su İsale Hattı (I. Roma Su Sistemi)

Yine Roma İmparatorluğu Döneminde Roma İmparatoru I.Konstantin tarafından M.S.324-337 tarihleri arasında başlatılan; M.S.364-378 tarihleri arasında da İmparator Valens tarafından tamamlanan; Vize'nin kuzeyinden başlayarak Saray, Binkılıç, Aydınlar, Karamandere, Dağyenice, Germe, Tayakadın, Arnavutköy'den Edirnekapı'ya oradan da Valens'in (MS.364-378) de Halkalı civarından Beyazıt'a kadar su getirttiği ve bu Su İsale HattıiçinMazul Kemer(Bkz.Resim.4.1) ile bugün Bozdoğan diye bilinen Valens Kemeri'nin(Bkz.Resim.4.2.) de yer aldığı su isale hattıdır. Hattın uzunluğu 242 km olup kolları ile birlikte ulaştığı yaklaşık 450km.lik uzunluk ile Roma Uygarlığının en uzun Su İsale Hattı projesi olma özelliğine sahiptir.(ÇEÇEN K. , 1996)

Resim 2.1. Roma Su Yolu üzerindeki Mazul Kemer(Halkalı Suları, 2019)

Pınarhisar-Vize'den gelen isale hattı, halen mevzuat 6 adet büyük su kemeri ile çok sayıda küçük kemer üzerinden geçerek, Vize, Saray, Safaalen,Binkılıç, Aydınlar, Gümüşpınar, Kalfaköy, Yazlıkköy, Germe, Tayakadın, Arnavutköy, Cebeciköy, Gaziosmanpaşa, Topçulardan Edirnekapı'ya ulaşmaktadır. (Bkz.Harita.2.5.)

Harita 2.5. Trakya Roma Su İsale Hattı

Resim 2.2: Bozdoğan Kemeri, Valens Kemeri)(AKKURT, 2019)

Bahse konu su sistemi kapsamındaki su kemeri ve köprünün sayısı 40'tır. Yaklaşık 1000 yıl boyunca İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan kemerler 12.yy'da kullanılmamaya başlanmıştır.(ÇEÇEN K. , 1996)

Roma Su isale hattında pompalama sistemi olmadığı için suyun yerçekimi marifetiyle ciddi bir mühendislik çalışması ile akıtıldığı; sistemde yer alan kanal ve galerilerin neredeyse 2 metreyi bulduğu; su kemerlerini oluşturan taşların ise 150x60x50 santim ebatlarında olduğu tespit edilmiştir.Su sistemine ait galerilerin boyutları 85*170cm ve eğimi 0.0006-7'dir. 5Ocm derinliğinde geçirdiği debi 374 lt/sn'dir. Halen tamamen yok olmamış 6 adet büyük kemer 2 veya 3 katlıdır. Dar ve derin vadilerde yapılan bu kemerlerin taş işçiliği çok iyidir. Galeriler,pek kısa tünellerin dışında her yerde vadileri dolaşır; ancak büyük derelerin üzerinden merlerle geçmektedir.(ÇEÇEN K. , Ülkemizde (TÜRKİYE) Tarihi Su Tesisleri ve Bunların Teknik Yönden Değerlendirilmesi, 1994)

2.1.2. Cebeciköy -Tarihi Yarımada Roma Su İsale Hattı(III. Roma Su Sistemi)

I. Theodourus (378-395) tarafından Mazul ve Valens kemeri kullanılarak III. bir su sistemi yapılmıştır. Bu su sisteminde şehrin üstünden geçecek kapalı sarnıçlar yaptırılmıştır. Bunlardan başlıcaları336 sütunlu Basilika Sarnıcı (Yerebatan Sarayı), 224 sütunlu Pileksenus Sarnıcı (Binbirdirek)(Bkz.Resim. 2.3) ve Acımusluk Sarnıcı'dır.

Resim 2.3: Bindirbirek Sarnıcı(biristanbulhayali, 2019)

Roma Döneminde inşa edilen Binbirdirek Sarnıcı; MS 330 yılında Bizans imparatoru Konstantin döneminde Lavsus Sarayı'nın su deposu olarak inşa edilmiş. içinde 16 sıra halinde uzanan 14 sütun bulunmakta olup, toplam sütun sayısı 224'dür.

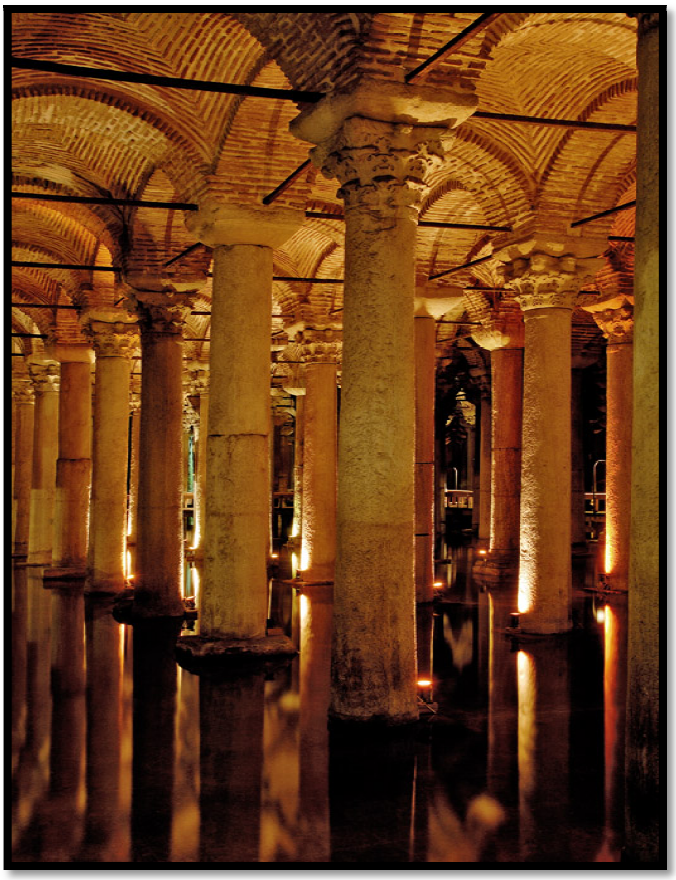

Resim 2.4: Yerebatan Sarnıcı(Yerebatan, 2019)

Bizans imparatoru Justinianus'un yaptırdığı Yerebatan Sarnıcı, İstanbul'daki en büyük sarnıçtır. Sarnıcın tam ölçüleri sarnıcın 140 metre genişliğinde 70 m eninde olup içinde 336 sütun bulunmaktadır.

2.1.3. Trakya Roma Su İsale Hattının Mevcut Fizikselve Yasal Durumu.

Bu bölümde ilk olarak Trakya Roma Su Hattı üzerinde arşiv kayıtları ve yerinde yapılan incelemelerde elde edilen veriler ışığında mevcut fiziki durumu; daha sonra da mevcut koruma yasaları ve imar planlarındaki durumu irdelenecektir.

2.1.4. İstanbul'da Su Yollarına İlişkin Bilimsel Araştırmalar ve Değerlendirmeler.

İstanbul'da tarihi Su İsale Hattına ilişkin en geniş ve en kapsamlı çalışmalardan biri hidrolik mühendisi Prof. Dr.Kazım ÇEÇEN tarafından yapılmış; özellikle 1990'lı yıllarda İstanbul'da Su İsale Hattı üzerinde yapılan arazi çalışmalarındaki incelemeler neticesinde İstanbul'un Osmanlı Devleti öncesi ve sonrası olmak üzere Su İsale Hattı ile ilgili bilimsel tespitlerden oluşan Roma Su İsale Hattının En Uzunu(ÇEÇEN K. , 1996) isimli bilimsel kaynak oluşturulmuştur.

Daha sonra,Kültür ve Turizm Bakanlığının izni, TÜBİTAK ve BRITISH AKADEMY'nin destekleri ile 2007-2010 yılları arasında gelişen teknolojilerin de yardımı ile "Uzay Teknolojileri ve Yüzey Arkeolojisi Yöntemleriyle Eski İstanbul'un (Bizans) Su İkmal Sisteminin Araştırılması" yapılmış sonucunda "CROW James, BARDIL, Jonathan and BAYLISS, TheWaterSupply Of Byzantine Constantinople, Society For The Promotion Of Roman Studies Journal Of Roman Studies Monograph No:II" ismi ile kitap halinde yayınlanmıştır.

Çalışmanın sonucunda tarihi su sisteminin güzergahı ve tarihçesi ve dünyanın en uzun su yollarından biri olması, UNESCO Dünya Miras Listesine değer bulunması, orman içinde yapılan Taşköprülerin 100-150m uzunluğunda olması; Arkeolojik açıdan benzersiz olan 40 metre yüksekliğe sahip su kemerlerinin bulunması gibi nedenler ile çalışmayı yapan bilim insanlarının talebi ile 2863 Sayılı Yasa kapsamında tescil edilmesine ilişkin Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ilişkin talep olumlu sonuçlanmamıştır.

2.2. Osmanlı Devleti Sonrası Su Sistemleri

İstanbul'un fethedilmesiyle şehir nüfusu daha da artmış, mevcut su tesisleri yetersiz hale gelmiştir. Fatih Sultan Mehmet, Roma Döneminde yaptırılan su tesislerini ıslah ettirmiştir. Fatih ve TurunçluSu İsale Hattı bu şekilde meydana gelmiştir. Osmanlılar kendilerinden önce yapılan Roma ve Bizans su sistemlerinden de faydalanılmış, bu

Su İsale Hattının geçtiği Sultangazi, Gaziosmanpaşa ve Eyüp yerleşimleri Osmanlı döneminde gelişmiştir. (Bkz.Harita.2.6)

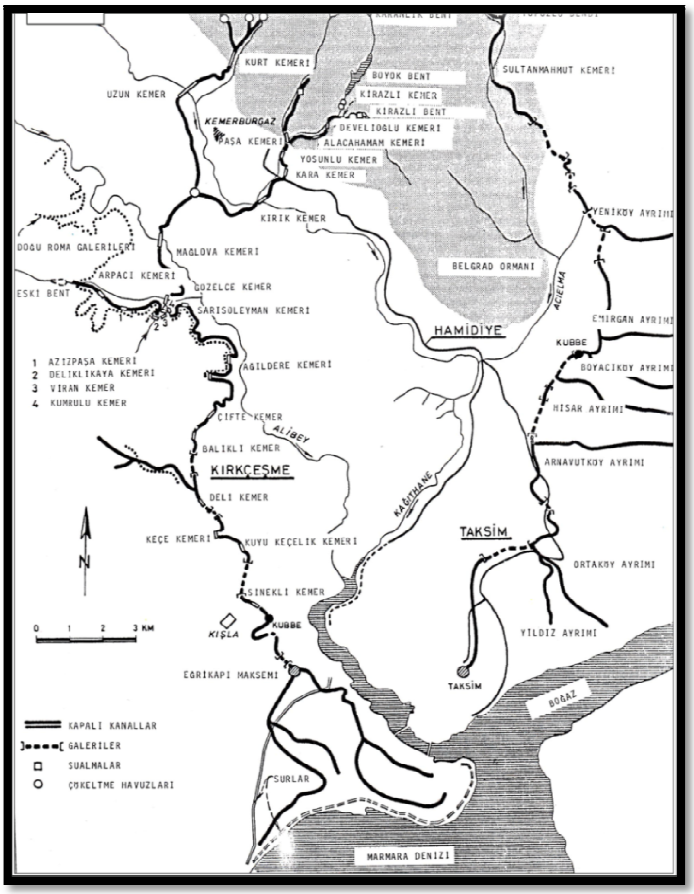

Harita 2.6:Kırkçeşme, Hamidiye ve Taksim Su Sistemleri(İSKİ, 2019)

2.2.1. Kırkçeşme Su İsale Hattı.

İstanbul'da zamanla nüfusun artmasıyla birlikte yine su sıkıntıları çekilmeye başlanınca Padişah Kanuni Sultan Süleyman bu sorunun halledilmesi için Mimar Sinan'ı görevlendirmiştir. Böylece 1555 yılında Kırkçeşme Su Tesisleri'nin inşasına başlandı.O tarihlerde vadilere kemerler inşa edilerek sular bunların üzerinden akıtılmaktaydı.(Bkz. Harita.2.7.)

1563'de tamamlanan tesislerde, Uzun Kemer, Eğri Kemer, Güzelce Kemer ve Mağlova Kemeri(Bkz.Resim.4.5) bulunmaktadır. Kırkçeşme Su Tesisleri en kurak zamanlarda dahi günde 4.200 m3 su ile 158 tesisi (94 çeşme, 19 kuyu, 15 maslak, 13 hamam, 7 saray ve 10 adet diğer yapılar) beslemekteydi. Belgrat Ormanlarında Kırkçeşme Bentleri denilen bu bentler; Karanlık Bent, Büyük Bent, AyvadBendi ve Kirazlı Bent (2. Mahmut, 1818)'dir. Bu bentlerle KırkçeşmeSuları'nın günlük verimi 10,000 m3'e çıkmıştır.(ÇEÇEN K. , İstanbul'un Osmanlı Dönemi Su Yolları, 1999)

Resim 2.5: Mağlova Kemeri(Devir, 2014)

Harita 2.7: Kırkçeşme Su İsale Hattı (İSKİ,2019)

2.2.2. Taksim Su İsale Hattı:

İstanbul'un Beyoğlu Bölgesi'nin su problemi ilk defa 1732'de yapılmış olan Taksim Suyu Tesisleriyle çözüme kavuşmuştur. Bahçeköy civarında derlenen ve günlük verimi 800 m3 olan su, 20 km'lik bir isale hattıyla Taksim'deki 2.700 m3'lük bir depoya ve oradaki maksem vasıtasıyla 64 çeşme ve sebil ile 3 şadırvana ulaşmaktadır. 1732'de 1. Mahmut tarafından yaptırılan Bahçeköy (Sultan Mahmut) Kemeri ile Topuzlu Bent, Valide Benti ve 2. Mahmut Benti bu tesislerdendir. Bentlerin inşasıyla Taksim Sularının günlük verimi 3.000 m3'e yükselmiştir.(İSKİ, İstanbul'da Tarihte Su Yönetimi, 2019)(Bkz. Harita.2.8)

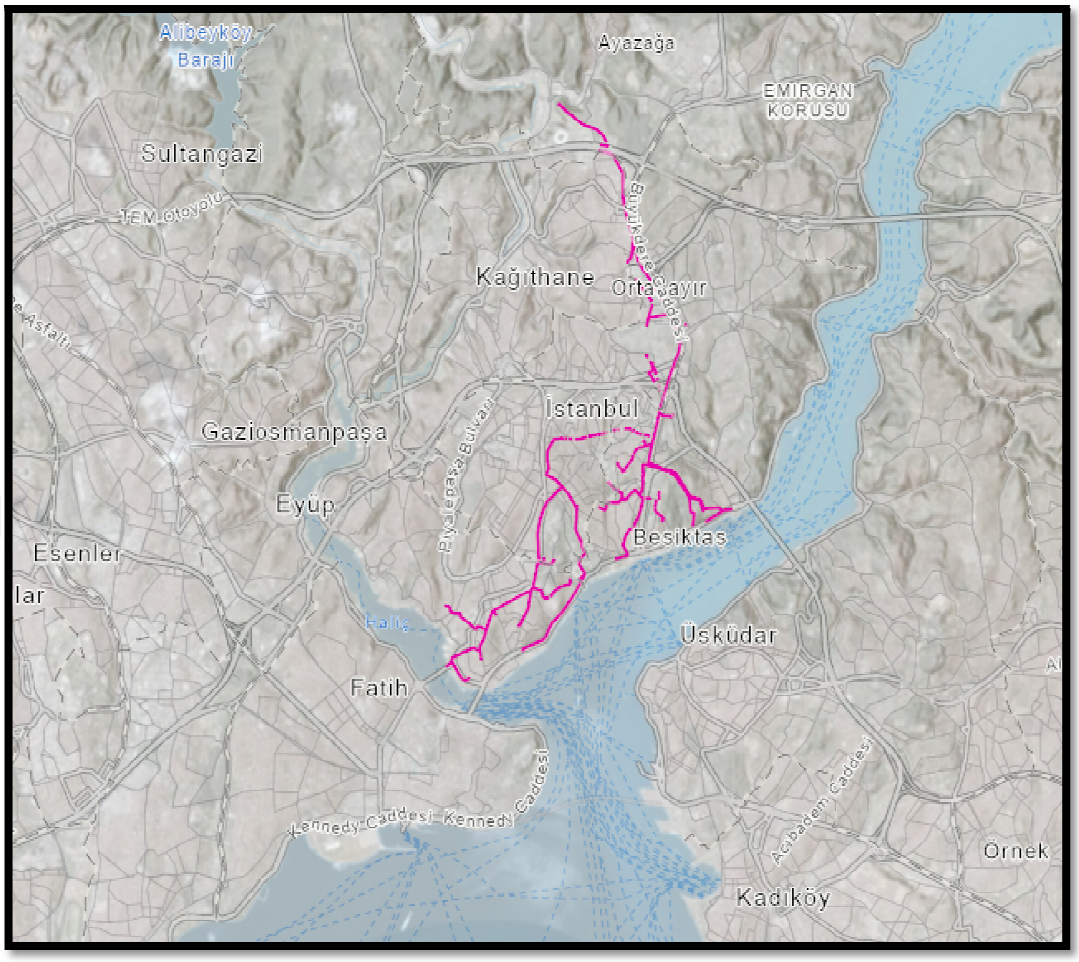

Harita 2.8: Taksim İsale Hattı.(KAPSAL, 2016)

2.2.3. Hamidiye Su İsale Hattı:

19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde İstanbul'daki mevcut suların kirlilik oranının yükselmesi yanında, artan nüfus ve yapılaşma sonucu şehirde su sıkıntısı baş göstermiş, bu nedenle Hamidiye Suyolu, Şehrin Galata-Beyoğlu bölgesine düzenli içme su- yu getiren vakıf su hatlarının son halkası olarak, 1899-1902 yılları arasında Sultan 2. Abdülhamit tarafından yaptırılmış olup günlük verimi 1.200 m3dir..(DÖNMEZLER & YALÇIN, 2019)(Bkz.Harita.2.9.)

Harita 2.9 : Hamidiye Su İsale Hattı.

Resim 2.6: Terkos-Feriköy Su Galeri Hattı (İSKİ, 2019)

2.2.4. Terkos-Feriköy Su Galerisi Hattı

Terkos-Feriköy Su Galeri Hattını gösteren 1935 tarihli ve imzalı olduğu görülen bir kroki İSKİ Genel Müdürlüğü arşivinde yer almakta olup, söz konusu hattın yapılışının ilk olarak 19.yy sonlarına dayandığı, daha sonraki yıllarda genel olarak tadilat ve yenileme gördüğü belirtilmiştir.(Bkz.Resim.4.7) Bahse konu su hattı 19.yy başında Osmanlının son dönemlerine rastlamakta olup, KırkçeşmeSu İsale Hattıkadar iyi bilinmemektedir. Ayrıca henüz yeri ve özellikleri hakkında resmi ve detaylı bir inceleme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu alanda Kültür Varlıklarına ilişkin inceleme kapsamında, yöreyi çok iyi bilen İSKİ'nin personelleri rehberliğinde gezilmiş, bu kapsamda fotoğraflamalar yapılmıştır.(Bkz.Harita 2.10)

Harita 2.10: Terkos-Feriköy Su Galerisi Hattı

Harita 2.11: Terkos-Feriköy Su Galeri Hattını gösteren 1935 tarihli pafta . (İSKİ,2017)

Resim 2.7 : Terkos-Feriköy Su Galeri Hattını üzerindeki yapılardan örnek(2017)

Su Galeri hattı Terkos Gölü başlangıcından itibaren yaklaşık 37 km uzunluğunda olup, doğu yönünde toprak altında devam etmekte, arazi şartlarına göre belli aralıklarla arazi yüzeyine çıkan "baca, sifon" adı verilen bölümleri bulunmakta ve

yine arazi eğimi nedeniyle toprak yüzeyi üzerinde kemer ve duvarlar vasıtası ile açığa çıktığı hatları bulunmaktadır.(Bkz.Resim.2.8.)

Resim 2.8: Terkos İsale Hattı Terfi İstasyonu(2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA YERİNDEN YÖNETİM ÖRNEĞİ: PONT DU GARD (FRANSA)

Bu bölümde Fransa'da Roma Medeniyeti Dönemi eserlerinden PontDu Gard ve devamındaki su yollarının korunması ve kullanılmasına yönelik uygulama örneği incelenecektir. İncelemenin ilk kısmında Fransa'da kültürel mirasın korunmasına yönelik mevzuat incelenecek ardından da uygulama örneği incelenmiştir.

3.1. Fransa'da Koruma Mevzuatının Gelişimi Ve Yerel Yönetimlerin Yeri

- Fransa'da 1830 yılında var olan bütün anıtsal yapıların envanterinin çıkarılması, bu yapıların nasıl onarımına ve Anıtlar Genel Müfettişliği kurulmasına yönelik yapılan çalışmaların ardından Tarihi Anıtların Korunması Genel Müfettişliği kurulmuş; daha sonra Tarihi Anıtlar Milli Komisyonu'na dönüşmüştür.
- Fransa'da korumaya yönelik ilk yasal düzenleme sürecinin başladığı tarih olarak kabul edilen 1887 yılında anıtsal yapılara ilişkin daha önce hazırlanan envanter ve raporlar yasalaştırılmış olup 1889 yılında eklenen birkaç kararnameyle güçlendirilmiştir.
- "Sit alanlarının korunmasına" ilişkin yasal düzenlemeler ile korumanın örgütlenmesi kapsamında koruma alanı, bölge ve alt bölgeler olmak üzere iki ayrı kola ayrılmıştır.
- Tanımlanan bölge ve alt bölgelerin başında vali ve o yöreden seçimle gelmiş kişiler ve resmi görevliler bulunmaktadır.
- Yerel kişilerle birlikte, aynı zamanda sivil toplum örgütleri de koruma sürecine katılımda bulunmaktadırlar.

- Böylelikle koruma çalışmaları, hem devletin denetiminde hem de yerel kişilerin ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla demokratik bir biçimde gerçekleşmiştir.
- 1943 yılında, anıtsal yapının merkeze oturtulduğu, 500 m yarıçaplı çizilen daire içindeki imar hareketlerini Kültür Bakanlığı Bölge Yetkilisince denetleneceği 500 metre kuralı getirilmiştir. Böylelikle, anıtsal yapıların çevresine dair düzenlemeler için ilk girişimlerde de bulunulmuştur.

3.1.1. Malraux Yasası

Fransa'da resmi olarak 1887 yılında başlayan, 1913 tarihi Yasa ile devam eden koruma sürecinin sonrasında, korumaya ilişkin önemli bir yasa olan "Malraux Yasası" 1962 yılında kabul edilmiştir.

2. Dünya Savaşı sonrasında kentlere artan göçle birlikte yeni konut ihtiyacı üzerine merkezde yer alan tarihi kent dokularının yeni yapılar yapılmak üzere yıkımına ilişkin konuların gündeme geldiği 1960 yıllarda kabul edilen bu yasada koruma alanı *"…üzerinde, tamamında veya bir kısmında restorasyon vb. t*asarruflarda bulunabilecek tarihi, estetik niteliğe sahip yapılar bütünü veya doğal alanlardır." şeklinde tanımlanmakta olup koruma alanlarına ilişkin bütüncül bir tanım verilerek aslında planlama sürecinde plana karşı, bütüncül bir yaklaşım sağlanmıştır.(OKYAY, 2001)

Fransa'da koruma planının yapılmasına ilişkin Belediye Meclisince Kültür Bakanlığı'na başvuru yapılarak, belediyelerin kendi girişimleriyle plan yapma yetkisi ortadan kaldırılmış olmaktadır. (OKYAY, 2001)

1. <u>Koruma Alanı sınırlarının belirlenmesi süreci:</u>

Yerel Yönetim birimlerince öneri koruma alanı sınırları belirlenir, Belediye Meclis kararı ile uygun görülerek değerlendirilmek üzere Koruma Alanları Ulusal Komisyonuna iletilir; uygun görülmesi halinde koruma sınırları tescil edilir.

2. Korunan alanlara ait imar planlarının hazırlanma süreci:

İlgili Belediyelerce hazırlanan koruma planı devletin önerdiği uzmanlar, sivil toplum örgütleri ve belediye temsilcilerince oluşturulan "yerel komisyon" tarafından incelenerek uygun görülür. Değerlendirilmek üzere Belediye Meclisine sunulur. Belediye Meclisince uygun görülmesi halinde Koruma Alanları Ulusal Komisyonuna iletilir. Son olarak, Planın komisyonca onaylanması halinde Koruma planı, raporu ve ekleri askıya çıkartılır ve halka ilan edilir.

3. Koruma Planının Valilik Kararı ile Yayımlanması

• Plana ilişkin halktan gelen itirazlar "yerel komisyon" tarafından incelenir.

• Belediye Meclisi tekrar karara bağlar.

• Koruma Alanları Ulusal Komisyonunca da plana yapılan itirazlar incelenerek uygun görülmesi halinde yapılan plan değişiklikleri onaylanır.

4. Koruma Planının Devlet Konseyi Tarafından Onayı ve Resmi Gazetede İlanı

Koruma Planları Devlet Konseyince onaylanarak askıya çıkmaktadır.

- 1975 yılındasivil mimarlık eserlerinin korunmasına yönelik bir rehber niteliğinde "NoraEvano Raporu" hazırlanmıştır. Bahse konu raporda koruma ile ilgili işbirliği ve organizasyona dayalı bazı yönetim modelleri önerilmiştir. Bu kapsamda kurulan başlıca kuruluşlar; Çevre İyileştirilmesine yönelik Ulusal Ajans(ANAH), Çevrenin Korunması, İyileştirilmesi, Restorasyonu ve Dönüşmesi(PACT-ARİM) ve Çevre İyileştirmesine yönelik Programlı Çalışma(OPAH)

3.1.2. Kentsel Mimari Miras ve Doğal Değerleri Koruma Bölgeleri Yasası.

1983 yılında yürürlüğe giren "Kentsel Mimari Miras ve Doğal Değerleri Koruma Bölgeleri" YasasıMalraux yasasından farklı olarak korumaya ilişkin Bakanlıkların yetkileri kısmen belediyelere devredilebilmektedir.

Yasaya göre, planların hazırlanma sürecini incelendiğinde,

- Proje için yapılacak olan araştırmalar, Kültür Bakanlığı ve belediyelerce birlikte yürütülmektedir.
- Sonrasında geliştirilen projeler, Belediye Meclisi'nin kararı ile anketlerle yerel halkın fikrini öğrenebilmek için valiliğe yollanmaktadır.
- Valiliğe gelen veriler "Fransa Bina Mimarları Kurumu" ile birlikte değerlendirilir ve onayladıktan sonra Belediye Meclisi'ne tekrar yollanılır.
- Belediye Meclisi'nde onaylandıktan sonra, Bölge valiliğine oradan da Bölge Koruma Kurulu'na iletilir ve görüşü alınır.
- Sonuçta yine belediye meclisine yollanan proje değişiklikleriyle birlikte tekrar onaylanmaktadır.

- Bu süreç içinde oluşabilecek her türlü anlaşmazlığı çözebilmek için "Bölge Cumhuriyet Hakemlik Komiserliği" kurulmuştur.(SONGÜLEN, 2001)

3.1.3. Fransa'da yürütülen Tespit ve Tescil süreci

Fransa'da mevcut Koruma Yasaları incelendiğinde kültürel varlıklarının tespit ve tescil süreci; Tarihi ve Etnolojik Miras Bölge Kurulu, Bölge Valisi, Tarihi Anıtların Korunmasından sorumlu Bölgesel Yönetimler, Miras ve Mimarlık Bölge Komisyonunun uygun görüşü ile Bölge Valisine iletilir.(Bkz.Resim.3.1)

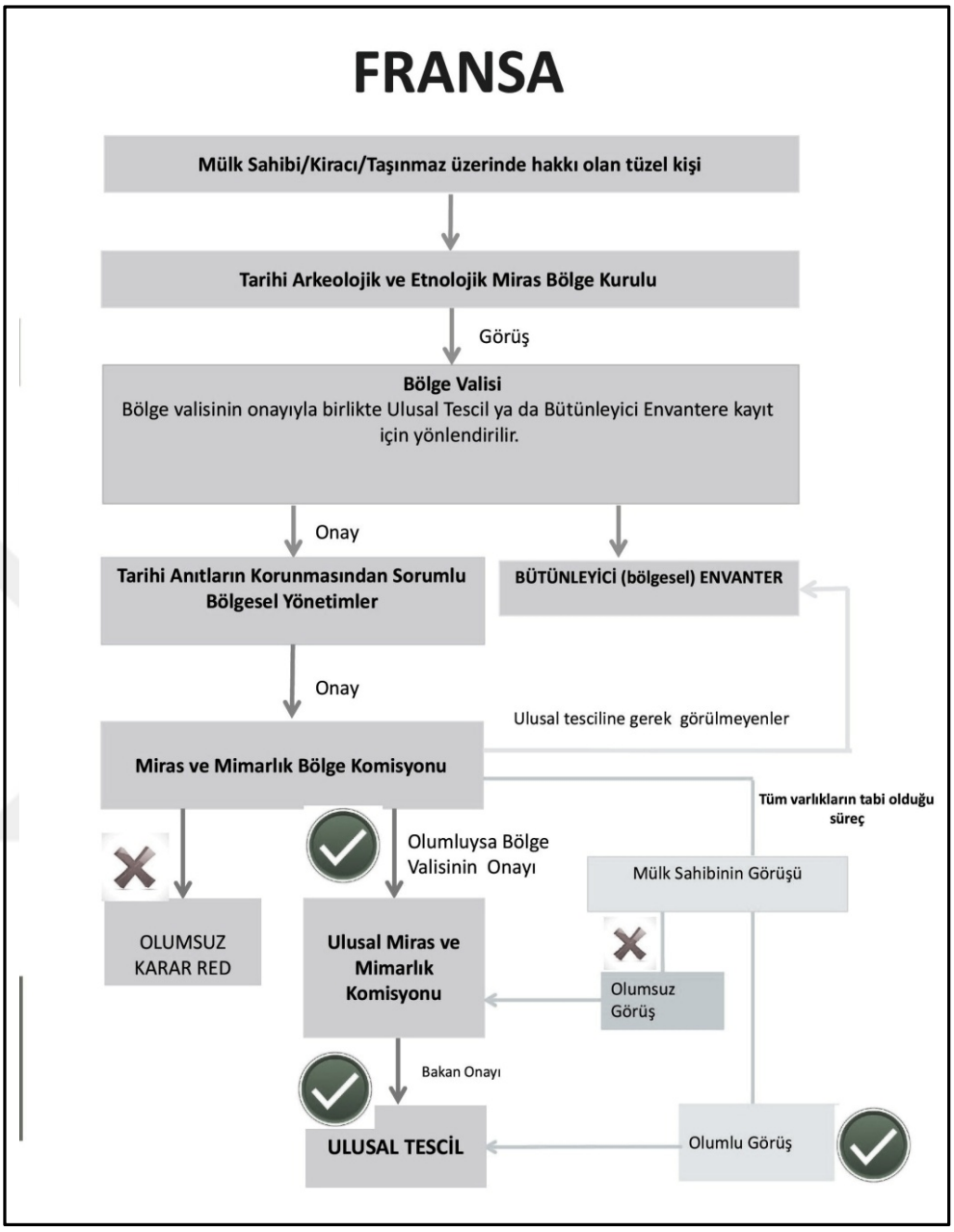

Resim 3.1: Fransa'da Kültür Varlıklarının Tescil Süreci.(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Mevzuat çalışmaları, 2019)

Bölge Valisinin Uygun görmesi halinde Miras ve Mimarlık Bölge Komisyonuna iletilir. Komisyonun görüşünün uygun olması halinde tescilin Bakanlıkça onaylanması süreci olan Ulusal Tescil süreci ile sonlandırılır.

3.2. Pont du Gard (Gard Su Kemeri)Projesi Uygulama Örneği

Fransa'da uygulanmış olan, Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin öncülüğünde başta yerel halk olmak üzere, üniversiteler sivil toplum kuruluşlarının işbirliğine dayalı olarak organize edilen bir teşkilat yapısı ile Nimes Kenti Roma Su Yolu Sisteminin önemli yapılarından PontDuGard ve etki alanın yapılan düzenlemeleri içeren örnek bir uygulama hakkında bilgi verilmektedir.

3.2.1. Pont du Gard'ın (Gard Su Kemeri) Tarihi ve Yapısal Özellikleri

Pontdu Gard, zengin bir tarihi mirasa sahip bir bölgenin kalbinde, Nimes, Uzes ve Avignon'un yakınında yer almakta olup, Romalılar tarafından bugünkü Fransa'nın güneyinde inşa edilmiş olan bir su kemeridir. Languedoc-RoussillonBölgesinde Gard ilindedir. 1985 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edilmiştir. (http://whc.unesco.org/en/list/344)

PontduGard Roma İmparatoru Marcus Vipsanius Agrippa tarafından MÖ 19 yılı civarlarında yaptırılmıştır.

Gardon nehrinin vadisi üzerinden su taşımak üzere tasarlanan Pontdu Gard, Uzes yakınlarındaki pınarlardan Roma şehri Nemasus'a(Nimes) su taşıyan yaklaşık 50 km uzunluğundaki bir su yolunun parçasıydı..(wikizero, 2019)

Resim 3.2: Pont du Gard'ın Genel Görünümü (Pont du Gard)

Korunması gerekli bir alan olarak sit alanı ilan edilen Pontdu Gard; En iyi korunmuş Roma su kemerleri arasında sayılmakta olup, panoramik manzarası ve antik bir yapıya sahiptir.(Bkz.Resim 3.2(Pont Du Gard, 2019))

Mimari Özellikleri bakımından Pontdu Gard, nehrin her iki tarafına açılan yollara birlikte üç katmanlı yapıya sahiptir. ön üst kademe de suyun geçtiği kısım, orta kısım 18. yüzyılda eklenmiş bir yol bulunmakla birlikte en aşağıda sarnıç ayakları bulunmaktadır.(Bkz.Resim 3.3(Pont Du Gard, 2019))

Resim 3.3: Pont du Gard Su Kemerinden bir Görünüş. (Pont du Gard, 2019)

Bahse konu Trakya Roma Su Yapısı 1840 yılında Fransa Devletince belgelenmiştir. 1930 da 1. Sınıf korunacak çevre olarak ilan edilmiştir.

Fransa'da 1976'dan itibaren Devlet'in uyguladığı ulusal bir politika çerçevesinde, ulusal miras olarak koruma altına alınış alanların korunup, rehabilite edilmesi ve yönetimine yönelik çeşitli projeler yürütmektedir. Yapı 1985 yılında UNESCO Kültür Mirası listesine dahil olmuştur.

Bahse konu korunan alanların rehabilitasyon ve yönetim projeleri; Merkezi hükümet, Devlet, Yerel Yönetimler ve diğer yerel paydaşları(sivil toplum örgütleri, halk)içeren

ortaklık yaklaşımları çerçevesinde yürütülmekte olup proje kapsamında bozulmuş alanların rehabilite edilmesi, iyileştirme ve işlevlendirilerek kullandırılmasına yönelik uygulamalar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Bahse konu "korunan alanların rehabilitasyon ve yönetim projesi" şu ana ilkelere dayanmaktadır;

- Korunan alanların özgün yapısına saygı, sit alanına yapılan müdahalenin temelidir,
- Projenin başarıya ulaşmasında yerel halkın bilinçlendirilmesi önemlidir.
- Projenin korunan alandaki eski eserler ile uyumlu olmalıdır.
- Bölge sakinlerinin bahse konu projeye ve proje sonrası oluşacak Grand Site'nin yaşamına dahil olması gerekmektedir.
- Projenin ekonomik faydalarının tüm bölgeye fayda sağlaması gerektiği anlamına gelmektedir.

3.2.2. Projenin Uygulanması ve Yerel Yönetimlerin Rolü

Yılda bir milyondan fazla ziyaretçisi olan Pontdu Gard, Fransa'nın en çok ziyaret edilen antik anıtıdır. Bu mimari harikayı korumak için, yaklaşık 165 hektarlık alanda, Devlet, Yerel Yönetim, Sivil Toplum Örgütleri ve yerel halkın işbirliğinde 2000 yılında gerçekleştirilen proje ile Pontdu Gard anıtı, etrafında yapılan çeşitli düzenlemeler ile eski doğal ortamına kavuşturup anıt olarak sergilenmektedir. Yapı ve çevresinde yapılan proje 2004 ve 2010 tarihlerinde ödül almıştır.Anıtın çevresinde Roma uygarlığı, dönemin inşaat teknikleri, tarım ve Akdeniz manzaraları ilgili bilgi edinmenizi teşvik eden Roma yaşam tarzını yansıtan rekreasyon alanları, su kenarında kano gezileri ve kıyının plaj olarak kullanılması ayrıca yılın belirli haftalarında etkinlik ve festivallerin yapılması,Nimes'in antik su kemeri tarihini ve arkeolojik eserlerin sergilendiği açık ve kapalı müzeler, PontduGard projesinin yapımı ve sürecinin sergilendiği tanıtım ofisleri, Eski taş ocağı ve teknikleri, taş işleri ve Doğanın gözlemlenmesine yönelikseyir terasları ve yürüyüş parkurları gibi çok çeşitli kültürel etkinliklerbulunmaktadır.(Bkz.Harita 3.1-3.2.(Pont du Gard, 2019))

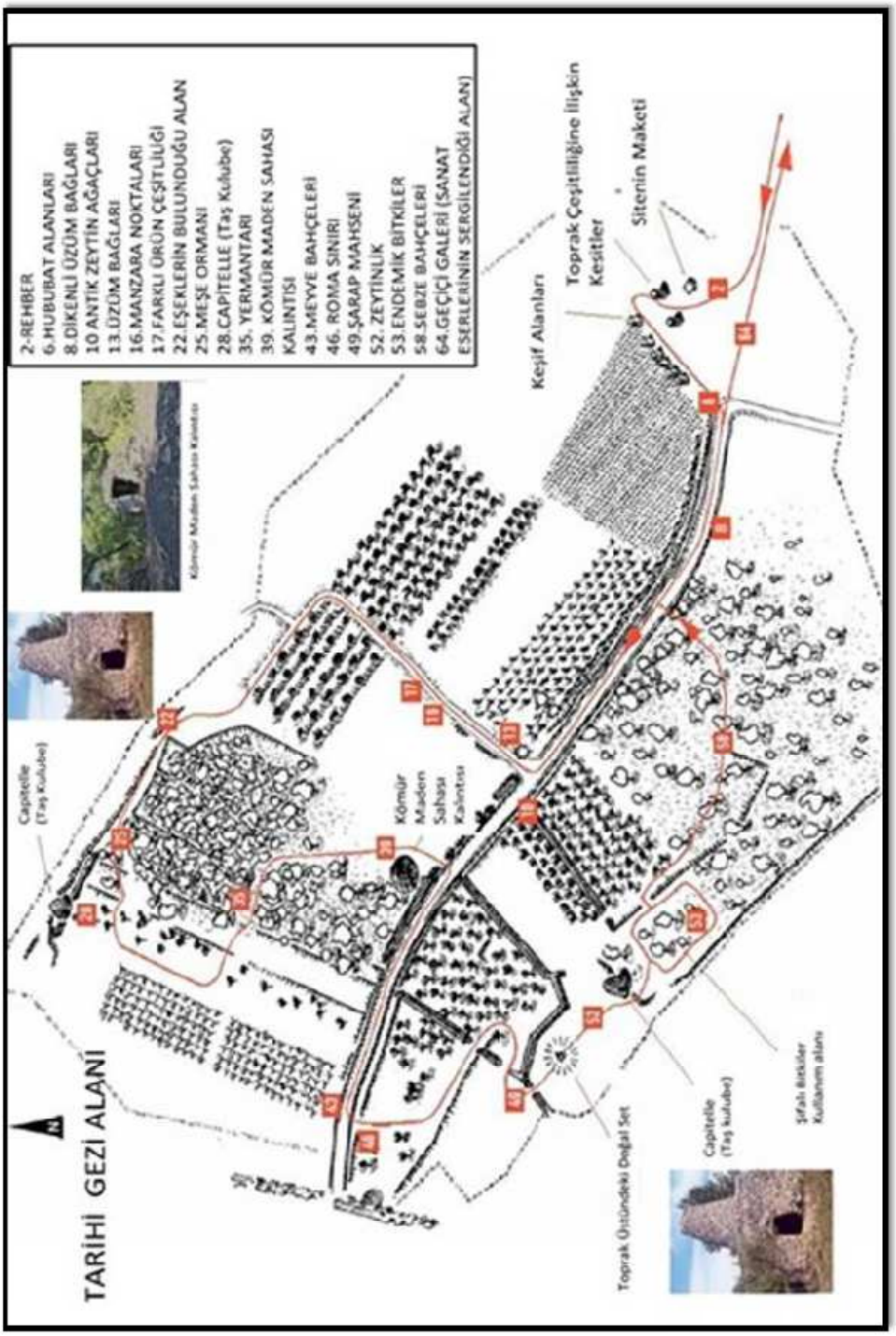

Harita 3.1: Gard Koruma Projesi vaziyet planı. (Pont Du Gard, 2019)

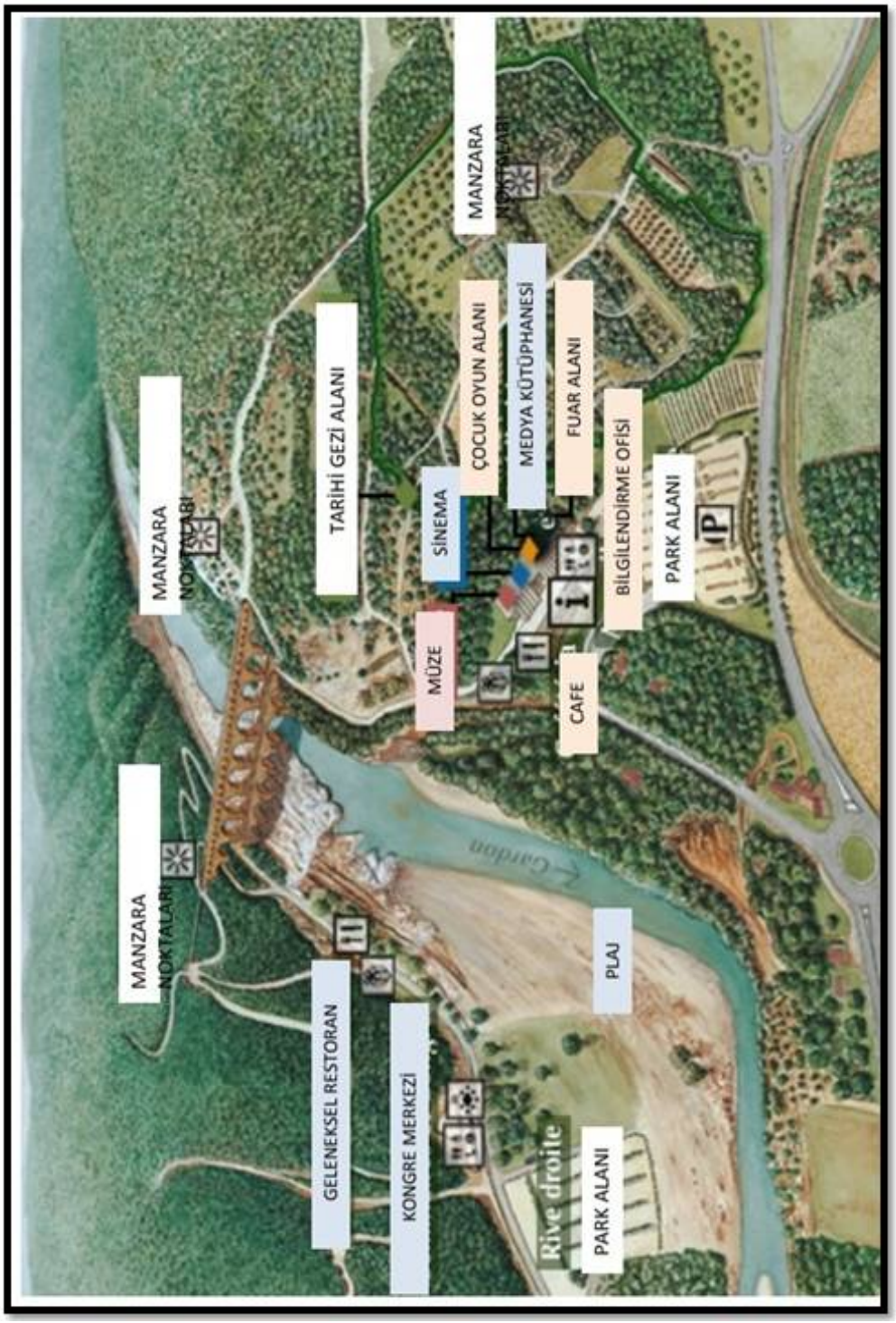

Resim 3.4 : Gard Koruma Projesi kapsamındaki faaliyetler (Pond Du Gard, 2019)

Resim 3.5: Pont Du Gard'da Uygulamalı Arkeoloji Etkinlikleri.(Pond Du Gard, 2019)

Gerçek Zamanlı Öğrenme Etkinlikleri; Pontdu Gard Müzesi'nde Roma uygarlığı ve ustalığına ilişkin özellikle çocuklara yönelik uygulamalı eğitim verilmektedir.(Bkz.3.3)

Akdeniz Tarım ve Doğa Müzesi;Su kemerinin bulunduğu bölgenin kalbinde, 15 hektarlık eski tarımsal arazi restore edilmiştir.İçerisinde antik dönemi temsilen kuru taş duvarlarla çevrili ve üzüm bağları, zeytinlikler, buğday tarlaları ve meşe ağaçları ile dolu 1.4 kilometrelik bir parkur bulunmaktadır.(Bkz.Resim 3.4)

Resim 3.6 : Antik Döneme Ait Zeytin Ağaçları(Pond Du Gard, 2019)

3.2.3. Pont Du Gard Projesi Alan Yönetim Planı

PontDu Gard Projesi Mayıs 2000 tarihinde Bölgesel Planlama ve Çevre Bakanlığı,Languedoc-RoussillonBölgesi, ve Gard Genel Kurulu, PontDu Gard Sendikası ve Nimes Ticaret ve Sanayi Odası arasında imzalanan "Büyük Site Ortaklığı Anlaşması" ile başlamıştır. Bu antlaşma doğrultusunda öncelikle bu yapının koruma ve kullanma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, merkezi idare ve yerel idareler arasında işbirliği sağlamak üzere 2003 yılından itibaren EPCC Kurumu adında halka açık Kültürel İşbirliği Kurumu kurulmuştur. (patrimoine-environnement, 2019)

PontDu Gard, sınırları belirlenen mevcut tarihi su yollarının, doğal varlıkların ve diğer çevresel değerlerin de yer aldığı yaklaşık 165ha.lık bir alanda yerel yönetim, yerel örgütler ve yerel halkın işbirliğinin kurumsallaşması çerçevesinde oluşturulan Kültürel İşbirliği Kurumunca yönetilmektedir.

Kültürel İşbirliği Kurumu 25 Yönetim Kurulu üyesinden oluşmakta olup, Yerel İdare, Yerel Sivil Toplum Örgütlerinden oluşan Yönetim Kurulunda Gard Genel Konseyi temsilcileri Languedoc-Roussillon Bölge Konseyi üyeleri, eyalet ve Belediye başkanları ve uzman meslek insanları yer almaktadırlar.(www.gard.fr, 2019)

Bu Kurum genel olarak Pont Du GARD Proje Alanı içerisinde;

- Koruma(rölöve, restorasyon vs.) faaliyetleri
- Gard Sitesinin Planlama ve Projelendirme Faaliyetleri
- Gard Sitesinin idari ve mali anlamada yönetilmesini
- Sitede yer alan müze, sergi vb. diğer faaliyetlerin tarifelerinin belirlenmesini
- Sitede yer alan her türlü yapı ve alanla ilgili karar verme süreçlerinde yetkilidir.(EPCC, PONT DU GARD, RAPPORT D'ACTIVITÉS, 2018)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA MEVCUTYASAL-YÖNETSEL DURUM VE ÖNERİ YERİNDEN YÖNETİM YAKLAŞIMI

İstanbul Avrupa Yakasında 3'ü Roma İmparatorluğu; 4'üde Osmanlı Devleti Döneminde en önemli 7 adet tarihi Su İsale Hattı bulunmakta olupİstanbul Tarihi Su Yollarının korunması kapsamında mevcut yasal-yönetsel durum Trakya Roma Su İsale Hattı örneği üzerinden incelenmiş; inceleme sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda sorun ve olanaklar belirlenmiş, son olarak ta mevcut yasal ve yönetsel durum çerçevesinde müdahale biçimleri önerilmiştir. Bunun dışında Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin yapılan inceleme çalışması sonucunda mevcut yasal ve yönetsel uygulamaların bir değerlendirilmesi yapılmış; sonucunda koruma uygulamalarında mevcut duruma alternatif olacak bir yerinden yönetim yaklaşımı olarak Alan Yönetimi önerisi oluşturulmuştur.

4.1. İstanbul Tarihi Su Yollarının Korunmasında Mevcut Yasal-Yönetsel Duruma İlişkin İnceleme Ve Değerlendirme Çalışması: Trakya Roma Su İsale Hattı Örneği

4.1.1. Çalışma Alanı ve Genel Özellikleri

Çalışma Alanı olarak belirlenen Trakya Bölgesi Avrupa, Asya Kıtalararası geçiş ile Karadeniz Akdeniz Arasındaki geçiş yolları üzerinde yer alan bir bölgedir. Ayrıca bu bölge doğuda Çin ve Orta Asya Ülkelerinden, Halep'e, daha sonra İstanbul ve Trakya'dan geçerek İtalya/Venedik'e kadar uzanan İpek Yolu Güzergahında yer almaktadır.

Çalışma Alanı olarak belirlenen ve Trakya Roma Su İsale Hattının geçtiği iller Trakya Bölgesi içerisinde İstanbul Avrupa Yakası, Tekirdağ ve Kırklareli olup, bu il sınırları içerisinden de İstanbul içerisinden Fatih, Eyüp, Gaziosmanpaşa, Sultangazi, Arnavutköy, Çatalca ve Silivri İlçe yerleşimlerinden; Tekirdağ İl sınırları içerisinden Saray İlçe sınırından; Kırklareli İl sınırlarından da Vize İlçe sınırında sonlanmaktadır.

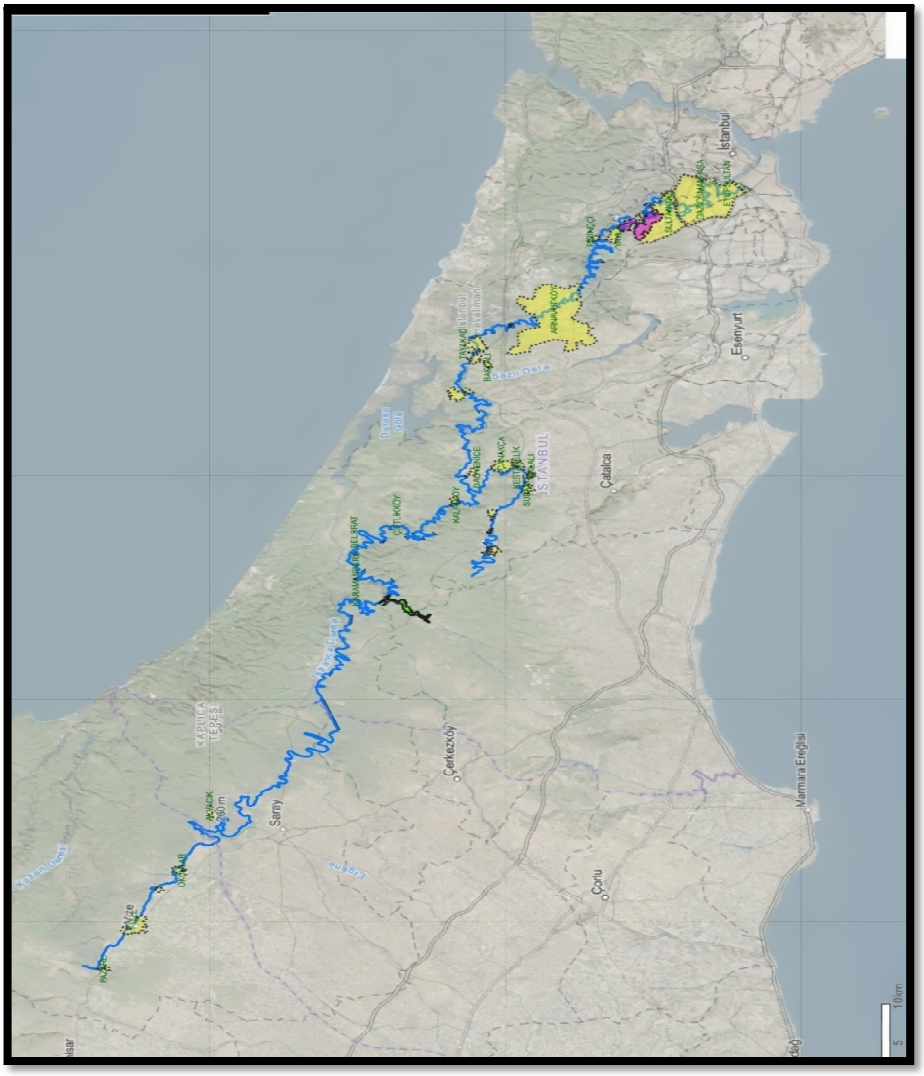

Harita 4.1: Trakya Roma Su İsale Hattı Güzergahı Çalışmasına Konu Alanlar

Çalışma Alanı olarak belirlenen güzergah üzerinde Fatih, Eyüpsultan, Gaziosmanpaşa, Sultangazi ve Arnavutköy yerleşim alanlarında sanayi ve ticaret sektörleri ön plana çıkmakta olup, güzergahın devam ettiği Çatalca, Silivri, Saray ve Vize yerleşim alanlarında da ormancılık, tarımsal faaliyetler ve az da olsa madencilik faaliyetleri sürdürülmektedir.

Çalışma Bölgelerindeki nüfus büyüklüklerine bakıldığında; 2018 yılı TÜİK verilerine göre Tarihi Su Yolunun geçtiği ilçe yerleşimlerindeki nüfus değerleri şu şekildedir;

Sıra	Bölge	Nüfus(kişi)
1	Kırklareli(Vize)	18183
2	Tekirdağ(Saray)	49106
3	İstanbul(Arnavutköy)	270549
4	İstanbul(Çatalca)	72966
5	İstanbul(Fatih)	433873
6	İstanbul(Eyüpsultan)	383909
7	İstanbul(Gaziosmanpaşa/)	487046
8	İstanbul(Silivri/)	187621
9	İstanbul(Sultangazi)	523765

Tablo 4.1: Tarihi Su Yolunun Geçtiği İlçe Yerleşimlerindeki Nüfus Değerleri (TÜİK, 2018)

4.1.2. Çalışma Alanının Hukuki Statüsü ve Aktörler

Bu bölümde çalışma alanı olarak belirlenen Tarihi İsale Hattı ve çevresinin 2863 Sayılı Yasa ve yürürlükteki diğer mevzuat kapsamındaki hukuki statüsü ile çalışma alanı içerisinde yetki ve sorumluluk sahibi merkezi ve yerel tüm kurum ve kuruluşlar ile ilgili bilgi verilmektedir.

4.1.3. Tarihi Roma Su İsale Hattına Ait Yapıların Hukuki Statüsü

Trakya Roma Su İsale Hattı 1990'lı yıllar, 2007 ve 2010 yılları arasında yapılan bilimsel çalışmalarla yapıları, tarihi ve güzergahı tespit edilmiş olsa dalokal bazı kısımlarının tescili dışında 2863 Sayılı Yasa kapsamında henüz bütüncül olarak korunması gerekli kültür varlığı olarak tescili yapılmamış. Koruma grubu ve koruma alanı sınırları belirlenmemiştir.

Ancak 2863 Sayılı Yasanın 4. Maddesinde(Haber Verme Zorunluluğu) yer alan;*"Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar."* şeklindeki hüküm doğrultusunda kısmen tescil işlemleri yapılmaktadır.

Bununla birlikte 1/100.000 ölçekli Trakya Çevre Düzeni Planı, İstanbul Çevre Düzeni Planı ve bu planlar doğrultusunda hattın geçtiği yerleşimlere ait onaylı alt ölçekli nazım imar planı veya 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarında bahse konu tarihi su sisteminin korunmasına ilişkin herhangi bir plan kararı bulunmamaktadır.

4.1.4. Tarihi Roma Su İsale Hattının geçtiği Bölgelerde Tarihi Çevrenin Korunmasında yetkili Aktörler:

Trakya Roma Su İsale Hattının İstanbul Avrupa Yakası içerisinden geçtiği bölgelerde kültürel mirasın koruması ve kullanılmasında yetki ve sorumlulukları bulunan aktörleri iki başlık altında incelememiz mümkündür. Bunlar:

1. Merkezi İdari Aktörleri
2. Yerel İdare Aktörleri

1. Merkezi İdari aktörleri; Tarihi Su İsale Hattıgüzergahının geçtiği bölgelerdeki mülkiyet yapısı, arazi kullanımı, koruma statüleri vb. göre yapılan sınıflandırmalarda bu alanlarda meri mevzuat çerçevesinde ;

- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı
- Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı yetki ve sorumluluk sahibidir.

2. Yerel İdari Aktörler:

TarihiSu İsale Hattının geçtiği güzergah üzerinde kültürel mirasın korunması ve ihya edilmesi bu alanlarda arazi kullanım kararlarına ilişkin imar planı veya çevre düzenleme projeleri yapılması gibi yetkileri bulunan yerel aktörler:

- Vize(Kırklareli) Belediyesi
- Saray(Tekirdağ) Belediyesi
- Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığı
- Çatalca, Silivri, Arnavutköy, Gaziosmanpaşa, SltangaziEyüpsultan ve Fatih İlçe Belediyeleri(İstanbul)
- İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı,
- İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü
- Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü
- Kırklareli İl Özel İdaresi
- Tekirdağ Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Müdürlüğü
- İstanbul Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Müdürlüğü
- Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

- İstanbul I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
- İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
- İstanbul II Numaralı Yenileme Alanları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
- İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünün yetki ve sorumluluk alanı içerisinde kalmaktadır.

4.1.5. Mekansal Planlar İçinde Alana Yönelik Düzenlemeler:

Trakya Roma Su İsale Hattının içerisinden geçtiği il ve ilçe sınırlarındaki planlar çevre düzeni ile 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planları olarak iki başlık altında incelenmiştir;

4.1.5.1. Üst Ölçekli Planlar

Çalışma Alanını kapsayan ve yürürlükte olan İstanbul Bölgesi ve Trakya Bölgesinde yer alan Çevre Düzeni Planlarına değinilecektir.

İstanbul 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı

Çalışma alanı içerisinde İstanbul Avrupa Yakası sınırları içerisinde kalan Çatalca, Silivri, Arnavutköy, Gaziosmanpaşa, Sultangazi ve Eyüpsultan İlçelerinin tamamı 2009 tasdik tarihli 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı kapsamında olup, Tarihi su isale hattının geçtiği özellikle Silivri ve Çatalca İlçe sınırları içerisindeki kısımların genel olarak yerleşim alanlarından uzak olan Tarım Alanı veya Orman Alanları kullanımına ayrılmış oldukları; hattın Arnavutköy, Gaziosmanpaşa ve Eyüpsultan İlçe sınırlarındaki kısımlarının da yaklaşık 50km.lik kısmında çoğunlukla meskun olmak üzere konut kullanıma ayrılmış olup, plan kapsamında tescilsiz Trakya Roma Su İsale Hattına yer verilmemiştir.

Ayrıca bahse konu yürürlükteki Çevre Düzeni Planının en son onay tarihi olan 2009 yılından sonra artan imar hareketleri, merkezi hükümetçe gerçekleştirilen makro ölçekli projelerden; İstanbul Havalimanı Projesi, Kuzey Marmara Otoyolu ve

Bağlantı Yolları Projesi ile yine merkezi hükümet tarafından gerçekleştirilmesi planlanan ve çalışmaları devam eden Kanal İstanbul Projesinden(Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı) dolayı revize edilmesine ihtiyaç duyulduğundan; Çevre Düzeni Planının Revize edilmesi çalışmaları İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili birimlerinin işbirliğinde sürdürülmektedir.

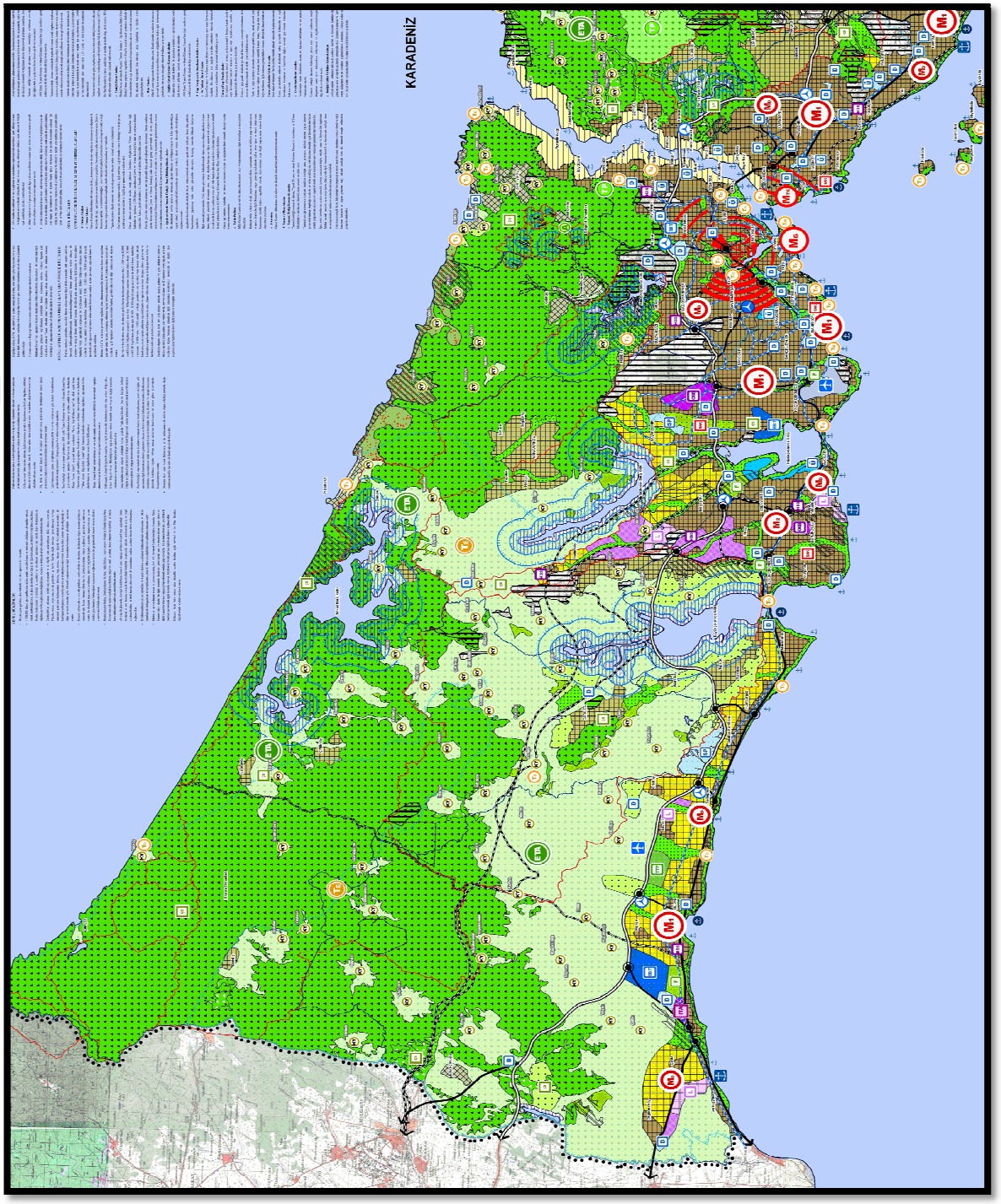

Harita 4.2:1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, (Planlama.org, 2009)

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı

Tarihi Su İsale Hattının Trakya Bölgesi İçerisinde Tekirdağ ve Kırklareli İl sınırları içerisinde kalan Saray ve Vize İlçelerini de kapsayan "Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı"11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik"in 9. maddesi uyarınca01/07/2010 tarihinde onanmış olup, plan kapsamında Trakya Roma Su İsale Hatlarının geçtiği Bölgeler çoğunlukla Ormanlık ve Tarım Alanı kullanımlarında kalmaktadır.(Kaynak: (Trakya Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı, 2019)

Bahse konu Plan kapsamında Saray İlçesi sınırları içerisinde Tarım ağırlıklı fonksiyonlar önerilmiş olup, Tarım Fuar Alanı fonksiyonu önerilmiştir. Vize İlçe Sınırları içerisinde de spor turizm, Agro eko turizm, Doğa Turizmi, Sağlık Turizmi gibi turizm ağırlıklı faaliyetler önerilmiştir.

Harita 4.3: Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı(Planlama.org, 2009)

4.1.5.2. 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları:

İstanbul Bölgesi İmar Planları

Çalışma alanı içerisinde kalan Çatalca, Silivri, Arnavutköy, Gaziosmanpaşa ve Eyüp İlçe sınırları içerisinden geçen Trakya Roma İsale hattı batıda Çatalca ve Silivri ilçe sınırları içerisinde Ormanlık Alanlar veya Tarım Alanlarından geçmekte olup; bu kısımlarda 5216 Sayılı Yasa kapsamında Mahalle vasfı kazanmış Köy Yerleşik alanları dışında genel olarak 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları bulunmayan alanlar oldukları;

Doğuya doğru Arnavutköy, Gaziosmanpaşa ve Eyüp İlçelerine gelindiğinde ise Çatalca'nın Çanakça Mahallesi; Arnavutköy'ün Boyalık ve Arnavutköy İlçe Merkezinden geçen isale hattı boyunca yine Ormanlık Alanlar veya Tarım Alanlarının bulunduğu kısımlarda 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planlarının bulunmadığı; ancak Roma İsale Hatının bu bölgede kalan yerleşim alanlarından(konut kullanımındaki) geçen yaklaşık 60km.lik Karasurlarına kadar uzanan kısımlarının tamamında 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları bulunduğu görülmüştür.

Bunun yanında bahse konu 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ve yürürlükteki 1/5000 ve 1/1000 ölçekli İmar Planları veya plan notlarında "Trakya Roma Su İsale Hattına" ilişkin herhangi bir gösterim veya plan notu bulunmamaktadır.

Trakya Bölgesi İmar Planları

Trakya Roma Su İsale Hattının geçtiği güzergah üzerinde kalan Tekirdağ/Saray ve Kırklareli/Vize İlçe sınırları içerisinde 1986 tasdik tarihli imar planlarının bulunduğu, artan nüfus ve planın yetersizliğinden dolayı plan revizyonu

çalışmalarının hazırlandığı; ancak bahse konu planlar kapsamında Trakya Roma Suİsale Hattına ait herhangi bir plan kararı bulunmamaktadır.

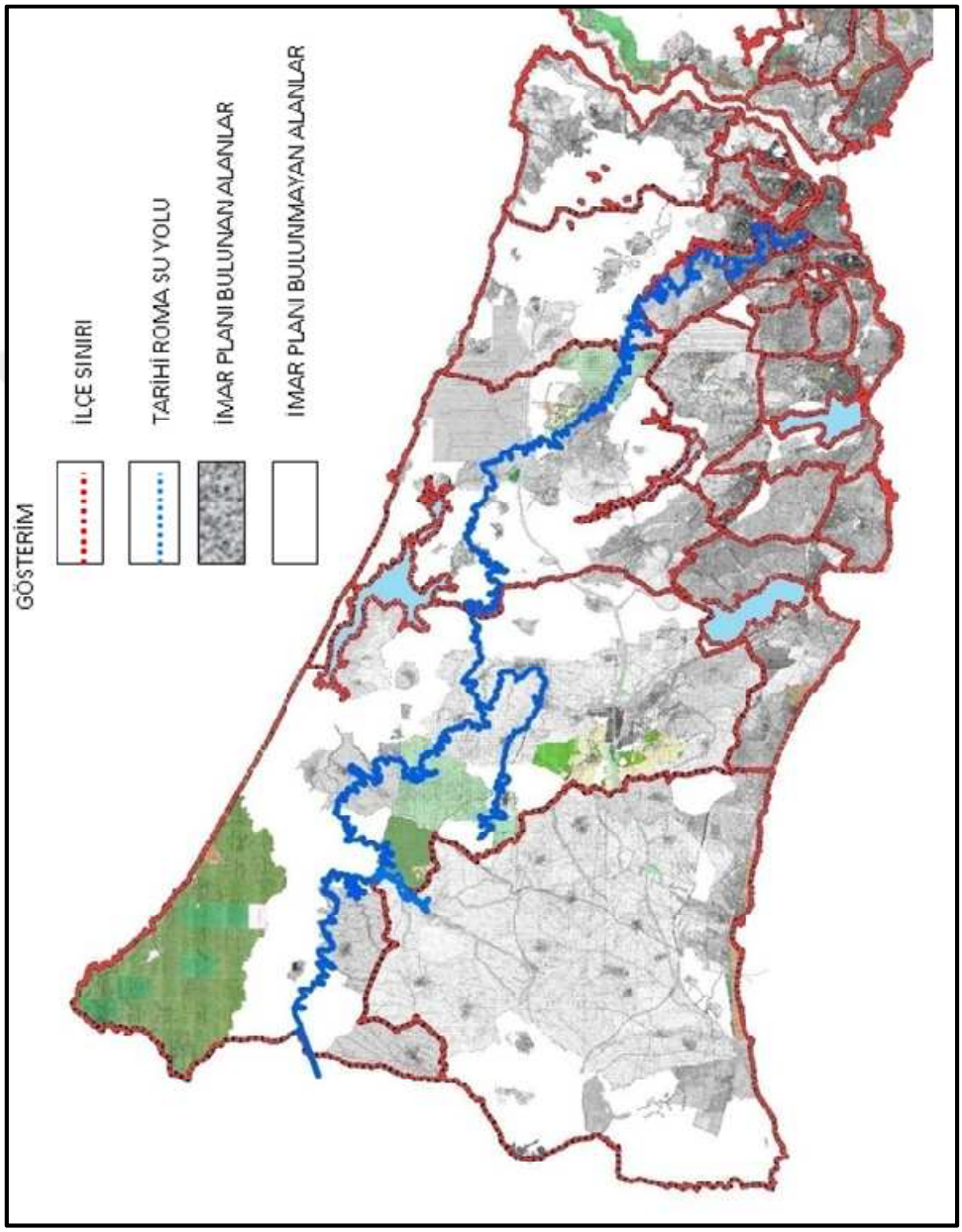

Harita 4.4:Tarihi Su Yolunun geçtiği İstanbul Avrupa Yakasındaki bölgelerdeki meri plan durumları (İBB, 2019)

4.1.6. Roma Su İsale Hattının Korunması kapsamında Mevcut Yasal ve Yönetsel Duruma ilişkin yapılan incelemeler;

Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapıda Trakya Roma Su İsale Hattının Korunmasına ilişkin hazırlanan inceleme çalışmaları 4 aşamadan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Arşiv Taraması:
2. Yerinde incelemeler ve hattın tahribatına ilişkin tespitler
3. İncelemelerin Değerlendirmesi ve Sorun-Olanakların Tespiti
4. Müdahale Önerilerin Geliştirilmesi:

Arşiv Taraması aşamasında; Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin Bilimsel Kaynaklar ve ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri ve diğer kaynaklardan arşiv taramasıile bu yapıların Yasal durumlarına ilişkin incelemeler yapılmış olup elde edilen veriler doğrultusunda, İsale Hattı dijital ortamda sayısallaştırılarak, güncel haritalar üzerine aktarılmış olup Trakya Roma Su İsale Hattının geçtiği bölgelerde kalıntıların mevcut fiziki durumu incelenmiş ve hattın geçtiği yerleşim alanlarındaki mevcut imar durumlarına ilişkin analizler yapılmıştır.

Yerinde incelemeler ve hattın tahribatına ilişkin tespitler aşamasında; Trakya Roma Su İsale Hattı üzerindeki yapıların mevcut durumları ile ilgili yapılan yerinde inceleme çalışmaları(Bu aşamada tarihi isale hattının mevcutta yerinde olan, mevcutta yerinde olmayan, yerinde olup tahrip edilen ve çeşitli sebeplerle yok olmuş olan, hat üzerinde muhtelif noktalarda keşif çalışmaları yapılarak, söz konusu çalışmalar arşiv taramalarında elde edilen veriler ile birlikte değerlendirilerek Trakya Roma Su İsale Hattı üzerindeki tahribatların sebeplerine ilişkin tespitler oluşturulmuştur; ayrıca İsale Hattı üzerindeki tahribatlarda Merkezi İdare ve Yerel İdarelerin uygulamalarının etkisi mevcut yapılaşma durumları, merkezi ve yerel idarelerce yapılmış veya yapılması düşünülen projelerin etkisi araştırılmıştır.

İncelemelerin Değerlendirmesi ve Sorun-Olanakların Tespiti Aşamasında; Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarına ilişkin yapılan arşiv taramaları ve yerinde yapılan incelemeler neticesinde tespit edilen hususlar doğrultusunda söz konusu tarihi isale hattına ilişkin sorunlar ve olanaklar belirlenmiştir.

Son aşama olan Müdahale Biçimleri Aşamasında ise; Tarihi İsale Hattına ilişkin arşiv taramasın ve yerinde incelemelerde tespit edilen hususlar ile birlikte üçüncü aşamada belirlenen sorun ve olanaklar doğrultusunda ; tarihi isale hattına ait yapıların Uluslararası Antlaşmalar, 2863 Sayılı Yasa ve ilgili Mevzuat hükümleri doğrultusunda tespiti, tescili ve belgelenmesine yönelik müdahale önerileri, Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların ihya edilmesine(rölöve, restitüsyon, rekonstrüksiyon ve restorasyon proje uygulamaları) ve yeniden işlevlendirilmesine yönelik müdahale önerileri, Yerel İdarelerce yapılacak plan veya plan değişiklikleri ile planlara işlenmesine ve koruma aktarılması getirilmesine yönelik müdahale önerileri ve Trakya Roma Su Yollarının Koruma Kullanıma Dengesi içerisinde Yerel Yönetimlerce nasıl yönetileceğine ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

Trakya Roma Su Yollarına ilişkin Yapılan Arşiv Taraması:

Tez çalışması kapsamında Trakya Roma Su İsale Hattı ve üzerindeki yapılara ilişkin 1990'lı yıllarda Prof. Dr. Kazım ÇEÇEN tarafından yapılan incelemeler sonucu hazırlanmış olan ÇEÇEN, K. (1996). "*Roma Su İsale Hattının En Uzunu (Birinci Baskı). İstanbul: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Yayınları*." Bilimsel kaynağı ile, 2008 yılında James CROW, Jonathan BARDİLL ve BAYLISS tarafından yapılan incelemer sonucu hazırlanmış olan "CROW James, BARDIL, Jonathanand BAYLISS, The Water Supply Of ByzantineConstantinople, Society For The Promotion Of Roman Studies Journal Of Roman Studies Monograph No:II" adındaki bilimsel kaynaklar ve eklerindeki harita verilerinden faydalanılarak tarihi isale hattı üzerinde tespit edilen su galerisi, su kemeri, köprü vb. su yapılarının yaklaşık yerleri mevcut ölçekli haritalara dijital olarak işlenmiştir. (Bkz.Harita.4.5)

Yapılan sayısallaştırma çalışmasında Google maps online harita servis sağlayıcısından WGS 84 koordinat sisteminde servis edilen topoğrafik haritalar altlık olarak kullanılmış olup, bilimsel kaynaklar ve arazi incelemelerinde tespit edilen isale hattı güzergahları koordinatlı vektörel veri olarak haritalara işlenmiştir.

Tarihi İsale Hattına ilişkin Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve İstanbul 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin arşiv kayıtlarından, söz konusu isale hattına ilişkin ilgili Müdürlüklere ait uzmanlarca yapılan yerinde incelemeler neticesinde hazırlanan uzman raporları ve bu raporların ilgili Koruma Bölge Kurulunca değerlendirilmesi neticesinde alınan Kurulu kararları, varsa karar eki harita, koruma alanı sınırı ve tescil fişleri incelenmiş olup, yapılan incelemelerde hem İstanbul Bölgesi hem de Tekirdağ ve Kırklareli Bölgeleri içerisinden geçen tarihi isale hattında kısmi tescilller yapılmıştır; ancak her iki bölge için de yapılan kısmi tescil kararlarında bütüncül bir tespit ve tespit çalışmasına atıf yapılmasına rağmen bahse konu hattın bütününün tescili yapılmamıştır.

Dolayısıyla İlgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerince, Yerel İdarelerle yapılacak koordineli tespit çalışması sonucu hattın kesin güzergahı kesin olarak belirlenerek Tarihi İsale Hattının bütünün tescil edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

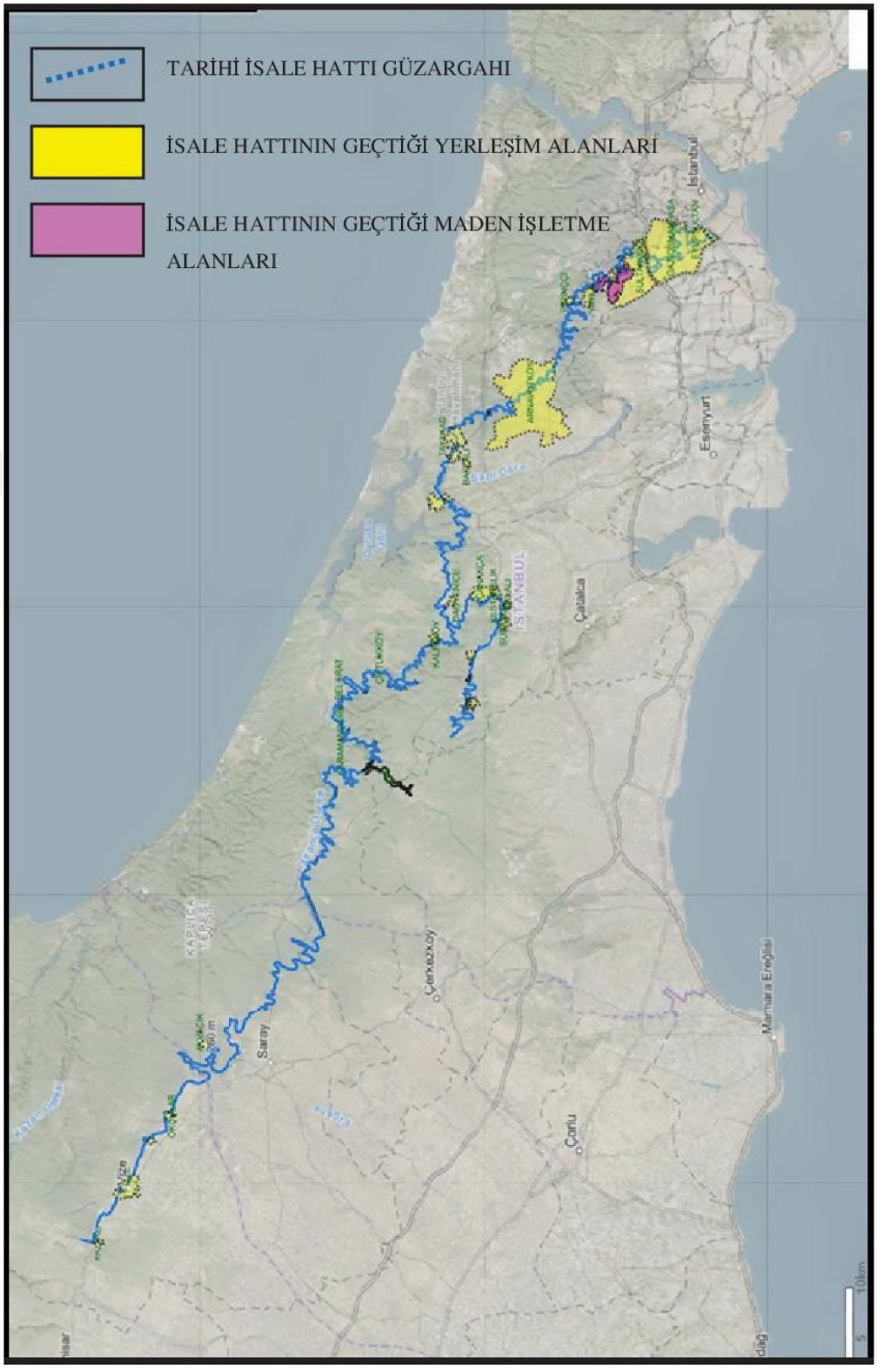

Harita 4.5: Sayısallaştırılan Trakya Roma Su İsale Hattı Güzergahı.

4.1.6.1. İsale Hattının geçtiği bölgelerdeki mevcut imar Durumlarının incelemesi;

Kolları ile birlikte yaklaşık 450km.lik bir uzunluğa sahip olan Trakya Roma Su İsale Hattının yaklaşık 100km.lik kısmı sırasıyla İstanbul içerisinde Eyüpsultan, Gaziosmanpaşa, Sultangazi, Arnavutköy ilçe merkezleri ile Tekirdağ/Saray ve Kıklareli/Vize İlçe merkezleri; İstanbul Silivri ve Çatalca İlçelerinin de merkez dışındaki mahalle sınırlarından geçmektedir. Bahse konu bütün bu yerleşim alanlarına ait 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları ile Yerel Yönetimlerce uygulanan 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları bulunmakta olup bu planlarda Trakya Roma Su İsale Hattına ait herhangi bir plan lejandı veya plan kararı bulunmamaktadır.

Bunların dışında İsale Hattının geçtiği Tayakadın,Boyalık ve Durusu Mahallelerini kapsayan bölgede merkezi idareye aitmega projelerden; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca yürütülen İstanbul Yeni Havalimanı Projesi ile yine söz konusu Bakanlık ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı eşgüdümünde yürütülen Kanal İstanbul proje alanlarını kapsayan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişiklikleri ile Yerel Yönetimlerce uygulanan 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Plan Değişikliği çalışmaları yapılmaktadır.

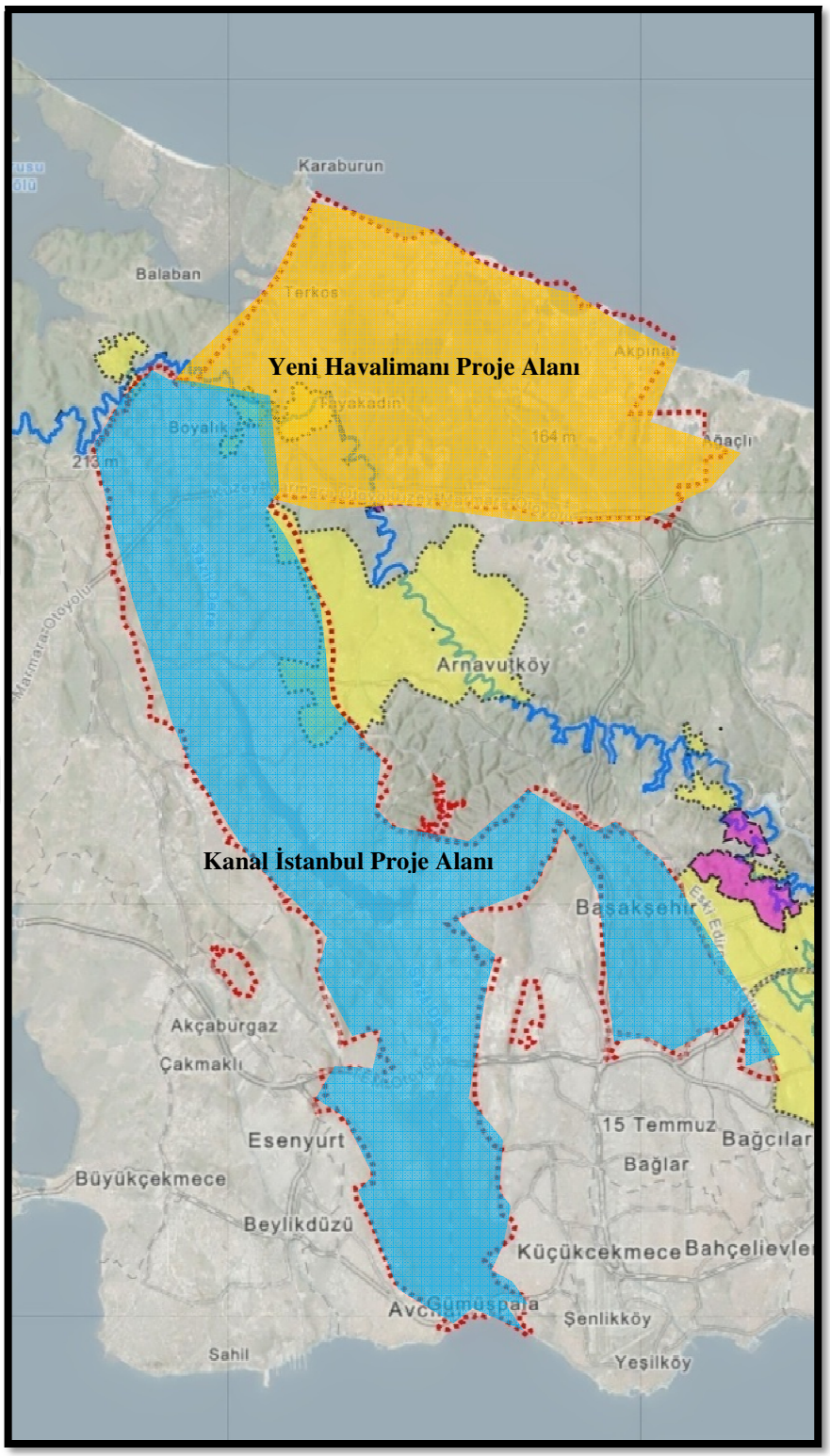

Harita 4.6 : Mega Projeleri tarihi isale hattı ile ilişkisi

4.1.7. Yerinde İncelemeler ve Hattın Tahribat Sebeplerine İlişkin Yapılan Tespitler

Trakya Roma Su İsale Hattı üzerindeki yapıların mevcut fiziki durumlarının değerlendirilebilmesi için ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri; konu hakkında yapılan bilimsel araştırma kaynaklarındaki veriler ile 2016, 2017 ve 2018 yıllarında hattın muhtelif kısımlarında isale hattına ait haritaverileri doğrultusunda tarihi isale hattı güzergahı dijital ortama aktarılmış olup, tarihi isale hattı güzergahının yerleşik alanlardan olanSultangazi ve Arnavutköy İlçe Merkezi içerisinden geçtiği kısımlar; tarım alanları içerisinden geçtiği Çatalca İlçe sınırları içerisinden; ormanlık alanlar içerisinden geçtiği özellikle Çatalca,Silivri, Saray ve Vize İlçelerindeki kısımlarında çalışma kapsamında örneklem olarak seçilen noktalarda yapılan yerinde incelemeler neticesinde şu tespitler yapılmıştır;

Tarihi isale hattının büyük bir kısmı Orman niteliğindeki alanlar içerisinden geçmekte, kalan kısımları da Tarım Alanı ve yerleşim alanları içerisinden geçmektedir.

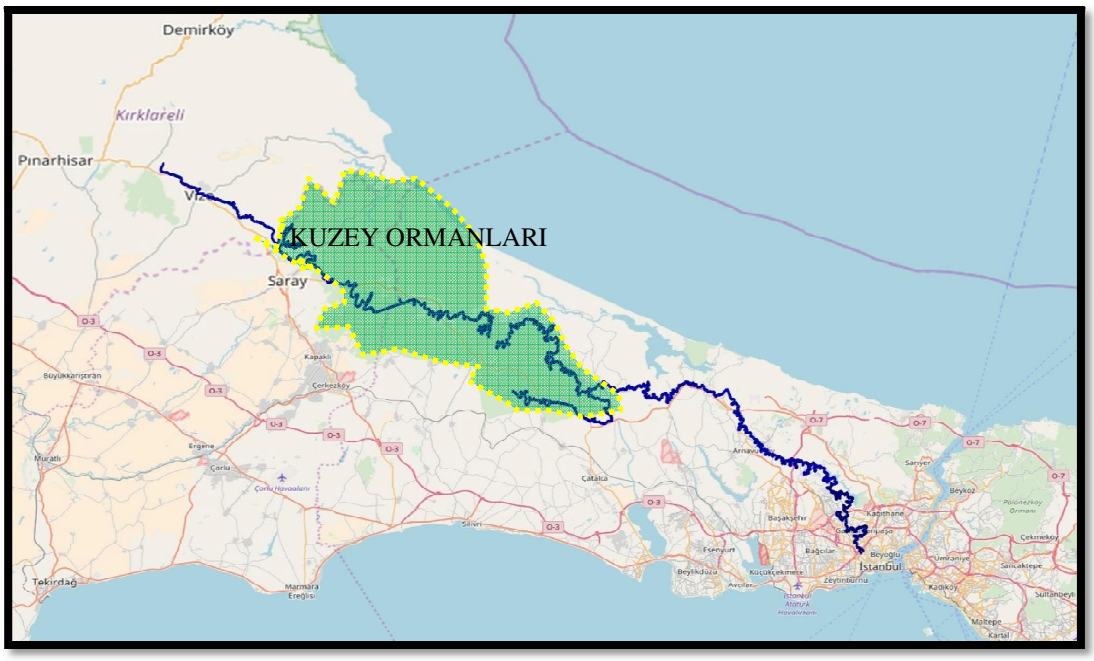

Harita.4.7: Kuzey Ormanları kültür varlığı ilişkisi

Tarihi isale hattının özellikle yerleşim alanlarından uzak orman alanları içerisindeki kısımlarının genel olarak korunmuş olduğu; ancak hattın özellikle yerleşim alanlarında kalan kısımlarının neredeyse tamamen yok olmuş olduğu veya mevcut yapılaşmaların temelleri altında kalmıştır.

Özellikle tarım alanlarının yoğun olduğu Arnavutköy ilçe Merkez yerleşim alanının kuzeyindeki Tayakadın, Durusu ve Boyalık Köy yerleşimlerinin bulunduğu kısımlardan geçen tarihi isale hattının yaklaşık 5km.lik kısmı 2018 yılında faaliyete geçen İstanbul Yeni Havalimanı Proje alanı inşaat faaliyetlerinden dolayı tahrip olmuştur.

Yapılan incelemeler neticesinde tarihi isale hattı üzerindeki yapıların mevcut fiziki durumları 3 farklı kategoriye ayrılabileceği tespit edilmiş olup bunlar;

- Mevcutta yerinde olan isale hattı yapıları.
- Yerinde olup tahrip olmuş isale hattı yapıları
- Tamamen yok olmuş isale hattı yapıları.

4.1.7.1. Mevcutta Yerinde Olan İsale Hattı Yapıları.

Trakya Roma İsale Hattının özellikle ormanlık alanlar içerisinde kaldığı kısımlar olan Çatalca, Silivri, Saray ve Vize ilçe sınırları içerisindeki kısımlarının büyük oranda korunmuş oldukları; ancak bu yapıların ihya edilmeye muhtaç oldukları görülmüştür.

Resim 4.1: Roma İsale Hattı Üzerindeki Keçigerme
Su Kemerinin Mevcut Durumu.

Bu yapıların öncelikle 2863 Sayılı Yasa kapsamında tescil sürecinin tamamlanması ardından ivedilikle rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ve restorasyon uygulamalarının yapılması gerekmektedir.

4.1.7.2. Yerinde Olup Tahrip Olmuş Olan Su Yolu Yapıları

Bu yapılar özellikle yine yerleşim alanlarından uzak özellikle tarihi isale hattının geçtiği orman alanlarının etekleri ile tarım alanlarının içerisinde kalan kısımlar olup bu yapılar genelde yeraltında bulunmaktadır. Bu yapılara ait parçaları çeşitli sebeplerle(başka bir yapıya malzeme olma gibi) başka alanlara nakledilmesi; bu yapıların çevrede faaliyet gösteren madencilik faaliyetlerinden(patlatmalı madencilik) dolayı zarar görmesi veya definecilerin bu yapılara zarar vermeleri gibi tahrip olma sebepleri bulunmaktadır.

Resim 4.2:Roma İsale Hattına Ait Yeraltı Ve YerÜstündeki Yapıların Tahribatına Yol Açan Kaçak Kazılar.

Bu yapıların öncelikle 2863 Sayılı Yasa kapsamında tescil sürecinin tamamlanması ardından ivedilikle rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ve restorasyon uygulamalarının yapılması gerekmektedir

4.1.7.3. Tamamen Yok Olmuş İsale Hattı Yapıları.

Bilimsel kaynaklarda yer alan Trakya Su İsale Hattı güzergahı üzerinde bulunması gereken yapıların, yerleşim alanı ve maden işletme tesis alanları içerisinden geçen kısımlarında yapılan incelemelerde çoğunlukla yerinde olmadıkları veya kısmen mevcut yapıların temel inşaatları altında kaldıkları, dolayısıyla 250km uzunluğundaki Tarihi isale hattının; mevcut yeni yapılaşmaların bulunduğu

kısımlardaki tahribatlar ile maden işletmelerinin yarattığı tahribatlar da düşünüldüğünde yaklaşık 2/5'inin(yaklaşık 100km) yok olduğu tespit edilmiştir.

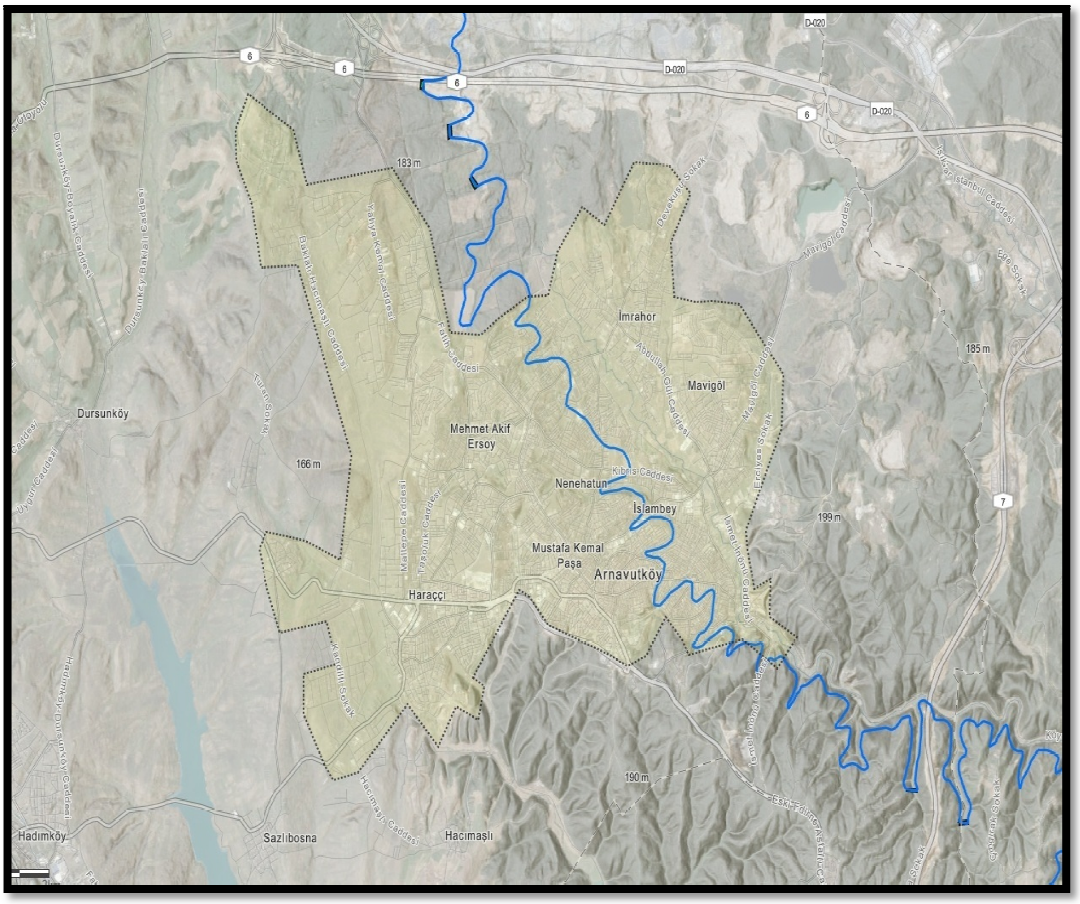

Harita 4.8: Tarihi Su İsale Hattının Arnavutköy İlçe sınırları içerisinden geçen kısımları.

Tarihi Roma Su İsale Hattına ait yapıların yerleşim alanları içerisinde kalan kısımları büyük oranda tahrip olmuş olup, bu konuda Yerel İdarelerin denetim eksikliğibulunmaktadır.

Bunun dışında çeşitli firmalarca alınan Maden işletme ruhsatları ile faaliyet gösteren bazı maden işletmelerinin de tarihi su yolu yapılarının yok oluşunu hızlandırmıştır.

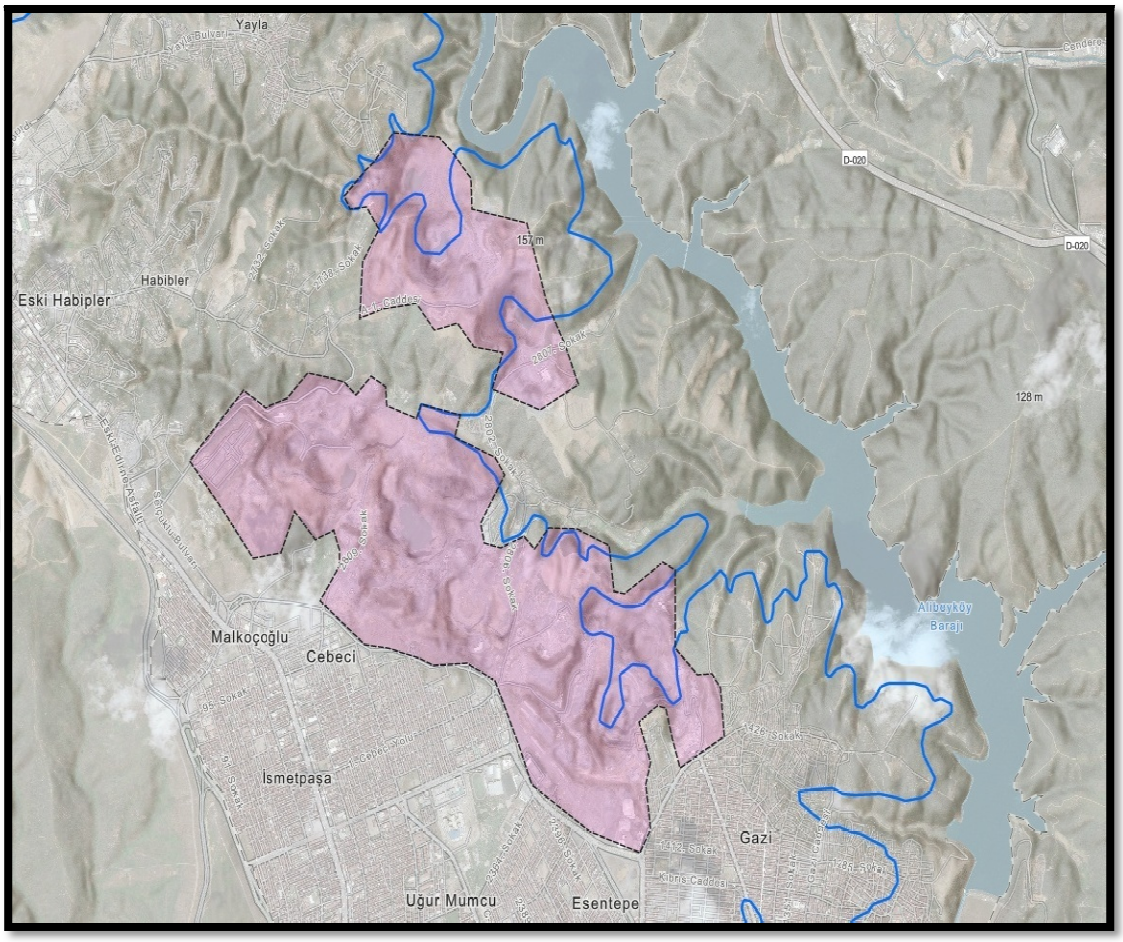

Harita 4.9: Sultangazi İlçesi Cebeci Mahallesi içerisinde yer alan Maden İşletme Tesisleri içerinden geçtiği tahmin edilen Roma su Yolları

4.1.8. İsale Hattı Üzerindeki Tahribatlarda Merkezi İdare ve Yerel İdarelerin Etkileri

İsale Hattı üzerindeki yapıların tahrip olması veya yok olmasında doğal ve çevresel nedenlerin yanında bu yapıların korunması veya kullanılmasından sorumlu olan Merkezi ve Yerel Yönetimlerin yaptıkları uygulamaların da etkisi bulunmaktadır. Bu uygulamalar ve kültür varlığına etkisi konusunda konu Merkezi Yönetimin etkisi ve Yerel Yönetimlerin etkisi şeklinde iki başlıkta incelenecektir.

4.1.8.1. Roma Su İsale Hattının Tahrip Olmasında Merkezi Yönetimin Etkisi

Roma Su İsale Hattının tahrip olmasında;

- Merkezi Yönetim tarafından gerçekleştirilen İstanbul Havalimanı Projesi, Kuzey Marmara Otoyolu ve Bağlantı Yolları Projesi ile yine merkezi hükümet tarafından gerçekleştirilmesi planlanan ve çalışmaları devam eden Kanal İstanbul Projelerinden(Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı) dolayı, isale hattının yaklaşık 25km.lik kısmının kısmen yok olmuş veya tahrip olmuş durumdadır.

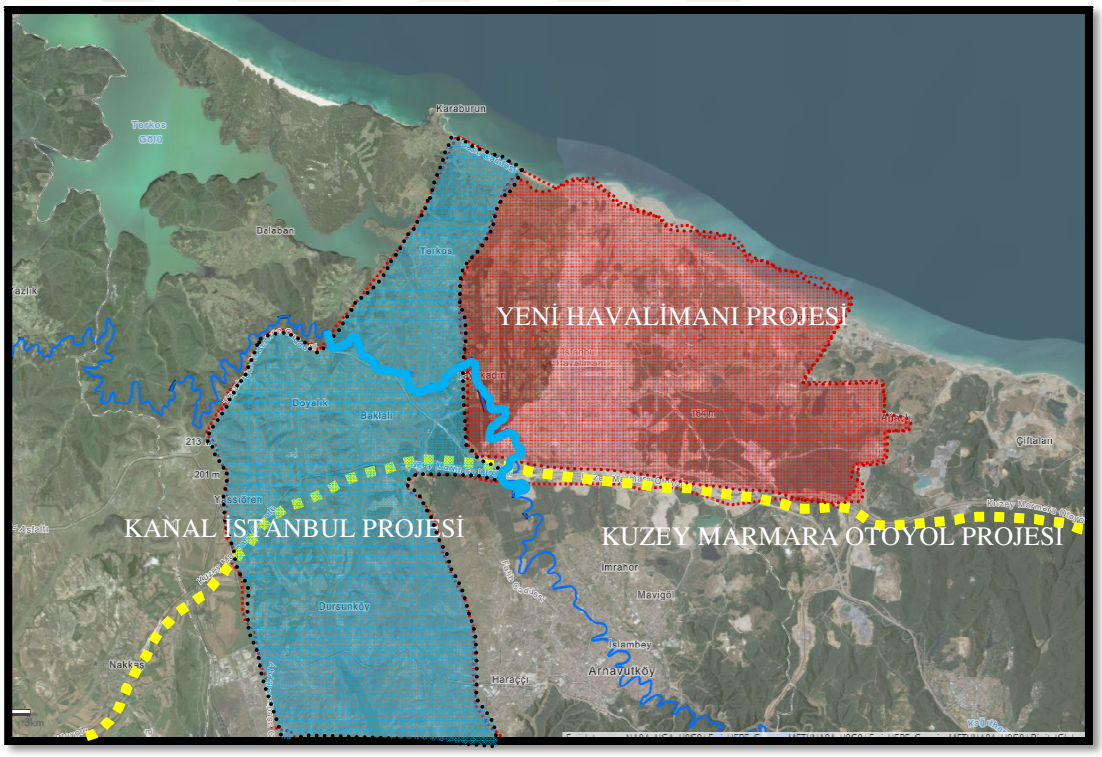

Resim 4.3: Makro Ölçekli Projelerin Roma İsale Hattına Etkisi.

- Merkezi Yönetim tarafından düzenlenen 2863 Sayılı Yasa ve ilgili mevzuat düzenlemelerle tarihi yapıların korunmasında Yerel Yönetimlere sağlanan yetki ve sorumluluklar, yine merkezi yönetim tarafından çıkarılan 6306, 2985

sayılı Toki Kanunu gibi Kanunlar ile yine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Toplu Konut İdaresi gibi Merkezi İdarelere kaydırılmıştır.

- Yerel Yönetimlerce Tarihi Roma Su İsaleHattına ilişkin yapılacak imar planı veya plan değişiklikleri veya koruma önlemi alma gibi konular gibi her türlü uygulamada yetki ve sorumluluğun bu alanların yine6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun hükümleri doğrultusunda Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı ilan edilerek Merkezi İdareye geçmiştir.

- Merkezi Yönetimlerce işletme Ruhsatı verilen Madencilik ve enerji vb. sektörlerine ait faaliyetleri gerçekleştirilen Kurum ve Kuruluşlarının faaliyet bölgelerinde yer aldığı tahmin edilen Tarihi İsale Hattı yapılarının bilinçsizce yok edilmektedir.

- Dünya kültür mirası olarak İstanbul ve Trakya Bölgesi yerleşimlerinde yer alan önemli kültür varlıklarının yanında tarihi Su İsale Hattına verilen önemin yetersiz kalmaktadır.

- Üzerinde Bilimsel Çalışmalar yapılarak belgelenmiş ve Roma Medeniyetine ait Dünyanın en uzun su yolu olma özelliği bulunan Trakya Roma Su İsale Hattı Yapılarının, Merkezi İdareye bağlı Taşra Teşkilatlarından olan ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğünce, 2863 Sayılı Yasa ve ilgili Mevzuat kapsamındabütüncül olarak henüz tespit çalışmalarının yapılmamış olup, dolayısıyla tescil sürecinin tamamlanamamıştır.

- Bunun dışında 2863 Sayılı Yasa'nın 4.Maddesinde(Haber Verme Zorunluluğu) yer alan hükümler yerel halk veya yerel idareler tarafından bilinmemekte veya uyulmamaktadır. Kaldı ki bu hükmün uygulanması

konusunda meri mevzuat uygulamaları incelendiğinde caydırıcılığı bulunmamaktadır.

4.1.8.2. Roma Su İsale Hattının Tahrip Olmasında Yerel Yönetimlerin Etkileri

Roma Su İsale Hattının tahrip olmasındaYerel Yönetimlerin Etkileri şu şekilde tespit edilmiştir;

1. Kültürel Mirası koruma konusunda Osmanlı Devleti öncesindeki Medeniyetlerin(Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu) bıraktığı özellikle İstanbul'un çeperlerindeki eserlerinin korunmasında, Yerel Belediyelerin bilinç düzeyinin düşük olması, Roma Su İsale Hattının korunmasında yerel idarelerin etkinliğini azaltmaktadır.

2. 2863 Sayılı Yasa'nın 4.Maddesinde(Haber Verme Zorunluluğu) yer alan hükümlerin yerel halk veya yerel idareler tarafından bilinmemesi veya uyulmaması. Kaldı ki bu hükmün uygulanması konusunda meri mevzuat uygulamaları incelendiğinde caydırıcılığı bulunmamaktadır.

3. Özellikle 1980 yılı sonrası neoliberal politikalar ile artan kontrolsüz göç ve yapılaşma neticesinde, tarihi isale hattının özellikle Arnavutköy, Gaziosmanpaşa ve Eyüp İlçeleri geçen kısımlarının yok edilmesine sebep olmuş, bu konuda ilgili belediyelerinin de denetim eksikliği bulunmaktadır.

4. Yerel Yönetimlerin özellikle yapılaşmış bölgelerdeki inşai ve fiziki uygulamalar ile yeni yapılar yapılarken yapılan temel kazılarında ortaya çıkan tarihi isale hattına ait yapıların yok edilmelerine çoğunlukla göz yummaktadırlar.

5. Tescil konularının değerlendirilmesinde, tarihi isale hattının uzunluğu ve belirlenecek koruma alanının genişliği de göz önüne alınarak özellikle ilgili Yerel İdare temsilcilerinin bu yapıların tescil taleplerine olumlu yaklaşmamaktadırlar.

6. Yapılan inceleme çalışmalarında Trakya Roma Su İsale Hattının geçtiği Yerel Belediyelerce bahse konu su yollarının yerleri kısmen tespit edilmesine, 2863 Sayılı Yasanın "Haber Verme Zorunluluğu" Başlıklı 4. Maddesi gereği sorumlulukları bulunduğuhalde söz konusuyapıların tesciline ilişkin ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerine gerekli başvuruların yapılmamaktadır.

7. Yerel Belediyelerin yetki sınırları içerisinde yapılan imar planı çalışmalarında Roma Su İsale Hattı Yapılarına analiz çalışmalarında yer verilmemektedir.

4.1.8.3. Yerinde İncelemeler ve Hattın Tahribat Sebeplerine İlişkin Yapılan Diğer Tespitler

Yaklaşık 1600 yıllık bir geçmişe sahip su isale hattı üzerindeki su kemeri ve su köprüsü gibi yapı parçalarının İstanbul'da deprem kaydının bulunduğu M.S.29 yılından itibaren geçirdiği 18 adet depremin etkisi ile yıkılıp yok olmuştur..(BARDAKÇI, 2015)

İsale Hattının batısında Çatalca ve Silivri İlçe Sınırları içerisindeki yapı parçalarının özellikle orman alanları veya tarım alanları içerisindekilerin kısmen yerinde mevcut olduğu; özellikle bu kısımlarda isale hattı yapılarının yasadışı definecilik faaliyetleriyle ciddi şekilde tahrip edilmektedir.

Tarihi su isale hattına ait yapı kalıntılarının veya yapı taşlarının bu bölgelere özellikle Bulgaristan'ın veya Yunanistan'dan mübadele ile gelen vatandaşlarca barınak veya konut yapımında devşirme taş olarak kullanılmaktadır.

4.1.9. İncelemelerin Değerlendirmesi ve Sorun-Olanaklar

Tarihi Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin tez çalışması kapsamında İstanbul 1 Numaralı ve Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun arşiv kayıtlarında yapılan incelemeler, yaklaşık 450 km uzunluğundaki tarihi isale hattı üzerinde yer alan yapılara ilişkin örneklem olarak seçilen noktalarda yapılan yerinde incelemeler ile tarihi isale hattın geçtiği yerel araştırma çalışmalarının incelenmesi sonucunda elde edilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tarihi Trakya isale hattı yapılarına ilişkin söz konusu incelemeler değerlendirilmiş; değerlendirme sonucunda Tarihi İsale Hattına İlişkin Sorun ve Olanaklar belirlenmiştir.

Tarihi İsale Hattına ilişkin tespit edilen Sorunları üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar:

- Yasal ve Yönetsel Sorunlar-Olanaklar
- Fiziki ve Ekonomik Sorunlar-Olanaklar
- Sosyal ve Kültürel Sorunlar-Olanaklar

4.1.9.1. Tarihi İsale Hattına ilişkin Yasal ve Yönetsel Sorunlar ve Olanaklar

Tarihi İsaleHattına ilişkin tespit edilen Yasal ve Yönetsel Sorunlar ve Olanaklar şu şekildedir;

TARİHİ ROMA SU İSALE HATTINA İLİŞKİN YASAL VE YÖNETSEL SORUNLAR VE OLANAKLAR		
	SORUNLAR	**OLANAKLAR**
1.	Kültürel Mirasın Korunmasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bakanlığa bağlı taşra teşkilatı olan İstanbul ve Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge KurullarınınTarihi İsale Hattına ait yapıların 2863 Sayılı Yasa kapsamında tespit çalışmaları yapılarak bütüncül olarak korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmemiş olması.	Tarihi İsale Hattına ilişkin Hidroloji Mühendisi Prof. Dr. Kazım ÇEÇEN'in ve Arkeolog James CROW'un yaptığı araştırma sonuçları ve gelişmiş uydu görüntüleme sistemleri sayesinde söz konusu su yollarının kesin, coğrafi koordinatları belirlenmiş olarak bütüncül tespiti yapılabilir.

2.	Edirne ve İstanbul 1 Numaralı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurullarınca tarihi isale hattının bütüncül değil de; bu yapıların kısmi olarak tescillerine karar verilmiş olması.	İlgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarınca kısmen tespit edilen ve tescil edilerek koordinatları belirlenen Tarihi İsale Hattına ait kalıntılar bütüncül tespit çalışmalarında referans olarak kullanılabilir olması.
3.	2863 Sayılı Yasa kapsamında Tarihi İsale Hattına ait Yapıları kapsayan koruma alanı veya sit alanı sınırının belirlenmemiş olması.	Tarihi İsale Hattına ait yapıların yaklaşık 2/3'lük kısmının tarım alanı veya orman alanları içerisinden geçmesi; özel mülkiyete ait parsellerin az olması koruma alanı veya sit alanı sınırının belirlenmesi sürecinde daha az kamulaştırmaya ihtiyaç duyulması.
4.	2863 Sayılı Yasa kapsamında herhangi bir tescil kararı, koruma alanı ve sit alanı kararı bulunmayan tarihi isale hattının yok edilmesine yönelik herhangi bir yasal engelin bulunmaması.	2863 sayılı yasa kapsamında tescillenerek koruma alanı sınırları belirlenecek bu yapıların yasal olarak koruma altına alınmasının mümkün olması.
5.	Tarihi İsale Hattının, sahip olduğu evrensel geçmişi ile Uluslararası sözleşmeler kapsamında, halen Dünya Kültür Mirası Envanter listesine girmemiş olması.	Tarihi İsale Hattının UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine girmesi kapsamında; UNESCO yetkililerince tarihi isale hattının gezilmesi ve şifahen Dünya Kültür Mirası Listesine girmeye aday bulunması.
6.	Yerel yönetimlerin iradeleri dışında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Kuruluşu ve Görevlerine ilişkin 644 ve 648 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile Afet Riskli Alanların Dönüştürülmesine ilişkin 6306 Sayılı Kanun ile Merkezi İdarelerce resen yapılan mega projelerin Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarına zarar vermeleri,	Merkezi İdarelerce resen yapılan mega proje alanı sınırları içerisinde kalan tarihi isale hattına ait yapıların kısmen ayakta kalan yapılardan olup bu yapıların halen koruma altına alınma şansının olması.
7.	Merkezi İdarelerce işletme ruhsatı verilen Maden İşletme Tesisleri veya Taş kırma Eleme Tesis Alan sınırları içerisinden geçtiği tespit edilen Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarının 2863 Sayılı Kanuna aykırı olarak yok edilmiş olmaları.	Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların bütüncül olarak tespiti sürecinde ortaya çıkan isale hattı güzergahının Maden İşletme Tesis Alanı veya Taş Kırma ve Eleme Tesis Alanlarında kesilmesinin belirlenmesi halinde bu yapıların bu işletmelerce yok edilip edilmediğinin tespit edilebilir olması.

8.	Aynı şekilde yine merkezi idarelerce işletme ruhsatı verilen Rüzgar Enerji Santrali Tesis Alanları içerisinde kalan Trakya Roma Su İsale Hattı Yapılarının güvenliğinin olmaması.	Yine Öncelikle Rüzgar Enerji Santrali Ruhsalı Alanlarından geçen tarihi isale hattına ait yapıların ivedilikle tespit, tescil ve belgeleme çalışmalarının yapılabilir olması.
9.	3194 Sayılı İmar Kanunun ve ilgili Mevzuat doğrultusunda hazırlanan imar planlarında, 2863 Sayılı Yasa kapsamında koruma altına alınmamış olan Tarihi Trakya Roma Su Yollarının göz ardı edilerek, çevre düzeni planı ve imar planlarına aktarılmaması,	3194 Sayılı İmar Kanunu kapsamında çevre düzeni planı ve imar planlarında yer verilmeyen tarihi isale hattı güzergahının söz konusu planlara yapılacak zorunlu plan değişiklikleri ile işlenmelerinin mümkün olması.
10	Tarihi İsale Hattının tescilinin yapılması ve koruma alanı veya sit alanı sınırlarının belirlenmemesinden dolayı bu yapıların çevreleri ile birlikte korunmasına ve kullanılmasına yönelik bölge ölçeğinde ve yerel ölçekte koruma amaçlı plan yapma şansının bulunmaması.	Trakya Roma Su İsale Hattının tescil edilmesi, koruma alanı veya sit alanı sınırının belirlenmesi ile bu alanda 2863 Sayılı Yasanın 17. Maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda Koruma Amaçlı İmar Planı yapılabilmesinin mümkün olması.
11.	Tarihi Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarının geçtiği ormanlık alanlar dışındaki tarım alanı ve diğer alanların özel mülkiyetinde olduğu karma mülkiyet yapısına sahip olması.	Tarihi İsale Hattının tescili ve koruma alanı sınırlarını belirlenmesi ile başlayacak olan Koruma Amaçlı İmar Planı süreci sonusunda özel mülkiyete ait alanların kamulaştırma yapmadan, hazırlanacak Koruma Amaçlı imar planında bu alanların doğal yapısına uygun işlevler verilmesile onaylanacak imar planları doğrultusunda imar uygulaması yapmanın mümkün olması.
12.	2004 yılında yürürlüğe giren 5226 sayılı yasa ile yapılan düzenleme ile 2863 Sayılı Yasa kapsamında kültür varlıklarının korunmasında, Her ne kadar yerel yönetimlere de yetkiler verilse de; esas itibariyle İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli'deki Yerel tüm idarelerin Tarihi Trakya Sularının Korunmasında mevcutta herhangi bir yapıcı faaliyetlerinin bulunmaması.	Yerel İdare temcilcileri ile Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarının tarihsel, kültürel ve Bölge turizmi açısından önemi konusunda Yerel Yönetimlerin bilgilendirilmesinin mümkün olması

13.	Trakya Roma Su Yollarının tarihsel ve kültürel özellikleri ile bu yapıların ihya edilmesiyle dünya çapında kültür ve turizm açısından taşıdığı potansiyel değerin, Yerel idarelerce bilinmemesi.	Yerel İdarelerce, tarihi su yollarının korunmasına yönelik örnek projelerin yerinde görülmesine yönelik organizasyonların düzenlenmesi.
14.	Yerel yönetimlerce bu yapıların ihya edilmesi ve koruma kullanma dengesi içerisinde mevcut kültürel ve ekonomik potansiyellerinin ön plan çıkarılmasına yönelik herhangi bir projenin üretilmemiş olması.	Trakya Roma Su İsale Hattı üzerindeki yapıların; ihya edilerek doğal ve çevresel tüm değerlere saygılı projelerin üretilebilir olması.
15.	Tarihi İsale Hattı yapılarının 2863 sayılı Yasa kapsamında tescil edilmelerinin, konut ve diğer yapı gelişme alanlarını kısıtladığı düşünülerek yerel yönetimlerce sıcak karşılanmaması.	Tarihi İsale Hattının Tarihi Yarımadadan başlayan doğu kısmından itibaren Çatalca'ya kadar olan yaklaşık 1/3.lük kısmı dışında kalan Kırklareli Vize'ye kadarki kalan 2/3.lük kısmının çoğunlukla orman alanı veya tarım alanı olmalarından dolayı gelişme alanı olarak değerlendirilemeyecek alanlardan olmaları.
16.	Trakya Roma İsale Hattının önemi vurgulanarak korunmasına yönelik Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarınca herhangi bir kamuoyu oluşturma girişiminin bulunmamaması.	Türkiye'de mevcut Tema Vakfı, ÇEKÜL Vakfı, TMMOB Oda Başkanlığı vb. siivil toplum kuruluşları ve meslek odalarınca Trakya Su İsale Hattının Korunmasının önemi ve koruma yöntemleri ile ilgili her iletişim aracı kullanılarak gerekli kamuoyu oluşturulabilir.

17.	Yerel İdarelerin Kültürel Mirasın korunmasına yönelik bünyelerinde oluşturdukları birimlerin yakın dönem yapılarından sivil Osmanlı Devleti öncesi dönem yapılara(örneğin Trakya Roma Su İsale Hattı Yapıları) ait koruma politikalarının veya alt yapılarının bulunmaması.	İstanbu ve Trakya Bölgesinin Roma, Bizans ve Osmanlı Devleti gibi zengin bir medeniyetler geçmişinin olması,

4.1.9.2. Tarihi İsale Hattına ilişkin Fiziksel ve Ekonomik Sorunlar ve Olanaklar

Yapılan incelemeler neticesinde; Tarihi Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin tespit edilen fiziksel ve ekonomik sorunlar ve olanaklar şunlardır.

TARİHİ ROMA SU İSALE HATTINA İLİŞKİN FİZİKSEL VE EKONOMİK SORUNLAR VE OLANAKLAR		
	SORUNLAR	**OLANAKLAR**
1	Tarihi İsale Hattına ait yapıların yaklaşık 150km.lik yerleşim alanları içerisinden veya mega proje alanları içerisinde geçen kısımlarının yeni yapılara ait temel kalıntıları altında kaldıkları veya tamamen yok olmaları; çoğunlukla tarım alanları içerisinde kalan yaklaşık 150km.lik kısmının çeşitli nedenlerle tahrip olması; kalan yaklaşık 150km.lik kısmının da ayakta kalan ancak ihya edilmeye muhtaç yapılar olmaları,	Tarihi İsale hattına ait yapıların korunarak gelecek nesillere aktarılması için detaylı tahribatların tespit edilerek, bu yapıların ihya edilmesine ilişkin mimari projelerin ve çevreleri ile birlikte değerlendirilebilecek çevre düzenleme projelerinin hazırlanmasının mümkün olması.
2	Tarihi İsale Hattına ait su kemeri,su köprüsü ve su galerisi gibi yapıların, olumsuz fiziksel ve çevre şartları nedeni ile yok alma tehdidi ile karşı karşıya olması.	

3	Tarihi İsale Hattına ait yapıların yok olan yapı taşlarının etraftaki taş yapıların devşirme taş olarak kullanılmış olması,	Tarihi İsale Hattına ait olup çevredki yeni yapılarda devşirme taş olarak kullanılan işlenmiş taşları Yerel İdarelerini ilgili birimlerince toplanarak ait olduğu özgün yapıda kullanılması sağlanabilir.
4	Tarihi İsale Hattına ait yapıların kaçak faaliyet yapan definecilerce tahrip edilmeleri,	Definecilerin tarihi isale hattına verdikleri zararların önlenmesi için ilgili kolluk kuvvetleri ile yerel yönetimin ilgili zabıta birimleri arasında işbirliği yapılabilir.
5	Tarihi İsale Hattı üzerindeki su kemeri ve köprü gibi yapıların bakımsızlıktan yok olmaları,	Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların aslına uygun bir biçimde projelendirerek ihya edilmeleri sağlanabilir.
6	Tarihi İsale Hattı üzerindeki yapıların tahribatında yapısal sorunların yanında yapıların üzerindeki düzensiz gelişen bitkilerin de zarar vermeleri.	Tarihi İsale Hattına ilişkin çevre düzenleme projeleri ile birlikte koruma altına alınması halinde periyodik bakımları yapılacağından düzensiz bitkilerin bahse konu yapıları tahrip etmelerinin önüne geçilmesinin mümkün olması.
7	Tarihi İsale Hattının ihya edilmesine yönelik plan ve projelerin üretilebilmesi için Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Paylarından İl Özel İdaresi veya Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına aktarılan emlak katkı payları dışında herhangi bir gelirinin olmaması.	Tarihi İsale Hattı yapılarının ihya edilmesine ilişkin katkı payları dışında; Ulusal ve Uluslararası yardım fonları, Sponsorluk, gerçek kişi veya kuruluşların mali desteklerinin edinilebilir olması.
8	Trakya Roma Su İsale Hattının mevcut durumda Yerel düzeyde ekonomik anlamda herhangi bir katma değer sağlamaması	Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların tarihi kimliğine uygun çevre düzenleme projeleri ile birlikte korunmalarının yanısıra kültür ve turizm sektöründe önemli bir gelir kaynağı potansiyelinin olması.

4.1.9.3. Tarihi İsale Hattına ilişkin Sosyal ve Kültürel Sorunlar ve Olanaklar

Yapılan incelemeler neticesinde; Tarihi Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin tespit edilen sosyal ve kültürel sorunlar ve olanaklar şunlardır.

TARİHİ ROMA SU İSALE HATTINA İLİŞKİN SOSYAL VE KÜLTÜREL SORUNLAR VE OLANAKLAR		
	SORUNLAR	**OLANAKLAR**
1	2863 Sayılı Yasa kapsamında Sit Alanları ve Koruma Alanlarına ilişkin hazılanacak planlarda halk katılım toplantılarının zorunluluktan çıkarılması.	Koruma Amaçlı İmar Planlama süreci kapsamında halk sağlanarak özgün yerel bilgiler toplanabilir; bu bilgiler doğrultusunda yerel düzeyde sorun ve olanaklar ve yere değerler daha sağlıklı bir biçimde belirlenerek; daha sağlı plan kararları üretilebilir.
2	Trakya Roma Su Sistemine ilişkin yapılan incelemelerde tespit edilen kaçak definecilik faaliyetleri, yapıya ait parçaların devşirme taş olarak kullanılmaları gibi hususlardan; yerel halkın tarihi isale hattının önemi ve korunmasının gerekliliği konusunda bilinç düzeyinin düşük olduğunun anlaşılması.	Tarihi Roma Su İsale Hattının tarihsel önemi, yerel düzeyde taşıdığı kültürel, turizm ve ekonomik değeri ile bu yapıların korunmasının gerekliliği konusunda eğitim organizasyonu düzenlenebilir.
3	İstanbul'da Yerel Yönetimlerin Osmanlı Dönemi öncesi tarihi çevreye ait yapılara verdiği önemin yetersiz olması	İstanbul ve Trakya Bölgesinde mevcut Roma ve Bizans Dönemlerine ait birçok eserin Trakya ve özellikle İstanbul'un kimliğinin önemli birer parçaları olması.
4	Tarihi Trakya Roma Su İsale Hattının korunmaması; uluslararası değeri ile taşıdığı kültür ve turizm potansiyelinin değerlendirilememesinde yerel düzeyde sağlayabileceği ekonomik katkılardan mahrum kalınması.	Tarihi İsale Hattı üzerindeki yapılar ve çevresine ilişkin projelerin hayata geçirilmesi halinde yerel düzeyde sosyal ve ekonomik anlamda katkı sağlamanın mümkün olması
5	Trakya Bölgesinin tarihi çevresinin yanında sahip olduğu doğal çevrenin tahrip edilmesi.	Trakya Roma Su İsale Hattının geçtiği bölgelerde doğal sit alanları; milli parklar ve önemli ve yöreye özgü ürünlerin yetiştirildiği tarım alanlarının bulunması.

4.1.10.Tespit Edilen Sorun Ve Olanaklar Doğrultusunda, Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapı Kapsamında Önerilen Müdahale Biçimleri

Yukarıda yapılan sorun ve olanaklara ilişkin tespitlerin değerlendirilmesi neticesinde Trakya Roma Su İsale Hattının korunması, ihya edilerek kullanılmasına yönelik müdahale önerileri yine sorun-olanak incelemelerindeki gibi üç başlık altında incelenmiş olup, bunlar;

1. Yasal ve Yönetsel Sorunlara ilişkin Önerilen Müdahale Biçimleri
2. Fiziksel ve Ekonomik Sorunlara ilişkin ÖnerilenMüdahale Biçimleri
3. Sosyal ve Ekonomik Sorunlara ilişkin ÖnerilenMüdahale Biçimleri

4.1.10.1. Yasal ve Yönetsel Sorunlara ilişkin Önerilen Müdahale Biçimleri

Yasal Yönetsel Sorunlara yönelik önerilen Müdahale Biçimleri;

1. Trakya Roma Su İsale Hattının yukarıda da belirtildiği üzere kısmen olarak korunmasının yetersizliği de göz önüne alınarak, ilgili Yerel İdare Birimleri ile Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri ile Sivil Toplum Kuruluşları ile birlikte isale hattına ait yapılar grubunun mevcut bilimsel veriler ile edilen bulgular da göz önüne alınarak; yerinde yapılacak yüzey ve yeraltı arkeolojik incelemeler ve güncel uydu görüntüleme sistemleri de kullanarak tarihi hattın uzunluğu, yapılarının niteliği, mevcut fiziki durumlarını da içeren belgelemeler ile detaylı bir tespit çalışmasının yapılması, sonucunda bir araştırma raporunun ve haritaların üretilmesi gerekmektedir.

2. Tarihi İsale hattına ait yapı kalıntılarının daha önce ilgili Koruma Bölge Kurullarınca kısmen tescil edilip koordinatları belirlenenler, haritaya

aktarılarak; yapılacak bütüncül tespit çalışmalarında referans olarak kullanılması gerekmektedir.

3. İlgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarınca Trakya Roma İsale Hattına ait yapıların bütüncül olarak tescil edilmesi ile birlikte bu yapıların koruma kullanma dengesi içerisinde yeniden işlevlendirilmesi; yapıların çevresi ile birlikte bir bütün halinde korunması ve çevre düzenleme projelerinin yapılması kapsamındatarihi isale hattı üzerindeki yapıların koruma alanlarının belirlenmesi amacıyla hat üzerindeki mülkiyet yapıları ve doğal ve yapay çevrenin durumu da dikkate alınarak hattın her iki tarafına yeteri kadar koruma bandı(bufferzone) atılması ve belirlenen koruma alanı sınırlarının Koruma Bölge Kurulu kararı ile III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak onaylanması ve İmar Planları yapılıncaya kadar 2863 Sayılı Yasanın "Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar plânı" başlıklı 17. Maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda geçiş Dönemi Yapılaşma Koşullarının belirlenmesi gerekmektedir.

4. Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların doğal ve beşeri sebeplerle daha fazla tahrip olması veya yok olmasını engellemek için bahse konu yapıların ivedilikle tescil edilerek, koruma alanı veya sit alanı sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir.

5. Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların 2863 Sayılı Yasa kapsamında tescil ve belgelenmesinin tamamlanmasının ardından; UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine girmesine yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığınca gerekli prosedürün ivedilikle yerine getirilmesi gerekmektedir.

6. Merkezi İdarelerce resen yapılan mega proje alanı sınırları içerisinde kalan tarihi isale hattına ait yapıların ivedilikle tespit ve tescil işlemlerinin yapılarak koruma altına alınması gerekmektedir.Merkezi İdarelerce resen yapılan mega proje alanı sınırları içerisinde kalan tarihi isale hattına ait yapıların ivedilikle

tespit ve tescil işlemlerinin yapılarak koruma altına alınması. Tarihi İsale Hattının bulunduğu bölgelerde artan imar rantı, yol ve altyapı tesislerinden olumsuz etkilenmemeleri için öneriler geliştirilmeli örneğin. Yaklaşık 450km boyunca uzanan Roma İsale hattının üzerinden bir karayolu geçirilmesi gerekiyorsa; kültür varlığına zarar vermeyecek şekilde çözümler üretilerek, Yerel ve Merkezi uygulayıcılara rehber olunması gerektiği. (Örneğin: Trakya Roma İsale Hattı üzerinden bir yol geçirilmesi gerekiyorsa, kültür varlığı yapısının koruyacak U Menfez tarzı mühendislik çözümleri getirilebilir.)

7. Maden İşletme Tesis Alanı veya Taş Kırma ve Eleme Tesis Alanlarından geçtiği tespit edilen; ancak mevcutta yerinde olmayan tarihi isale hattının güzergahının yaklaşık olarak belirlenerek harita üzerine işlenmesi; ayrıca bu yapıların yok edilmesi ile ilgili 2863 Sayılı Yasanınöngördüğü yaptırım süreçlerinin işletilmesi gerekmektedir.

8. Rüzgar Enerji Santrali Ruhsalı Alanlarından geçen tarihi isale hattına ait yapıların öncelikli tespit, tescil ve belgeleme çalışmaları yapılacak alanlar kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

9. Trakya Roma Su İsale Hattının tescil edilmesi, koruma alanı veya sit alanı sınırının belirlenmesinin akabinde bu sınırların meriyetteki çevre düzeni planı ve imar planlarına ivedilikle işlenmesi esastır. Bu kapsamda belirlenecek arkeolojik sit alanı ve içerisindeki tarihi su isale hattının öncelikle İstanbul Büyükşehir Belediyesince 1/100.000 ölçekli Trakya ve İstanbul Çevre Düzeni Planlarına işlenmesi gerekmektedir.

10. Trakya İsale Hattı ve çevresin korumakullanma dengesi içerisinde hazırlanacak projeler ile değerlendirilmesine olanak sağlam adına öncelikle bu yapıların tescili ve koruma alanı veya sit alanı süreçlerinin tamamlanması gerekmektedir.

11. Trakya Roma Su İsale Hattına ait yapıların tescili ve koruma alanlarının belirlenmesinin akabinde başlayacak Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlık sürecinde, özel mülk sahiplerinin katılımlarının sağlanması, mülk sahipleri ile yapılacak anket ve toplantılarda mülk sahiplerinin fikirlerinin alınması gerekmektedir.

12. 2863 Sayılı Yasanın sağladığı imkanlar ile Trakya Roma Su İsale Hattı yapılarının tarihsel, kültürel ve Bölge turizmi açısından önemi konusunda Yerel Yönetimlerin ilgili birimlerine Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili birimlerince eğitim programı düzenlenmesi gerekmektedir.

13. Büyükşehir Belediyeleri, İl ve İlçe Belediyelerinin kültürel mirasın korunmasıyla ilgili birimleri veya personellerine, tarihi su yolların korunmasına yönelik örnek projelerin incelenmesi amacıyla teknik gezilerin düzenlemesi gerekmektedir.

14. Dünyada Tarihi Su Yollarının ve su yapılarına ilişkin, koruma kullanma dengesi içerisinde yapılan çevre düzenleme projelerinin incelenmesi; Bu Projelerin Özellikle Fransa'da İyi Örnekleri Olan **Eko-Müze Turizm Projeleri** odaklı olmak üzere Trakya Su İsale Hattı ve çevresine ilişkin mevcut fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel vb. tüm analizlerin yapılarak; tarihi isale hattına ait yapıların çevresiyle birlikte; yerel tüm aktörlerin de katılımları sağlanarak, yerel düzeyde ve ülke çapında ekonomik anlamda katma değer sağlayacak projelerin üretilmesi. Belirlecek Sit Alanlarına ilişkin 1/25000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 öleçkli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarının hazırlanması.(Bu planlar hazırlanırken alanların arazi kullanımlarına ve yapıların kullanımlarına ve işlevlendirilmelerine yönelik plan kararlarına esas olacak tarihi su yapılarının korunması ve kullanılmasına yönelik yerel ve uluslararası boyutta yapılmış uygulamaların özellikle incelenmesi gerekmektedir.)

15. Trakya Roma Su İsaleHattının Gelişme Alanı olarak değerlendirilebilecek Tarihi Yarımada'dan başlayan doğu kısmından itibaren Çatalca'ya kadar olan yaklaşık 1/3.lük kısmında tarihi isale hattına zarar vermeyecek altyapı projeleri(ulaşım, enerji, su, kanalizasyon vb.) ile yeni yapılaşma projelerinin(konut, sanayi, hizmet sektörlerinin kullanımı için yapılar) yapılmalarına olanak sağlayacak alternatif çözümler üretilmesi için Yerel Yönetimlercearge çalışmaları yapılması gerekmektedir.

16. Türkiye'de mevcut Tema Vakfı, ÇEKÜL Vakfı, TMMOB Oda Başkanlığı vb. sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarınca Trakya Su İsale Hattının Korunmasının önemi ve koruma yöntemleri ile ilgili her iletişim aracı kullanılarak gerekli kamuoyu oluşturulması gerekmektedir.

17. Trakya Roma Su İsale Hattının yeti sınırları içerisinden geçtiği Yerel İdarelerden başta Büyükşehir Belediye Başkanlığına bağlı birimlerden Kültürel Mirası Koruma Daire Başkanlığının bütçesi ve nitelikli personel sayısının artırılması ile sadece Osmanlı Dönemine ait değil Roma ve Bizans Dönemlerine ait eserlerinde korunmasına yönelik çalışma programlarının hazırlanması gerekmektedir.

4.1.10.2. Fiziksel ve Ekonomik Sorunlara ilişkin Önerilen Müdahale Biçimleri

Fiziksel ve Ekonomik Sorunlara yönelik önerilen Müdahale Biçimleri kapsamında "Tarihi su hattı ve üzerindeki yapıların ivedilikle tescil edilmelerinin ardından sırasıyla şu önlemlerin alınmalıdır;

Fiziki Müdahale Önerileri:

1.Tarihi isale hattı üzerindeki tüm yapıların nedenlerinin de belirlenerek detaylı bir tahribat tespitlerinin yapılması gerekmektedir.

2. Trakya Su İsale Hattına ait yapıların tahribat sabeplerinden, yapılara ait işlenmiş ve devşirme olarak yeni yapılarda kullanılmış taşların tespit edilerek mümkünse toplanması ile Definecilik faaliyetlerinin engellenmesine yönelik eğitim programları ve yerel düzeyde yapıların bu tarz saldırılardan korunması için önlemlerin alınması gerekmektedir.

3.Tespit edilen tahribatların durumuna göre mimari ve fiziksel olarak müdahale edilebilmesi için öncelikle yapıların mevcut kısımlarının rölövelerinin alınması gerekmektedir.

4. İsale Hattı üzerindeki mevcut tahrip olmuş yapılarla birlikte, hat üzerinde olması gereken ama yerinde mevcut olmayan yapılara ilişkin varsa arşiv kayıtlandaki fotoğraflar, bilimsel kaynaklardan yok olan kısımlarının da yer aldığı malzeme analizlerini içeren bir restitüsyon çalışmasının yapılması gerekmektedir.

5. Restitüsyonla elde edilen veriler doğrultusunda Tarihi İsale hattının tahrip olan kısımlarının yapıya uyumlu inşai malzemeler kullanılarak sağlamlaştırılmasına yönelik restorasyon projelerinin hazırlanması gerekmektedir.

6. Yine Restitüsyon çalışmaları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda; tarihi isale hattının mevcutta yerinde olmayan kısımlarının aslına uygun bir şekilde yeniden yapılanmasına olanak sağlamak üzere rekonstrüksiyon(yeniden yapma) projelerinin hazırlanması gerekmektedir.

7.Fiziksel olarak ihya edilmiş bu yapıların tarihi kimliğine ve döneme ait özelliklere uygun çevre düzenleme projelerinin hazırlanması. Böylelikle fiziksel ve görsel olarak bahse konu yapıların konservatif müdahalelerle koruma ve kullanma dengesi içerisinde yaşatılmalarının sağlanması gerekmektedir.

Ekonomik Müdahale Önerileri:

8. Trakya Roma Su İsale Hattına Ait yapıların rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ve uygulanması, koruma amaçlı imar planlarının

hazırlanması ile koruma amaçlı çevre düzenleme projelerinin hazırlanması ve uygulanması gerekli finansman için kültür katkı payı gelirleri dışında ulusal ve uluslararası yardım fonlarına ve sponsorluk firmaları ile gerçek kişi ve kuruluşların yardım ve desteklerinin organize edilmesi için İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının ilgili birimleri bünyesinde bir fon oluştulmalıdır.

9. Tarihi İsale Hattına ait yapıların ihya edilmesi ve ardından çevredeki doğal ve çevresel değerler ile birlikte değerlendirilerek yansıtan günlük yaşam, tarımsal yaşam, konaklama gibi faaliyetleri nasıl gerçekleştirdiğine yönelik müze, ören yeri, sergi ve uygulamalı tarihsel eğitim faaliyetlerini içerecek çevre düzenleme projelerinin hazırlanarak turizme sunulmalıdır.

10. Bu kapsamda Trakya Roma Su İsale Hattının çevresindeki doğal değerler ile birlikte koruma kullanma dengesi içerisinde değerlendirilebilecek ve turizme de katkı sağlayacak Eko-Müze benzeri projelerin uygulanması gerekmektedir.

4.1.10.3. Sosyal ve Kültürel Sorunlara ilişkin Önerilen Müdahale Biçimleri

Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin tespit edilen Sosyal ve Ekonomik sorunlar kapsamında sırasıyla şu önlemler alınmalıdır;

1. Koruma Amaçlı İmar Planlama sürecinin daha sağlıklı ve yerele özgü bir çerçevede ilerleyebilmesi için yerel halkın beklenti ve ihtiyaçları ile halka ait fikirlere ihtiyaç duyulduğundan başta 2863 Sayılı Yasada 2011 yılında zorunluluk halinde çıkarılan halk katılımının mevcut yasadaki değişiklik ile zorunluluk haline getirilmesi gerekmekte olup bu doğrultuda Trakya Roma Su İsale Hattına ilişkin yapılacak koruma amaçlı imar planları ve bu planlar doğrultusunda yapılacak çevre düzenleme projelerinden doğrudan veya dolaylı etkilenen yerel halkın bütün proje süreçlerine katılımlarının sağlanmasına yönelik mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir.

2. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yerel İdareler, Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Odaları ile Üniversitelerin ilgili birimlerince yapılacak işbirliği ile; yerel halkı tarihi isale hattının taşıdığı önem ve korunmasının gerekliliği konusunda eğitim organizasyonları düzenlenmelidir.

3. İstanbul ve Trakya Bölgesi içerisinde yer alan korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli Osmanlı Devleti öncesi eserlerin de en az Osmanlı Eserleri kadar tarihsel değeri olduğu bilincinden hareketle; bu yapıların bakımı, onarımı ve korunması ile ilgili 2863 Sayılı Yasa ve ilgili mevzuatta yapılacak düzenlemelerle Yerel İdarelere gerekli sorumlulukların verilmesi ve gerekli finansman desteğinin sağlanması gerekmektedir.

4. Tarihi İsale Hattına ait yapıların ihyası, ve çevre düzenleme projeleri ile koruma kullanma dengesi içerisinde yeniden işlevlendirilmesi ile doğacak hizmetler sektörünün yerel istihdam sağlama ve yerel ekonomiye katkı sağlanması gerekmektedir.

5. Trakya Roma Su İsale Hattı ve üzerindeki yapıların belirlenecek koruma alanı ve planlama alanı içerisinde kalan tarım alanı ve orman alanı gibi doğal değerlerin özgün kullanımlarının korunarak Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemindeki tarımsal aktiviteler, barınma gibi aktivitelerin uygulamalı olarak sergilenebileceği koruma-kullanma dengesi içerisinde turizm amaçlı çevre düzenleme projelerinin yapılması gerekmektedir.

4.1.11. Tarihi Su Yollarının Korunmasında Yerinden Yönetim Yaklaşımı Önerisi: 'İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi'

İstanbul'da yer alan Trakya Roma Su Yolları, Kırkçeşme Su Yolu, Terkos Su Yolu, Hamidiye Su Yolu ve Taksim Su Yolu gibi farklı dönemlere ait Tarihi Su Yollarının tescil edilmesi, belgelenmesi ve su yolu yapılarının restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri ile ihya edilmesiyle ortaya çıkacak yapıların sadece Türkiye'ye değil tüm dünya kültür tarihi açısından önemli eserler olacağı kuşkusuzdur; ancak İstanbul tarihi su yollarının kronolojik olarak İstanbul Tarihinde, Roma, Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı Devleti gibi medeniyetlerinden izler taşıması bu yapıların öneminin kat be kat artırdığı; bahse konu eserlerden başta Trakya Su İsale Hattı ve Kırkçeşme Su Yolları olmak üzere Dünya Kültür Mirası Listesine dahil olmasının mümkün olması halinde dünyada bilinilirliğinin artması ile de bu yapılara olan ilgi artarak, yerel ve ulusal düzeyde ekonomik anlamda katma değer sağlayacak önemli turizm potansiyeli taşıdıkları düşünülmektedir.

Bu eserlerin sürdürülebilir bir şekilde korunmasının sağlanması için; bu yapıların öncelikle bütüncül olarak tespit, tescil ve belgeleme işlemlerinin yapılması; rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ve uygulamaları ile ihya edilmesi; daha sonra etki alanları ile birlikte, koruma kullanma dengesi içerisinde yeniden işlevlendirilmesine yönelik plan ve projelerinin hazırlanması gereklidir. Ancak bahse konu tarihi su yollarının korunmasına yönelik mevcut yasal ve yönetsel uygulamalara bakıldığında;

- Su yollarının yönetiminde merkezi idare ve bağlı taşra birimlerinin etkin olduğu, yerel yönetimlerin etkisiz olduğu,
- İstanbul Tarihi Su Yollarının korunması kapsamında 2863 Sayılı Yasa ve ilgili Mevzuat doğrultusunda tespit, tescil, belgeleme, koruma alanı veya sit alanının belirlenmesi gibi süreçlerin tamamlanamadığı,

- Bu yapıların bakımı, onarımı ve çevrelerinin düzenlenmesine ilişkin finansman kaynaklarının sadece Merkezi idarenin ödenekleri ile sınırlı olduğu,
- Su Yollarının etkileyen karayolu, tünel, metro inşaatları, maden işletme tesisleri ve rüzgar enerji santralleri gibi projelerin bu yapıların yok oluşunu hızlandırdığı,
- İstanbul Tarihi Su Yollarına ait yapılar ve etki alanları içerisinde kalan diğer kültür ve tabiat varlıkları ile birlikte değerlendirilmelerine yönelik bütüncül herhangi bir plan ve projenin yapılmamış olduğu,
- Su yollarına yönelik yerel yönetimlerin, yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin birlikte çalıştıkları ortak bir platformun bulunmadığı görülmektedir.
- Su Yollarının birçok belediyenin yetki sınırları içerisinden geçtiği için yerel düzeyde işbirliğine dayalı bir yerinden yönetim stratejisinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Tez çalışmasının önceki bölümlerinde Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunması sürecinde meri mevzuat ve uygulamalara değinilmiş, sorunlar, olanaklar ve bu sorunların çözümüne yönelik meri mevzuat çerçevesinde çözümler önerilmiştir. 2004 yılında Yerel Yönetimlere Kültürel Mirasın korunması kapsamında çeşitli yetkiler verilmiş olsa da; mevcut durumda İstanbul Tarihi Su Yollarının kültürel miras değeri, tespiti, tescili, ihya edilmesine yönelik mimari projelerinin hazırlanması, koruma alanı veya sit alanı sınırlarının belirlenmesi, koruma amaçlı imar planı yapımı, yapının yeniden işlevlendirmesi ve yeniden işlevlendirilen bu yapıların çevreleri ile birlikte yönetilmesi süreçlerininin tümünde merkezi yönetimin kesin iradesi söz konusu olduğu ve bu yapıların korunması, kullanılması ve yönetilmesi süreçlerinde yerel yönetimlerin etkin yetkileri bulunmadığı görülmüştür.

Tez çalışmasının bu bölümünde İstanbul Tarihi Su Yolu yapılarına ilişkin yukarıda belirtilen tüm süreçlerde yerel yönetimlerin özellikle Belediyelerin, yerel halkın, stk'ların ve üniversitelerin işbirliği ve etkinliklerinin arttırılması suretiyle tarihi su

isale hatlarının yerleşim alanları, tarım alanları ve ormanlık alanlar içerisinde geçen kısımların koruma kullanma dengesi içerisinde yeniden işlevlendirilerek yaşatılması için ülkemizdeki mevcut uygulamalardan farklı olarak bir yerinden yönetim yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda Tarihi su yollarının; etki alanındaki fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve idari enstrümanların dahil olduğu; başta yerel halk olmak üzere, merkezi ve yerel idareler, stk'lar, üniversiteler ve uluslararası ortaklıklardan oluşacak yerel ağırlıklı ve çok katılımlı bir yönetim anlayışı ile tarihsel, çevresel ve mevcut tüm değerlerin birlikte korunması ve yönetilmesine yönelik, yerel idareler öncülüğünde bir alan yönetimi kurulmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Çünkü Yerel Yönetimler doğal ve tarihi çevrenin sürdürülebilir olarak korunmasını ve bu kaynakların yeniden işlevlendirilerek özgün yapısına uygun bir şekilde yeniden kullanılmasını sağlayan önemli bir araç olup Tarihi Su Yolları ve etki alanlarının yerel yönetimler öncülüğünde merkezi idare, stk'lar, üniversiteler ve yerel halk ile birlikte oluşturulacak biryerinden yönetim yaklaşımı doğrultusunda Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi önerisi ortaya çıkmıştır. Bahse konu Alan Yönetimi önerisinde şu **varsayımlarla** yola çıkılmıştır:

- Tarihi Su Yollarının ihyası, koruma amaçlı imar planı ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması ve uygulanması sürecinin yerel idare ve yerel halkın etkin bir biçimde katılımlarının sağlaması gerekmektedir. Bu anlayış içerisinde alan yönetimi önerisinde mevcut alan yönetimi uygulamalarından Çanakkale, Nevşehir, İstanbul ve Bursa örneklerinden yararlanılmıştır.

- Türkiye'de kültür ve tabiat varlıklarının korunması, kullanılması ve denetlenmesi gibi süreçlerin neredeyse tamamı merkezi yönetimin kontrolünde yürütülmekte olup yerel yönetimlerin bu süreçlere katkısı yasal olarak çok sınırlıdır. Alan Yönetimi; yerel yönetimler ve merkezi yönetimin "yerinden yönetim" anlayışı içerisinde birbirini tamamladığı ve sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel halk temsilcilerinin de katılım sağlayacağı bir yerinden yönetim yaklaşımıdır.

- Alan Yönetimi önerisi ile Tarihi Su Yolları birçok belediyenin idari sınırları içerisinden geçtiği için belediyelerin işbirliği içerisinde bütüncül bir koruma yaklaşımına zemin hazırlanacaktır.

- Yürürlükteki mevcut Yasa ve Uygulamalarda, Türkiye'de kültür varlıklarının korunmasında merkezi idarenin salt yetkili olması, İstanbul'da yerel yönetimlerde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ve 6306 Afet Riskli Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun gibi yerel yönetimlerin birbirlerinin yetkilerini almaları veya yetkilerini merkezi idareye devretmeleri gibi, yerel idarelerin yetki devrine ilişkin sorunlar Alan Yönetimi Önerisinin uygulanması ile çözülecektir.

- Osmanlı Dönemi su yollarındanKırkçeşme, Hamidiye ve Taksim Su Yolları gibi vakıf suların bakımı onarımı ile ilgili tasarruflar İski Genel Müdürlüğünün yetki ve sorumluğundaki iken öneri yönetim yaklaşımının uygulanması ile bu yetkiler Alan Yönetiminin yetki ve sorumluluğunda olacaktır.

- Öneri Alan Yönetiminin kurulması ile kültür varlıklarının ve etki alanının korunması, ihya edilmesi, plan ve projelerinin yapılarak yeniden işlevlendirilmesi ve işletilmesine ilişkin olarak gerekli özel, denetlenebilir ve yeterli mali kaynaklara sahip olması mümkün olacaktır.

- Öneri Alan Yönetimi ile Su Yollarının salt koruma anlayışı ile değil de; hem korunması hem de yeniden işlevlendirilerek kullanılmasına imkan sağlayacaktır.

- Tarihi Su Yollarının etki alanları içerisindeki bütün alanlar ile birlikte özgün kullanımlarına uygun; doğal ve kültürel değerlere saygılı projelerin hazırlanmasına yönelik yönetim ve teknik altyapının oluşturulması öneri Alan Yönetimi Yaklaşımı ile sağlanacaktır.

- ❖ Öneri Alan Yönetiminin kurulması ile Tarihi Su Yollarının koruma alanı veya sit alanı ilan edilmesi halinde tamamen kamulaştırılmasına gerek kalmadan, koruma kullanma dengesi içerisinde özel mülkiyet haklarının korunması mümkündür.

- ❖ Öneri Alan Yönetimi ile Tarihi ve doğal çevreye ve insana saygılı; bulunduğu yöreye evrensel düzeyde saygınlık katan tarihi su yolu koruma uygulamaları ve İstanbul Tarihi Su Yollarının taşıdıkları yurtiçi ve yurtdışı turizm potansiyeli ile yerel ve ülkesel ekonomiye katkı sağlamaları mümkündür.

- ❖ Alan Yönetimi önerisinin uygulanması; İstanbul'daki ağırlıkta olan kültür turizmi, doğa, ekoturizm ve ekomüze gibi alternatif ve geniş çerçeveli turizm alternatiflerinin oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

4.1.11.1. İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi Önerisinin İçeriği

Alan yönetim yaklaşımıönerisi aşağıdaki başlıklar altında oluşturulmuştur:

- Kuruluş
- Alan Yönetiminin Organları
- Görev, Yetki ve Sorumluluklar
- Mali Kaynaklar
- Merkezi ve Yerel Yönetimlerle ilişkiler
- Ulusal ve Uluslararası İşbirliği

4.1.11.2. Kuruluş

Alan Yönetimi ÖnerisininUygulaması sürecinde aşağıdaki ilkelere göre hareket edilmesi gerekmektedir;

1. Alan yönetimi önerisinde, yukarıda belirtilen, Yerel Yönetimlerin koordinasyonunda kurulma ve merkezi idare, stk'lar, meslek örgütleri, yerel halk

temsilcilerinin işbirliğine dayalı yönetim gibi temel prensipler, Alan Yönetimi kuruluş yasasında yer almalıdır.

2. Öneri Alan Yönetiminin Merkezi İdarenin de temsil edildiği Yerel İdarelerin koordinasyonunda oluşturulacağı; yönetim sınırlarının Kırklareli/Vize ve Tekirdağ/Saray gibi yerel idareleri de kapsayacağı düşünüldüğünde Alan Yönetiminin birçok yerel idareyi ilgilendirecek kararlar alabileceği belirtilmelidir.

3. Alan Yönetiminde sadece kentsel sit alanlarında değil, ayrıca arkeolojik sit alanlarının yönetilmesinde de yerel yönetimin yetkilendirilebilmesi hususu yasada yer almalıdır. Bu kapsamda 2863. Sayılı Yasanın dayanak oluşturduğu, "Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş Ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"'in **, 'Yetki ve Yöntem' başlıklı 8.Maddesinin (b) bendinde** Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça (Kültür ve Turizm Bakanlığınca) Alan Yönetimi Başkanlığı kurulabilir iken mevcut yasa ve yönetmelikte yapılacak değişiklik ile bu hükmün "Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça veya ilgili Belediye Başkanlıklarınca" şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

4. Alan Yönetimi ile yerel idareler, Merkezi İdare ve bağlı Taşra Teşkilatlarının yetki ve sorumlulukların nasıl paylaşılacağı yasa'da yer almalıdır. Bununla birlikte İstanbul Tarihi Su Yolları ile ilgili yetki alanı içerisindeki su yollarının en çok olduğu(Kırkçeşme, Trakya Roma, Terkos, Hamidiye su yolları) Eyüpsultan Belediyesi Alan Yönetiminin kurucu Yerel İdaresi olarak seçilebilir.

5. Alan Yönetimi önerisinde; görev ve yetki paylaşımı sonrası alan yönetimine verilmiş görevlerde kısıtlamaya gidilemez. Alan Yönetimi bu paylaşım çerçevesinde; hem karar alma sürecinde, hem de kararların icrası aşamasında tek yetkili yerel kamu yönetimidir.

6. Merkezi idare, kendisi tarafından yürütülen bazı kamu hizmetlerinin yürütülmesini alan yönetimine bırakabilir. Bu durumlarda, alan yönetimine bırakılan hizmetlerin yürütülmesi için gerekli kaynaklar da alan yönetimine aktarılmalıdır.

7. Alan Yönetimi önerisinde, yönetim yetkileri çerçevesinde hizmetlerini yürütürken yerel halkın çıkarlarına ve yerindenlik ilkesine uygunluk boyutunu gözetmelidir. Alan Yönetiminin kendilerine verilmiş görev ve yetkileri yerine getiremez ise Merkezi hükümet konuyu sadece yargıya taşıyarak çözebilmeli bunun dışında alan yönetimine müdahalede bulunmamalıdır.

8. Alan yönetimi önerisinde tanımlanan görev, yetki ve sorumluklar sosyal-ekonomik gelişmelere göre değişimlere karşı esnek olmalıdır.

4.1.11.3. Alan Yönetimi Önerisi kapsamında belirlenen Hedefler;

Öneri Alan yönetiminin hedefleri şunlardır:

1. Alan Yönetiminin sınırlarının doğal ve kültürel değerleri ile bunların etki alanlarının bütüncül ve kapsamlı analizler ile doğru şekilde belirlenmesinin,
2. Alan Yönetimi sınırları içerisinde yer alan taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit, tescil ve envanterinin oluşturulmasının,
3. Doğal-Kültürel çevre ile mevcut yapılı çevrenin korunması, bu çevrelerin yapılacak plan ve projeler ile ihya edilmesi, sürdürülebilir bir koruma anlayışı çerçevesinde yerel halka ve yerel ekonomiye katma değer sağlayacak projelerin oluşturulmasına yönelik amaç, hedef ve stratejilerin ve uygun yöntemlerin belirlendiği yönetim planının hazırlanmasının,
4. Alan Yönetiminin işleyişi ve sürekliliği için gerekli finansman altyapısının kurulması(satın alma, kiralama, bağış, miras vb.) ile alan sınırları içerisinde özel mülkiyet sahipleri ile sözleşmelerin yapılmasının,

5. Alan Yönetimi sınırları içerisinde yer alan tarihi ve doğal çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve sergilenmesine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin,
6. Alan Yönetimi içerisinde yer alan doğal ve kültürel varlıklarına ilişkin üniversitelerin ilgili bölümleri ile araştırma, geliştirme, uygulama, tanıtım çalışmalarının yapılmasının,
7. Yönetim alanlarının korunması ve değerlendirilmesinde kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile yerel halkın işbirliği tesis edilmesinin,
8. Yönetim Alanında yer alan doğal ve kültürel varlıkların korunması ve kullanılması kapsamında uluslar arası işbirliğine yönelik etkinlik ağının kurulmasının,
9. Sit alanları ve ören yerleri ile etkileşim sahalarının bakım, onarım, restorasyon, restitüsyon, teşhir, tanzim ve çevre düzenlemesi ile birlikte alan yönetim amaçları doğrultusunda uluslar arası koruma prensipleri ve sözleşme hükümleri çerçevesinde korunarak yaşatılmasının yanı sıra kullanım ve gelişim ilkelerinin ve sınırlarının belirlenmesinin sağlanmasıdır.

4.1.11.4. Öneri Alan Yönetiminin Statüsü:

İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi, yerel yönetimlerin koordinasyonunda merkezi idare, yerel halk, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinin yer aldığı katılımcı bir yerel yerinden yönetim kurumudur.

4.1.11.5. Öneri Alan Yönetiminin Organları

İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi Yaklaşımı Önerisi kapsamında; Belirli bir bölgede, mevcut doğal ve kültürel değerlerin korunması, araştırılması ve turizme sunulmasına yönelik olarak faaliyetleri bulunan, merkezi idare, yerel idare, sivil toplum kuruluşları, üniversite temsilcileri ve yerel halk temsilcilerinin yer aldığı; tarihi su yollarının ihya edilmesi, korunması, su yollarına ilişkin ilgili plan ve projelerin hazırlanması veya hazırlatılması ve değerlendirilmesi, bu projelerin

onaylanması ve uygulanmasına ilişkin bütün süreçlerin takip edilmesi, yerel ölçekte bir fon kurularak projelerin uygulanması ve tesisleşme süreçlerinde kullanılmasının sağlanması gibi geniş bir yetkiye sahip "yerel yerinden yönetim kurumu" olarak kurulacak Alan Yönetimi başlıca üç ana organdan oluşmakta olup bunlar Alan Yönetimi Başkanlığı ve Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulu ve Alan Yönetimi Alt Komisyonlarıdır.

- Alan Yönetimi Başkanlığı
- Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulu
- Alan Yönetimi Alt Komisyonları(Bilim Komisyonu, Kullanıcılar Komisyonu, Yönetim Komisyonu)

4.1.11.6. Öneri Alan Yönetimi Birimlerinin Kuruluşu, Görev, Yetki Ve Sorumlukları

Alan Yönetimi başkanı, Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunması, projelendirilmesi ve yönetilmesine ilişkin tecrübe ve vizyona sahip, yeni koruma yaklaşımları hakkında bilgi sahibi, yönetim politikaları ve uygulamaları hakkında deneyimli, üniversitelerin mimarlık, şehir ve bölge planlama, arkeoloji, sanat tarihi, kamu yönetimi, işletme ve ekonomi bölümü mezunlarından Alan Yönetimi Komisyonunca seçilecek kişidir.

Öneri Alan Yönetimi Başkanlığının Görev, Yetki ve Sorumlulukları:

Alan Yönetimi Başkanlığının başlıca görevleri şunlardır;

- Kültür ve Tabiat Varlıklarının tespit, tescil ve koruma alanı veya sit alanı sınırlarının belirlenmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.
- İstanbul Tarihi Su Yolları ve Etki Alanı Yönetimi sınırları içerisinde kalan kültür ve tabiat varlıklarının korunması, kullanılması ve yönetilmesini sağlamak.

- İstanbul Tarihi Su Yolları ve Etki Alanı Yönetim Planını hazırlamak.
- Yönetim Alanı kapsamında koruma amaçlı imar planlarını yapmak, resen onaylamak ve uygulanmasını sağlamak.
- Yönetim Alan sınırları içerisinde yer alan kültür varlıklarının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerini yapmak.
- Yönetim Alanı sınırları içerisinde yer alan tabiat varlıklarının sürdürülebilir bir şekilde korunmalarını ve kullanılmalarını sağlamak.
- Kamulaştırma, kiralama, tahsis ve satış işlemlerini yapmak veya görüş bildirmek.
- Yönetim Alanı içerisinde müze veya ekomüze gibi turizm amaçlı kullanım alanlarının planlama, proje ve uygulamalarını yapmak.
- Yönetim Alanındaki her türlü inşai ve fiziki uygulamaların denetlenmesi.
- Merkezi İdare, Yerel İdareler, Sivil Toplum kuruluşları ve yerel halk temsilcileri ile işbirliği yapmak.
- Koruma Projeleri ve çevre düzenleme projelerinin uygulanması için finansal kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak.
- İstanbul Su Yollarının Ulusal ve Uluslararası düzeyde tanıtımının yapılması
- Yönetim Alanı içerisinde Müze ve Diğer aktivitelere ilişkin tesislerin ikmal edilmesi.

Öneri Alan Yönetimi Başkanlığının Yetkileri

Alan Yönetimine yetkiler kanunla verilmektedir. Bu yetkileri 2 başlığa ayırmak mümkündür;

a) İdari Yetkiler: Alan Yönetiminin kendilerine verilen yetkileri merkez idarenin müdahalesi olmadan yerine getirmesidir. Bu kapsamda Alan Yönetimleri kendi iç organizasyonlarını kendileri yaparlar, tarihi ve doğal ve yapılı çevrenin korunması, iyileştirilmesi kullanılması ve yönetilmesi

süreçlerinde kurallar ve yasaklar koyma, kurallara ve yasaklara uymayanlara ceza verebilme gibi yetkileri vardır.

b) Mali Yetkiler: Alan Yönetimi sınırları içerisinde kanunlarla kendilerine yerel yönetimlere ve merkezi idareye verilen vergilerin toplanması, kanun sınırları içinde vergilere ekleme yapma, yasaklara uymayanlardan ceza toplama, ruhsat verme işlerinden harç alma, hizmet karşılığı ücret alma gibi yetkileri bulunmaktadır.

Öneri Alan Yönetimi Başkanlığının Sorumlulukları:

- Alan Yönetimi her türlü faaliyetinde katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi ilkeleri yerine getirir.
- Alan Yönetiminin hesapları Sayıştay tarafından denetlenir.
- Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulunun kararlarının hukuka aykırı olduğu durumlarda ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kuruluna başvuru yapılabilir.

Öneri Alan Yönetimi Teşkilat Yapısı:

Alan Yönetimi Başkanlığı yukarıda belirtilen görevlerin icrasını başlıca iki Başkan Yardımcılığı Teşkilat yapılanması altında yürütür. Bunlar:

- Teknik Başkan Yardımcılığı
- İdari ve Mali İşler Başkan Yardımcılığı

a) Teknik Başkan Yardımcılığı: Bu birimde Alan Yönetimi kapsamında başlıca 2863 sayılı yasa kapsamında, kültür ve tabiat varlıklarının tespit, tescil, sit sınırı ve koruma alanı sınırı belirleme, koruma amaçlı mimari projeleri yapma, yaptırma veya an mimari projeleri inceleme, yönetim planı, koruma amaçlı imar planları, çevre düzenleme projelerini hazırlama veya hazırlatma, 2863 Sayılı Yasa kapsamında alan yönetimi sınırları içerisinde kalan taşınmazların kamulaştıma, sissatış, kiralama,

takas vb. işlemlerini yapma, müze, ekomüze ve diğer turizm amaçlı projeleri yapma-yaptırma, proje kapsamında bu yapıları inşa etme veya ettirme, Müze ve ekomüzenin işletilmesini sağlama; bütün bu faaliyetlerin yerel ve katılımcı bir anlayış içerisinde değerlendirilendirilerek "Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kuruluna" sunulmak üzere Alt Komisyonlara iletme veya doğrudan Kurula iletmek vb. faaliyetleri bulunmaktadır.

b) İdari ve Mali İşler Başkan Yardımcılığı: İşgücü ve Ekipman temini, Tesislerin Genel İdaresi, Turistik Ziyaretçi Yönetimi, Merkezi ve Yerel İdarelerle iletişim, Yerel paydaşlar ile düzenlenecek organizasyonlar, Finansman teminine ilişkin politikaların belirlenmesi, Tarihi Su Yolları Koruma ve Geliştirme Fonu faaliyetleri bulunmaktadır.

Alan yönetimi Başkanlık Teşkilatı bünyesinde yönetim ve idari hizmetler ile destek personelleri dışında Alan Yönetiminde başta Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunması, bu alanda yapılacak plan ve projelerin incelenerek Komisyona sunulması, Başkanlığa sunulan plan ve projelerin incelenmesi ve görüş bildirilmesi gibi işlemlerin yapılması için gerekli uzman personelin istihdam edilmesi gerekmektedir. İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi muhtemel sınırları içerisinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarının nitelikleri ve dağılımlarına bakıldığında, sayısı Alandaki tarihi ve doğal çevre ile yapılı çevrenin özellikleri doğrultusunda Başkanlık Yönetimince belirlenecek ihtiyaç doğrultusunda;

- Arkeolog
- Restorator Mimar
- Şehir Plancısı
- Sanat Tarihçi
- Harita Mühendisi
- Peyzaj Mimarı
- Orman Mühendisi
- Ziraat Mühendisi
- Müze Araştırmacısı
- Tanıtım ve Reklamcılık Uzmanı
- Güvenlik uzmanı
- Diğer(Hizmet personeli)

Personelleri istihdam edilecektir.

Öneri Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulu:

İstanbul Tarihi Su Yolları Komisyonu başta yerel idareler olmak üzere, merkezi idareye ait taşra birimleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, alanında yerli uzmanlar ve yerel halk temsilcilerinden(en fazla 20 üye) oluşmakta olup kuruldaki üyeler şunlardır:

Kurul Üyeleri:

1. Alan Yönetimi Başkanı(Kurul içerisinden, üyeler ve temsilcilerin oyları ile seçilir
2. Belediye/Büyükşehir Belediye Temsilcisi (İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kırklareli Belediye Başkanlığı)
3. İlçe Belediye Temsilcileri(İlgili İlçe Belediye Temsilcileri)
4. İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Başkanlığı(İSKİ)
5. İstanbul Valiliği YİKOB temsilcisi, Tekirdağ YİKOB temsilcisi, Kırklareli İl Özel İdaresi Temsilcisi.
6. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü Temsilcisi
7. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Temsilcisi.
8. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü temsilcisi
9. Üniversitelerin Arkeoloji Bölümü Temsilcisi
10. Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Odaları Temsilcileri.
11. Mimar Üye
12. Şehir Plancısı Üye
13. Arkeolog Üye
14. Sanat Tarihçi Üye
15. Peyzaj Mimarı Üye
16. Orman Mühendisi Üye
17. Hukukçu Üye

Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulunun başlıca görevleri şunlardır;

- Alan Yönetimi Başkanını seçmek.
- Tarihi Su Yollarına ilişkin tespit, tescil ve koruma alanı veya sit alanı belirleme süreçlerine ilişkin karar almak.
- Tarihi su hattı yapılarının ihya edilmesi anlamında Alan Yönetimi birimlerince hazırlanan rölöve, restitüsyon ve restorasyon vb. koruma projeleri ile çevre düzenleme projelerinin değerlendirilmesi.
- İstanbul Tarihi Su Yolları ve Etki Alanı içerisindeki tabiat varlıklarının korunmasına ve değerlendirilmesine ilişkin kararlar almak.
- İstanbul Tarihi Su Yolları ve Etki Alanı Yönetim Planını değerlendirmek.
- Yönetim Alanı kapsamında koruma amaçlı imar planlarını değerlendirmek.
- Yönetim Alanı içerisindeki kamu kurum kuruluşları ile Hazine mülkiyetine ait taşınmazların kamulaştırma, kiralama, tahsis ve satış işlemlerine esas görüş bildirmek.
- Proje Alanındaki tarihi ve doğal çevrenin güvenlik, bakım ve onarımlarına ilişkin kararlar almak.
- Proje alanında ziyaretçi yönetimi müze ve aktivitelerin tarifelerinin belirlenmesine yönelik kararlar almak.
- Alan Yönetimi Başkanlığının bütçesini onaylamak.
- Alan Yönetimi Alt Komisyonlarınca hazırlanan Alan Yönetimi Başkanlığının Yönetim planıyla belirlenen stratejiler doğrultusunda alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmeleri ve bir sonraki yılın çalışma programını değerlendirir.
- Alan Yönetiminin kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik faaliyetleri ve politikaları Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulunca denetlenmekte olup; Belediye kanununun 25. Maddesinde yer alan Denetim Komisyonuna benzer bir komisyon niteliği ile başta

yerel halk olmak üzere bireyden başlayarak üniversite ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışmakta olup alan yönetim planlarının uygulamasını denetlerler; bunun dışında Yönetim planıyla belirlenen yönetim, koruma, sunum, tanıtım ve ziyaretçi yönetimi stratejileri doğrultusunda Alt Komisyonlarca alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmelerini yapar ve Alt Komisyonlarca hazırlanan bir sonraki yılın çalışma programını değerlendirirler.

Öneri Alan Yönetiminin Alt Komisyonları ve Görevleri

Alan Yönetimi Alt KomisyonlarıAlan Başkanlığının Yasada belirtilen işve işlemleri yaparken Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kuruluna sunulmasından önce, konusunda uzman üyelerce oluşan bir ön değerlendirme birimi niteliğindedir. Tavsiye niteliğinde değerlendirmelerde bulunabilirler. Bu komisyonlar sırasıyla; Bilim Komisyonu, Kullanıcılar Komisyonu, Yönetim Komisyonu'dur. Komisyon üyeleri aşağıda belirtilmiştir;

a) **Bilim Komisyonu**: Yönetim Alanında yer alan kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin disiplinler arası işbirliği çerçevesinde üniversitelerin arkeoloji, sanat tarihi, mimarlık, tarım, biyoloji, ekoloji, etnoloji, jeoloji ve tarih gibi temel bilim dallarının temsilcilerinin koordinasyonunda araştırma ve geliştirmeye yönelik bilimsel programlar hazırlanması ve programın uygulanmasına esas Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kuruluna sunulmasından sorumludur.

b) **Kullanıcılar Komisyonu:** Alan Yönetiminin faaliyetlerine ilişkin yerel halk, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, vakıf ve dernek temsilcileri ve alan yönetimi sınırları içerisindeki diğer kurum, kuruluş, şahıs vb. unsurların da katılımları ile düzenli olarak toplanarak, alan yönetimi sınırları içerisinde yapılacak uygulamalara ilişkin eylem planlarına esas önerilerin hazırlanması değerlendirmek üzere Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kuruluna iletilmesini sağlayan komisyondur.

c) **Yönetim Komisyonu:** Alan Yönetiminin Merkezi ve Yerel İdareler, diğer kamu kurumları ve bunlar dışındaki özel sektör, özel şahıslar ve sponsor kuruluşlar gibi finansman kaynaklarının yer aldığı tüm temsilcilerden oluşan Yönetim Komisyonu Alan Yönetiminin bütçesini kontrol ederek, yönetim ve işletmeye yönelik destek sağlamak ve bu desteklerin Alan Yönetimi bünyesinde "Tarihi Su Yolları Koruma ve Geliştirme Fonu"nun kuruluşu, organize edilmesi ve denetlenmesinde görevlidirler.Bu kapsamda Koruma Projeleri ve çevre düzenleme projelerinin uygulanması için gerekli finansal ihtiyaçların teminini(Devlet Destekleri, Ulusal ve Uluslararası Fonlar, Yerel İdareler ve Belediyelerin Katkı Payları, Sponsorluklar vb.). organize ederler.

4.1.11.7. Öneri Alan Yönetiminin Mali Kaynakları

- Kültür Varlıklarının korunmasına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığına ayrılan bütçeden ayrılan pay.
- Tabiat Varlıklarının Korunmasına ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ayrılan bütçeden ayrılan pay.
- Yerel İdareler ve Belediyelere ödenen Katkı Payları
- Kültür varlıklarının onarımında katkı fonlarından ayrılan pay.
- Ulusal ve Uluslararası yardım fonları,
- Sponsorluk gelirleri,
- Gerçek kişi veya kuruluşların mali destekleri.
- Alan Yönetimi bünyesinde kurulacak "Tarihi Su Yolları Koruma ve Geliştirme Fonu" gelirleri.
- Alan Yönetimi bünyesindeki müze, ekomüze, günübirlik tesisler ve diğer gelir kaynaklarından elde edilen gelirler.

4.1.11.8. Öneri Alan Yönetiminin Merkezi Ve Yerel Yönetimlerle İlişkileri

Görüldüğü üzere Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması, kullanılması ve yönetilmesi sürecinde yerel yönetimlerle merkezi hükümet arasında 'bir yerinden yönetim yaklaşımı önerisi' olarak uygulanacaktır; ancak "Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş Ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"'in **, 'Yetki ve Yöntem' başlıklı 8.Maddesinin (b) bendinde** Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça (Kültür ve Turizm Bakanlığınca) Alan Yönetimi Başkanlığı kurulabilir iken mevcut yasa ve yönetmelikte yapılacak değişiklik ile bu hükmün "Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça veya ilgili Belediye Başkanlıklarınca" şeklinde değiştirilmesi önerilmiştir.

Bu kapsamda Alan Yönetimi Başkanlığı birçok yerel idarenin sorumluluğunda olan tarihi su yollarının bütüncül bir şekilde korunması, kullanılması ve yönetilmesine yönelik yerel bir işbirliği kurumu olup, her yerel idarenin karar alma süreçlerinde Alan Yönetiminin bütün organlarında etkin bir şekilde temsil edilmesine imkan sağlamaktadır.

Alan Yönetimi Merkezi İdarenin yetki devri ile birlikte, Alan Yönetimi bünyesinde bulundurduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı Temsilcisi ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Temsilcileri ile yerel idareler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ve yerel halk ile birlikte katılımcı ve yerinden yönetim anlayışı içerisinde yerinden yönetimin karar alma süreçlerine dahildir.

4.1.11.9. Ulusal ve Uluslararası İşbirliği:

Alan Yönetimleri (Türkiye içi ve dışı) görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütmek ve bu projelere kaynak aktarmak üzere, Alan Yönetimi Kuruluşu Kanununda yazılı konular çerçevesinde iş birliğine girebilir. Bu kapsamda kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili araştırma,geliştirme, koruma, iyileştirme, işlevlendirme,

turizm altyapısını oluşturma gibi konularda Alan Yönetimlerince ulusal ve uluslararası düzeyde resmi işbirlikleri yapılabilir.

4.1.11.10. İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetimi Önerisinin Uygulanması:

İstanbul Avrupa Yakasında yer alan tarihi Roma, Bizans ve Osmanlı Su Yollarının ve etki alanlarının korunması, iyileştirilmesi, kullanılması ve yönetilmesi, mevcut yasal ve yönetsel durumda mümkün değildir. Çünkü ağırlıklı olarak Merkezi İdarenin yetkisinde, yerel idarelerin karar alma mekanizmasının dışında bırakıldığı, salt koruma anlayışı kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilir bir şekilde korunmasını sağlayamayacaktır.Dolayısıyla Tarihi Su Yolları ve etki alanlarının ivedilikle belirlenerek, yapılacak Yasal Düzenleme ile alan yönetimi sınırı olarak kabul edilmesi ve sınırlar belirlenirken Tarihi Su Yollarının etki alanı içerisindeki diğer kültür ve tabiat varlıkları ile birlikte mevcut yerleşimler ve soyut kültürel miras öğeleri gibi unsurların da kriter olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Alan Yönetimi Yaklaşımının Uygulanması aşamaları başlıca şunlardır;

4.1.11.11. Kuruluş Yasası

Tarihi Su Yolları Alan Yönetiminin amacı, kapsamı, kuruluşu, görev yetki ve sorumluluklarının açıkça belirtildiği Yasal Düzenlemenin Yapılması gerekmektedir.

Tarihi Su Yolları Alan Yönetiminin Kurucu Yerel İdaresinin Belirlenmesi.

Tarihi Su Yolları Alan Yönetiminin, bünyesindeki merkezi idare temsilcileri, diğer yerel idare temsilcileri, stk'lar, meslek odaları ve yerel halk ile birlikte demokratik olarak koordinasyonu sağlamak üzere, tarihi su yollarından en çok etkilenen belediye olan Eyüpsultan Belediye Başkanlığının kurucu Yerel İdare olarak yasada belirtilmesi; ancak diğer belediyelerin de karar alma, uygulama ve denetleme haklarının olduğu da ayrıca belirtilmelidir.

Tablo.4.2. Alan Yönetimi Önerisinin Teşkilat Yapısı

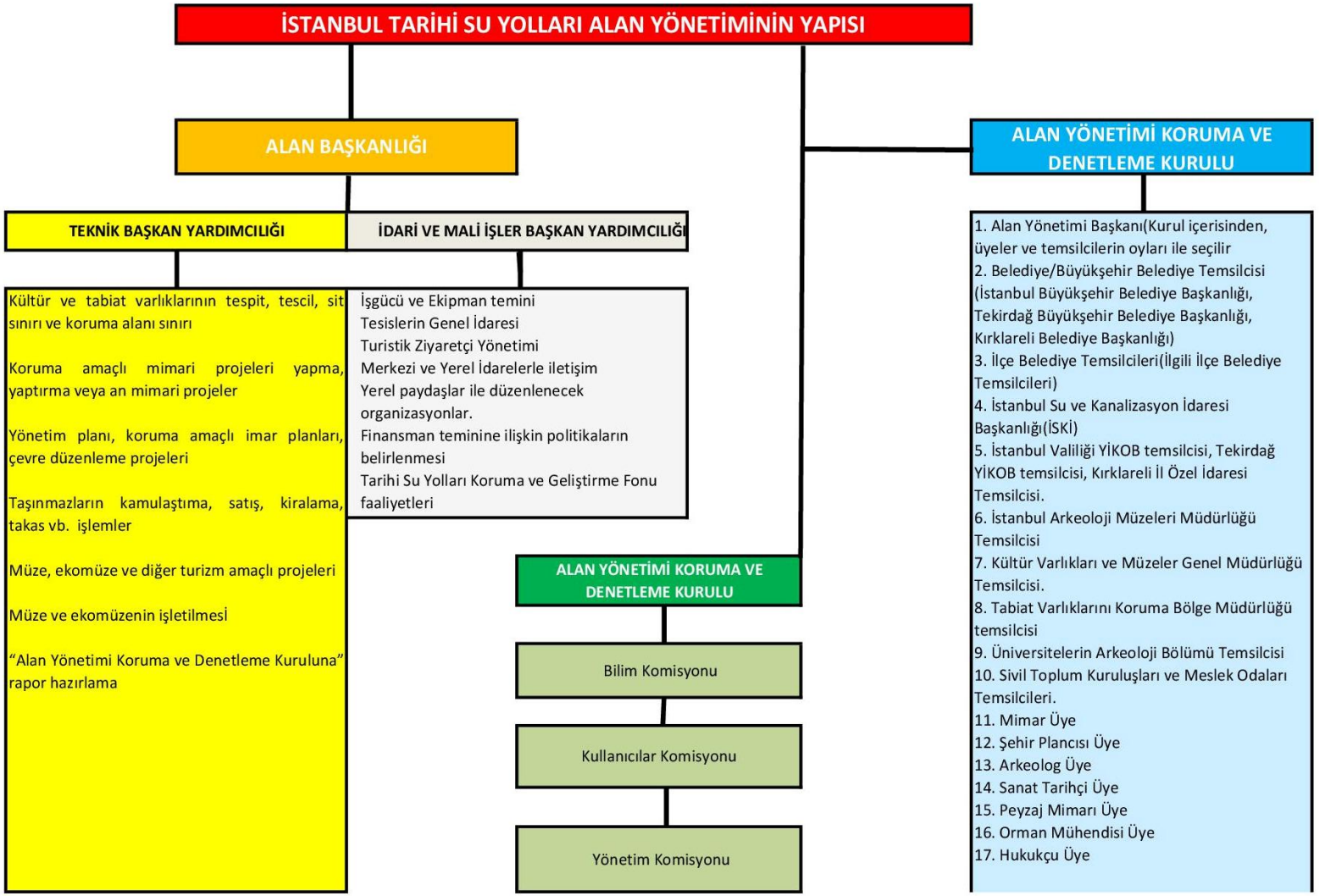

4.1.11.12. Öneri Alan Yönetimi Sınırlarının Belirlenmesi

Bu kapsamda İstanbul Tarihi Su Yollarının etki alanının belirlenmesinde, İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli'de yer alan diğer tarihi çevre, doğal çevreve yapılı çevre öğelerinin analiz edilmesi gerekmekte olup;

- ❖ Tarihi Su Yollarının koruma alanı veya sit alanı olarak belirlenen mevcut kesimlerinin arazide yapılacak çalışmalar neticesinde yeniden incelenmesi.
- ❖ Bu kapsamda tarihi su yollarının yerleşim alanları içerisinden geçtiği kısımlarda hattın her iki tarafındaki 10'ar metre mesafe ile; yerleşim alanları dışından geçtiği kısımlarda ise hattın her iki tarafından en az 200m.lik mesafenin koruma alanı ve alan yönetimi sınırı olarak değerlendirilmesi,

  Bunun dışında;
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresindeki yerleşimler üzerinde yer alan anıt eser ve sivil mimarlık örneği yapılar(çeşmeler, konutlar, camiler vb.)
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresinde yer alan Arkeolojik Sit Alanları
- ❖ Tarihi Su Yolları çevresinde yer alan askeri amaçlı siper, korugan, tabya ve karargah yapıları.
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresindeki Kemerburgaz ve Kuzey Marmara Ormanları, Kuzeybatı ya doğru tarihi İsale Hattının içerisinden geçtiği Istıranca Ormanları ile anıt ağaç niteliğindeki tabiat varlıkları
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresindeki tarımsal alanlar ve bostanlar.
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresindeki soyut kültürel miras öğeleri
- ❖ Tarihi Su Yollarının çevresindeki geleneksel konut ve mimari doku öğelerinin de etki alanı içerisine alınması önemlidir.

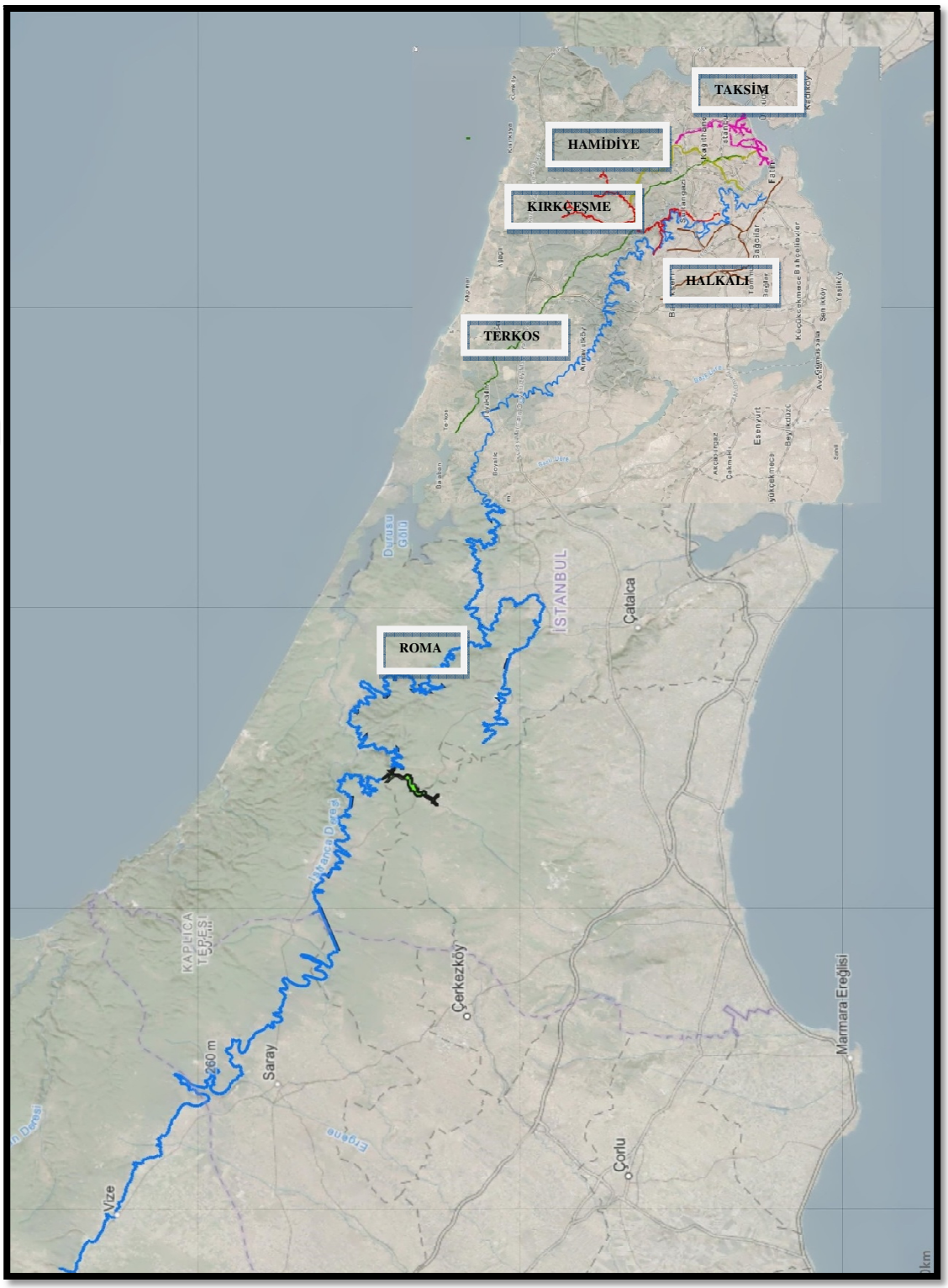

Harita 4.10. : Tarihi Alan Yönetimi Öneri Kapsamındaki İstanbul Tarihi Su Yolları

4.1.11.13. Yönetim Alanı Planının Hazırlanması:

İstanbul Tarihi Su Yolları Alan Yönetim Planı kapsamında; sınırları belirlenen Alanın Yönetiminin amaç, hedef ve stratejilerinin yer aldığı, sürdürülebilir koruma ve yönetim anlayışına esas politikalar oluşturularak Alan Yönetiminin işletme, yönetim, idari ve finansal modelleri içerecek, ulusal ve uluslararası platformda alanın sunumunu ve tanıtımını sağlayacak yönetim, koruma, kullanma, sunum ve tanıtım, ziyaretçi politika ve stratejilerinin belirlenmesi sağlanmalıdır.Yönetim Planı kapsamında tarihi su yolları ve etki alanında kalan uygun alanların "Ekomüze" olarak değerlendirilmesi, sürdürülebilir koruma açısından önemli bir atılımı olacaktır.

4.1.11.14. Öneri Alan Yönetiminin Çalışma Yöntemi:

Alan Yönetimi Önerisinin uygulanması halinde Alan Yönetimi Sınırları içerisinde kalan tarihi, doğal ve yapılı çevrenin korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, kullanılması, yönetilmesi ve denetlenmesine ilişkin özellikle Merkezi İdarece kullanılan kısmen de Yerel İdarelerce kullanılan yetkiler doğrultusunda yapılan bütün iş ve işlemler Alan Yönetimi Başkanlığının yetki ve sorumluluğuna geçecektir; ancak Alan Yönetimi bünyesinde alınan kararlar ve yapılan uygulamalar ile ilgili Kültür ve Turizm Bakanlığına karşı sorumludur.

Alan Yönetimi önerisi kapsamında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne başlı Koruma Bölge Kurulları, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğüne Bağlı Koruma Komisyonları, Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Kanunları doğrultusunda tesis edilen belediye idaresinden özellikler taşıyan özgün bir çalışma sistemi bulunmaktadır. Şöyle ki Alan Yönetiminin çalışma usul ve esasları kapsamında Alan Yönetimi Koruma ve Denetleme Kurulunun değerlendirmesine sunulan iş ve işlemlere ilişkin uzman raporları hazırlanır, Alan Yönetimi Alt Komisyonlarının görüş ve değerlendirmeleri ile birliktenihai karar alınmak üzere Kurula sunulur. Kurulun uygun gördüğü her türlü iş ve işlem Alan Başkanınca onaylanarak yürürlüğe girer. Bunun dışında Başkanlık Teşkilatının

çalışma usul ve esasları alanın özellikleri de dikkate alınarak hazırlanacak yönetmelikle belirlenmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Trakya Roma Su İsale Hattı Örneği üzerinde yapılan incelemeler neticesinde tarihi su yollarının korunması süreci iki şekilde ele alınmış olup, ilk olarak Tarihi Su Yollarının Korunmasında, Mevcut Yasal Ve Yönetsel Yapılanması incelenmiş; daha sonra Tarihi Su Yollarının Korunmasında, Yerinden Yönetimi Yaklaşımı Olarak Alan Yönetimi Önerisi oluşturulmuştur.

Bu kapsamda öncelikle İstanbul Tarihi Su Yolları ile ilgili mevcut yasal ve yönetsel uygulamaların incelenmesi neticesinde;

- İstanbul Tarihi Su Yollarının salt koruma anlayışı içerisinde değil de bütüncül bir planlama yaklaşımı içerisinde, etki alanlarındaki diğer kültür ve tabiat varlıkları ile birlikte kullanılmasının gerekli olduğu,
- İstanbul Tarihi Su Yollarının yeterli tespit ve tescil çalışmaları yapılmamış olup tarihi çevrenin topyekün tespiti, tescil ve envanterleme sürecinin tamamlanması gerektiği,
- Tarihi Su Yollarının ihya edilmesi için ivedilikle rölöve-restitüsyon, restorasyon veya rekonstrüksiyon projelerinin hazırlanması ve uygulanması gerektiği,
- Tarihi Su Yollarının korunması ve ihya edilmesi kapsamında sadece Merkezi İdarenin finansman sağlamasının mümkün görülmediği bu durumda tarihi su yolları kaderine terk edildiği,
- Dolayısıyla koruma sürecinin sadece tespit ve tescilden ibaret olmadığı düşüncesiyle, korunan yapı ve alanların mülk sahiplerinin mağdur olmamaları için gerekli kamulaştırma, trampa işlemlerine yeterli ödenek ve imkan sağlanmalı veya tescilli yapıların bakım onarım faaliyetleri için gerekli finansal kaynakların oluşturulmalıdır. Bu kapsamda sorumlu kuruluşlar bünyesinde mali kaynakların organizasyonu ilgili birimlerin kurulması gerektiği,

- Trakya Roma Su Yollarının mevcut fiziki durumunun kötülüğü ve İstanbul'da Osmanlı Döneminde yapılmış diğer su yolları ile bağlantısından dolayı İstanbul Su Yollarının etrafındaki diğer tarihi ve doğal çevre yapıları ile bütüncül değerlendirmesi gerektiği,
- İstanbul Tarihi Su Yollarının başta Trakya Roma Su Yolları olmak üzere UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine alınmasının sağlanması gerektiği,
- 2863 Sayılı Yasada 5226 Sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile koruma sürecinde yerel idarelere sorumluk verilmesine ilişkin değişiklik doğrultusunda yapılan uygulamalarda merkezi idare, yerel idarelere nazaran halen daha yetkin durumda olduğu,
- Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması konusunda yerel idarelerin daha çok güçlendirilmesi, merkezi idareden daha etkin bir şekilde koruma, kullanma ve yönetme faaliyetlerinde bulunması gerektiği,
- Tarihi Roma Su İsale Hattını sadece Merkezi İdare ve Taşra Teşkilatlarının mevcut koruma faaliyetleri ile ayakta durması mümkün değildir. Onun yerine Merkezi dışlamadan yerel dinamiklerin organize edilmesiyle oluşturulacak bir yerinden yönetim yapılanmasının kurulması gerektiği,
- Koruma uygulamalarının yerelleşmesi konusunda dünyadaki örnek uygulamalar da incelenerek mevcut koruma Yasasında güncelleme yapılmasına ihtiyaç duyulduğu,
- Tarihi su yolu yapılarına sahip birçok Merkezi ve Yerel İdarenin katılımcı bir anlayış çerçevesinde Teknik ve İdari anlamda işbirliğine ihtiyaç duyulduğu,
- Tarihi Su Yollarının ve etki alanlarının sahip oldukları farklı arazi kullanım durumları da göz önüne alındığında, kamulaştırma, kiralama, satış vb. hususların yerinden ve tek elden yönetilmesinin daha verimli olacağı,
- Tarihi Su Yollarının koruması ve kullanması konusunda yetki ve sorumluluklarının yasalarla belirlenmesi gerekmekte olup yapılacak düzenleme ile yerel halkın ve sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin koruma faaliyetlerinin her sürecinde katılımcı olmalarının önünün açılması gerektiği şeklinde sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu doğrultuda İstanbul'daki tüm tarihi su yollarının ve tarihi çevrenin ulusal ve uluslararası düzeyde, kültürel ve toplumsal değerler olduklarının bilinci ile tarihi çevrenin sürdürülebilir bir şekilde korunması ve kullanılmasının sağlanması için mevcut yasal ve yönetsel uygulamalardan farklı, yerel idarelerin koordinasyonunda katılımcı ve demokratik bir yerinden yönetim anlayışına ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmış olup tez çalışması kapsamında Mevcut Yasal ve Yönetsel Yapıya alternatif olmak üzere İstanbul Tarihi Su Yollarının, bütüncül bir koruma, kullanma ve yönetme yaklaşımıyla yerel idareler öncülüğünde merkezi idare, stk, yerel halk temsilcilerinin karar alma süreçlerinde etkin oldukları bir **yerinden yönetimi yaklaşımı olarak alan yönetimi önerisi** oluşturulmuştur.

Bu kapsamda Tarihi Su Yollarının korunması sürecindeki mevcut yasal ve yönetsel uygulamalar ile nasıl yönetildiği ve Öneri Alan Yönetiminin uygulanması ile nasıl yönetileceğine ilişkin karşılaştırmalara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir;

	ÖZELLİKLER	**TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA, MEVCUT YASAL VE YÖNETSEL YAPI**	**TARİHİ SU YOLLARININ KORUNMASINDA, YERİNDEN YÖNETİMİ YAKLAŞIMI OLARAK ALAN YÖNETİMİ ÖNERİSİ**
1	Tarihi su yollarının korunması ve kullanılması süreçlerinin yürütülmesine dayanak oluşturan mevzuat.	2863 sayılı kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu ve ilgili mevzuat; 3194 sayılı imar kanunu ve bağlı mevzuat; uluslararası sözleşmelerdir.	2863 sayılı kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu ve ilgili mevzuat; 3194 sayılı imar kanunu ve bağlı mevzuat; uluslararası sözleşmeler ve alan yönetimi kuruluş kanunudur.
2	Tarihi su yolları ve çevresinin korunması sürecindeki yönetim anlayışı	Merkeziidare ve bağlı taşra teşkilatlarından oluşan, belediyeler,sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın katılımının sınırlı olduğu; kültür ve tabiat varlıklarının parçacıl, dağınık ve verimsiz yönetildiği merkezi yönetim anlayışı hakimdir.	Yerel idarelerin öncülüğünde kurulacak; merkezi idare, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve yerel halkın etkin katımlarının sağlandığı; kültür ve tabiat varlıklarının ve etki alanlarının bütüncül ve sürdürülebilir olarak yönetildiği demokratik, tek elden ve verimli yerinden yönetim anlayışı ile hareket edilecektir.
3	Tarihi su yolları ve çevresinin korunmasına ilişkin koruma politikası	Tarihi su yollarının, birçok kurum ve kuruluşun yetki sınırları içerisinde parçacıl olarak yönetilmesinden kaynaklı olarak kısa vadeli koruma polikalarıuygulanmaktadır.	tarihi su yollarının yerinden yönetim yaklaşımı çerçevesinde kurulacak alan yönetimi ile bütüncül, katılımcı ve uzun vadeli koruma politikaları ile yönetilmesi mümkündür.

4	Tarihi su yolları ve çevresinin korunması sürecine yerel halkın katılımı	Mevcut yasal ve yönetsel çerçevede kültür ve tabiat varlıklarının korunma ve kullanılması kapsamında; tespit, tescil, koruma ve kullanma koşullarının belirlenmesi, koruma amaçlı ve koruma amaçlı olmayan imar planlarının yapımı ve çevre düzenleme projelerinin yapımı süreçlerinde yerel halkın katılımı söz konusu değildir.	Yerinden yönetimi yaklaşımı kapsamında önerilen alan yönetimi ile; kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilir bir şekilde korunması ve kullanılması süreçlerinin tümünde yerel halk ve yerel halk temsilcileri ile birlikte çalışılacak, karar alma süreçlerine dahil edileceklerdir.
5	Tarihi su yolları ve çevresinin korunmasında yerel yönetimin yetkisi	Tarihi su yolları ve çevresinin korunmasında merkezi idare ve bağlı taşra teşkilatları yetkilidir. yerel yönetimler 3194 ve 2863 sayılı yasa kapsamında sınırlı yetkilere sahiptir.	Yerinden yönetimi yaklaşımı kapsamında önerilen alan yönetimi ile; yerel yönetimler katılımcı, demokratik ve karar alma süreçlerine dahil olmak suretiyle tarihi su yolları ve yakın çevresinin korunması sürecinde etkin bir role sahip olacaktır.
6	Tarihi su yolları ve çevresinin korunmasında merkezi yönetimin yetkisi	Tarihi su yolları ve çevresinin korunması ve yönetilmesi kapsamında kültür varlıkları için kültür ve turizm bakanlığı, tabiat varlıkları için ise çevre ve şehircilik bakanlığı yetkilidir. kültür ve tabiat varlıklarının çakıştığı durumlarda nihai karar mercii çevre ve şehircilik bakanlığı'dır. Kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanları dışındaki diğer alanlarda toplu konut idaresi başkanlığı, ulaştırma denizcilik ve haberleşme bakanlığı, orman ve su işleri bakanlığı, tarım ve hayvancılık bakanlığı ve hazine ve maliye bakanlığı yetkilidir.	Tarihi su yollarının korunması ve yönetilmesi kapsamında tek yetkili kurum **alan yönetimi başkanlığı'dır.** merkezi idarelerin sahip olduğu yetkiler alan yönetimi başkanlığına devredilecektir.
7	Tarihi su yolları ve çevresinin korunmasında yerel yönetimlerin sorumluluğu	Tarihi su yolları ve çevresinin korunması ve yönetilmesi kapsamında vize(kırklareli) belediyesi, saray(tekirdağ) belediyesi, tekirdağ büyükşehir belediye başkanlığı, çatalca, silivri, arnavutköy, gaziosmanpaşa, sultangazi, şişli,sarıyer, eyüpsultan ve fatih ilçe belediyeleri(istanbul), istanbul büyükşehir belediye başkanlığı, kırklareli il özel idaresi, tekirdağ valiliği yatırım izleme ve koordinasyon müdürlüğü ve istanbul valiliği yatırım izleme ve koordinasyon müdürlüğü gibi yerel idarelerin sorumlulukları bulunmaktadır. (not: her idare kendi yetki alanları içerisinde kalan tarihi su yollarının korunmasından sorumlu bütüncül olmayan bir koruma yaklaşımı söz konusudur.)	Tarihi su yollarının ve çevresinin **bütüncül olarak korunması ve yönetilmesi** kapsamında, yerel idarelerin yetki ve sorumlukları **alan yönetimi başkanlığına** devredilecektir. söz konusu yerel tüm idareler kendi idari sınırları ile ilgili tüm karar alma süreçlerine, alan yönetimi bünyesindeki koruma ve denetleme kurulu ve alt komisyonlarındaki karar alma süreçlerinin tümünde etkin katılımcıdır.
8		Tarihi su yolları ve çevresindeki **tüm kültür varlıklarının korunmasında**, her kurul kendi yetki alanı ile sınırlı olmak üzere; edirne kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğü, istanbul 1 numaralı kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğü, İstanbul Ii numaralı	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin tek karar mercii alan yönetimi bünyesindeki **tarihi su yolları koruma ve denetleme kuruludur.**

	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan tüm kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin karar alma yetkisi	Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğü, istanbul ı numaralı yenileme alanları koruma bölge kurulu müdürlüğü, istanbulıı numaralı yenileme alanları koruma bölge kurulu müdürlüğü, istanbulııı numaralı kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğü, istanbulıv numaralı kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğünü karar almakla yetkilidir. tarihi su yolları ve çevresindeki tüm tabiat varlıklarının korunmasında,her komisyon kendi yetki alanı ile sınırlı olmak üzere; istanbul 3 numaralı tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonu ve istanbul 4 numaralı tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonu karar almakla yetkilidir.	
9	Kültür ve tabiat varlıklarının tespit, tescil, koruma alanı belirleme, sit alanı belirlemeye yönelik tüm iş ve işlemlerin yürütülmesi.	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür varlıkları ile ilgili kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlükleri, ilgili müze müdürlüklerine bağlı uzmanlarca hazırlanan tespit raporlarının ilgili koruma bölge kurullarınca değerlendirilmesi neticesinde;, kültür varlıkları korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmekte olup koruma alanı veya sit alanı sınırları kurul kararı ile belirlenmektedir. aynı şekilde tarihi su yolları ve çevresinde yer alan tabiat varlıkları ile ilgili tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonu uzmanlarınca hazırlanan tespit raporlarının ilgili bölge komisyonlarınca değerlendirilmesi neticesinde; tabiat varlıkları tescil edilmekte olup bu varlıkların koruma alanı veya sit alanı sınırları yine bölge komisyonu kararı ile belirlenmektedir. not: tarihi su yollarının korunmasından sorumlu birçok kültür varlıklarını koruma bölge kurulunun sorumlu yetkili olması tabiat varlıklarının korunmasından ise birden çok bölge komisyonunun sorumlu olması bütüncül değil parçacılbi korumanın uygulamasını sağlamaktadır.	tarihi su yolları ve çevresinde yer alan tüm kültür ve tabiat varlıkları, alan yönetimi başkanlığı uzmanlarınca bütüncül olarak hazırlanan tespit raporlarının, tarihi su yolları koruma ve denetleme kurulunca bütüncül bir anlayışla değerlendirilmesi neticesinde gerekli tescil, koruma alanı ve sit alanı sınırları kurul kararı ile belirlenecektir.
10	Tarihi su yollarının korunması, kullanılması ve yönetilmesine yönelik yönetim planı hazırlanması	Mevcut durumda tarihi su yolları ve çevresinin bütüncül olarak korunmasına yönelik amaç, hedef,stratejiler ve müdahale biçimlerini içeren bir yönetim planı bulunmamakta olup 2863 sayılı yasa gereği bu planının hazırlanmasına ilişkin herhangi bir zorunluk bulunmamaktadır.	Alan yönetiminin kurulması ile birlikte tarihi su yolları ve çevresinin bütüncül olarak korunmasına yönelik, belirli süre sınırları içerisinde, amaç, hedef,stratejiler ve müdahale biçimlerini içeren bir yönetim planı hazırlanması alan yönetimi başkanlığının hukuki bir zorunluluğudur.

11	Çevre düzeni planları	Tarihi su yollarına ait koruma alanı veya sit alanı sınırlarının mevcut 1/100000 ölçekli çevre düzeni planlarında yer almasına yönelik plan değişikliği ilgili çevre ve şehircilik bakanlığı ilgili birimlerince veya istanbul büyükşehir belediyesince hazırlanarak(tekirdağ ve kırklareli sınırları da dahil) çevre ve şehiricilik bakanınca onaylanabilir.	Tarihi su yollarına ait koruma alanı veya sit alanı sınırlarının mevcut 1/100000 ölçekli çevre düzeni planlarında yer almasına yönelik plan değişikliği ilgili çevre ve şehircilik bakanlığı ilgili birimlerince veya istanbul büyükşehir belediyesince alan yönetiminin ilgili birimlerinin katılımı sağlanarak hazırlanıp, çevre ve şehiricilik bakanınca onaylanabilir.
12	Koruma amaçlı imar planları	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür va tabiat varlıklarını kapsayan alanların sit sınırı ilan edilmesi halinde, 2863 sayılı yasa kapsamında kültür ve turizm bakanlığı ve çevre ve şehircilik bakanlığınca re'sen koruma amaçlı nazım ve uygulama imar planları yapılarak ilgili muhtelif kültür varlıkları koruma bölge kurulu ve ilgili muhtelif tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonunun uygun görüşü doğrultusunda ilgili bakanlıkça re'sen onaylanabilir. ya da tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin ilgili belediyelerce bütüncül olmayan parçacıl olarak hazırlanan koruma amaçlı nazım ve uygulama imar planları, değerlendirilmek üzere ilgili muhtelif kültür varlıkları koruma bölge kurulu ve ilgili muhtelif tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonunun uygun görüşü doğrultusunda belediye meclisinin uygun görüşü ile belediye başkanlığınca onaylanmaktadır.	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür va tabiat varlıklarını kapsayan alanların sit sınırı ilan edilmesi halinde alan yönetimi başkanlığının ilgili birimlerince hazırlanan koruma amaçlı nazım ve uygulama imar planları; koruma ve denetleme kurulunun uygun görüşü doğrultusunda alan başkanınca onaylanır.
13	Çevre düzenleme projeleri	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan sit alanı veya koruma alanı sınırları içerisinde ilgili belediyesince veya ilgili bakanlıkça hazırlanan çevre düzenleme projeleri ilgili kültür varlıklarını koruma bölge kurulu veya tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonunca değerlendirilir; uygun görülmesi halinde ilgili bakanlıkça veya ilgili belediyesince uygulanır.	Tarihi su yolları ve çevresinde yer alan sit alanı veya koruma alanı sınırları içerisinde alan yönetimi başkanlığınca çevre düzenleme projeleri hazırlanır, değerlendirilmesi neticesinde koruma ve denetleme kurulunca onaylanır.

14	Tarihi su yollarına ait yapıların basit ve esaslı onarımlarındaki yetkiler	Tarihi su yollarına ait yapıların basit ve esaslı onarımları kapsamında ı.grup yapılarla ilgili işlemler kültür varlıklarını koruma bölge kurulları ve müdürlükleri ile 2. grup yapılarla ilgili iş ve işlemler koruma uygulama ve denetleme birimlerince yürütülmektedir.	Tarihi su yollarına ait yapıların basit ve esaslı onarımlarına ilişkin koruma bölge kurulları ve müdürlükleri ile koruma uygulama ve denetleme birimlerince yürütülen tüm işlemler, alan yönetimince yürütülecektir.
15	mimari projelerin hazırlanması, değerlendirilmesi, uygulanması ve denetlenmesi,	tarihi su yolları ve çevresindeki tüm kültür varlıklarının, ihya edilmesi kapsamında kültür varlığına ilişkin mülki sahibi veya ilgili belediyelerce hazırlanan rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri her kurul kendi yetki alanı ile sınırlı olmak üzere parçacıl bir anlayışla değerlendirilecek. onaylı projelerin uygulanması ve denetlenmesi bütüncül olarak yapılamayacaktır. bununla birlikte mimari projelerin uygulanması sürecinde finansman veya maddi destek konularındaki yetersizliklerden dolayı mimari projelerin uygulanması zor olacaktır.	alan yönetiminin kurulması ile birlikte tarihi su yolları ve çevresindeki kültür varlığı yapıların bütüncül bir anlayışla rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile gerekliyse rekonstrüksiyon projelerinin hazırlanması, uygulanması, yeniden işlevlendirilmesi ve uygulamaların denetlenmesi süreçlerinin tamamı tek elden alan yönetimince gerçekleştirilecektir.
16	tarihi su yollarından vakıf suları ile ilgili uygulamalar	istanbulavrupa yakası vakıf sularından kırkçeşme, hamidiye, terkos ve taksim suları ile ilgili her türlü plan ve proje ilgili kültür varlıklarını koruma bölge kurulu ve ilgili tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonlarının görüşü ile iski genel müdürlüğünce gerçekleştirilmektedir.	istanbulavrupa yakası vakıf sularından kırkçeşme, hamidiye, terkos ve taksim suları ile ilgili her türlü plan ve proje alan yönetimi ve iski işbirliğinde hazırlanacak, koruma ve denetleme kurulunun onayına sunulacaktır.
17	tarihi su yollarının korunması kapsamında 2863 sayılı yasa kapsamında alınan kararlara yapılan itirazların değerlendirilmesi.	tarihi su yollarının korunması kapsamında ilgili kültür varlıklarını koruma bölge kurulu kararları ile tabiat varlıklarını komisyon kararlarına yönetmelikle belirlenecek süreler içerisinde itiraz edilebilir. itirazların olumlu sonuçlanmaması halinde kültür ve tabiat varlıklarını koruma yüksek kuruluna itiraz edilebilir.	tarihi su yollarının korunması kapsamında tek karar mercii olan koruma ve denetleme kurulu kararlarına yönetmelikle belirlenecek süreler içerisinde itiraz edilebilir. itirazların olumlu sonuçlanmaması halinde kültür ve tabiat varlıklarını koruma yüksek kuruluna itiraz edilebilir.
18	tarihi su yolları ve çevresinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarının korunması, projelendirilmesi, yeniden işlevlendirilmesi süreçlerinde gerekli finansman kaynağı.	mevcut yasal ve yönetsel durumda kültür varlıklarının bakımı, onarım ve işletilmesine yönelik mülk sahiplerinin sorumluluğu bulunmakta olup devletin kültür varlıklarının korunmasına yönelik kısmi yardımları söz konusudur.	alan yönetimi bünyesinde yönetim alt komisyonunca denetlenebilir bir "tarihi su yolları koruma ve geliştirme fonu" kurulacak, bu fon sayesinde koruma projeleri ve çevre düzenleme projelerinin uygulanması için gerekli finansal ihtiyaçların teminini(devlet destekleri, ulusal ve uluslararası fonlar, yerel idareler ve belediyelerin katkı payları, sponsorluklar vb.). organize edilecektir.

19	tarihi su yollarının yeniden işlevlendirilerek turizme katkısı.	tarihi su yollarına ait yapıların bütüncül olarak restorasyon veya rekonstrüksiyon projelerinin yapılmasının, tarihi su yollarının geçtiği yerlerdeki, merkezi ve yerel idari aktörlerin organize olamaması, karma mülkiyet yapısı ve finansman yetersizliği gibi nedenlerle yapılmasının zor olduğu düşünülmektedir.	alan yönetiminin demokratik ve katılımcı yerinden yönetim yaklaşımı ve bünyesinde kurulacak tarihi su yolları koruma ve geliştirme fonu sayesinde sadece merkezi idarenin yardımına bağlı kalmadan alan yönetimi sınırları içerisindeki yapıların ihya edilmesi, yeniden işlevlendirilmesi ve bu yapıların çevrelerindeki tabiat varlıkları ile birlikte projelerinin hazırlanarak müze, ekomüze vb. çağdaş müzecilik uygulamalar ile yerel ve ulusal düzeyde katkı sağlaması beklenmektedir.
20	tarihi su yollarının korunması ve kullanılması süreçlerinin yerel düzeyde sağladığı sosyo ekonomik katkı	mevcut koruma uygulamalarının merkezi idare ve bağlı taşra teşkilatlarınca kısa vadeli ve katılımcı olmayan bir anlayışla gerçekleştirilmesinden dolayı bütüncül koruma ve kullanma projelerinin oluşturulması mümkün olmamakla beraber yerel halka ve yerel idarelere sağlayacağı sosyo ekonomik katkı sınırlı ve yetersizdir.	alan yönetiminin yerel idareler öncülüğünde, katılımcı ve sürdürülebilir bir koruma anlayışı ile tek elden, hızlı ve etkin çalışma şekliyle üreteceği projeler ile yönetim alanı içerisindeki yerel idarelere, yerel halka ve sivil toplum kuruluşlarına sosyo ekonomik anlamda güçlü bir katma değer sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo.5.1. Mevcut ve Öneri Koruma Yönetimi Uygulamaları karşılaştırmalı tablosu

Yukarıdaki tabloya göre Tarihi Su Yollarının Korunmasında, Yerinden Yönetim Yaklaşımı olarak Alan Yönetimi Önerisinin uygulanması halinde;

- Merkezi İdare, Yerel İdare, stk'lar, üniversiteler ve yerel halk ile birlikte katılımcı bir yerinden yönetim anlayışının olduğu,
- Korumaya ilişkin Yerel İdarelerin etkin rolünün olduğu,
- Yerel halkın karar alma süreçlerinde temsil edildiği,
- Yerelde sosyal ve ekonomik anlamda katma değer sağlayan Koruma-kullanma dengesinin gözetildiği sürdürülebilir koruma anlayışının hakim olduğu,
- Korunan alanların etki alanı içerisindeki doğal ve yapılı çevre ile birlikte bütüncül olarak değerlendirildiği,
- Kültür Varlıklarının bilimsel, kültürel ve ekonomik değerleri için korunduğu,
- Koruma ve Kullanma Uygulamalarında yerel halk ve yerel fayda anlayışı çerçevesinde desteklerin arttığı,
- Uzun ve sürdürülebilir bir koruma sürecinin gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

ANKARA:2019	Asar-ı Atika Nizamnameleri. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/25841/mod_resource/content/0/Konu%201.pdf
ICOMOS:2018	*Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi.* ICOMOS: http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr
AKKURT,İ.:2019	*Valens'ten Günümüze Bozdoğan Kemeri,*http://www.istanbultarih.com/makale/valens-ten-gunumuze-bozdogan-kemeri.html
AKSOY, D. A., & ENLİL, P. Z.:2012	Kültürel Miras Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar. *T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2573* , 5-6-7; 23.
BARDAKÇI, M.:2015	https://www.haberturk.com/gundem/haber/1116357
BASMACI, D.:2017	KÜLTÜREL MIRASIN KORUNMASINDA YEREL YÖNETIMLERIN ROLÜ: BEYOĞLU BELEDIYESI ÖRNEĞI. AURUM MÜHENDİSLİK SİSTEMLERİ VE MİMARLIK DERGİSİ , S: 78-79.
BEKTAŞ, C. (1992)	Koruma Onarım. İstanbul: YEM Yayınları.
BİRİSTANBUL HAYALİ. (2019)	biristanbulhayali: http://www.biristanbulhayali.com/wp-content/uploads/2012/03/Binbirdirek-Sarn%C4%B1c%C4%B1-Sultanahmet.jpg
CROW, J., BARDILL, J., & BAYLISS, R.:2008	The Water Supply Of Byzantine Constantinople, Journal Of Roman Studies Monograph No:II. London: Society of Promotion of Roman Studies.
CULTURE, A. K.:2018	Aga Khan Trust for Culture: https://www.akdn.org/
CULTURE, A. K.:2019	Aga Khan Trust for Culture: https://www.akdn.org/what-we-do/historic-cities
ÇEÇEN, K.:1999	İstanbul'un Osmanlı Dönemi Su Yolları. İstanbul: İSKİ.
ÇEÇEN, K.: 1996	Roma Su Yollarının En Uzunu (Birinci Baskı). İstanbul: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Yayınları.

ÇEÇEN, K.: 1994	Ülkemizde (TÜRKİYE) Tarihi Su Tesisleri ve Bunların Teknik Yönden Değerlendirilmesi. Su ve Toprak Kaynaklarının Geliştirilmesi Konferansı Bildirgeleri, Cilt I (s. 16-18). Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
ÇELİK, D., & YAZGAN, M. E.:2007	Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa Ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi , 3-4.
DEVİR, S.: 2014	https://sondevir.gaste24.com/arsiv/450-yillik-maglova-kemerinin-belgeseli-cekiliyor-h189984.html
DOĞAN, M.:2010	Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, . Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
DÖNMEZLER, Ş., & YALÇIN, S.: 2019	Hamidiye su terazisi,tarihi mimari si ve işlevi.
UNESCO:2018	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu: http://www.unesco.org.tr/Pages/161/177
EKE, F., & ÖZCAN, Ü. :1988	Tarihi dokunun korunması ve uluslararası deneyimler. Mimarlık.
EKİNCİ, O.:1997).	Sanayileşme Sürecinde Kentsel Koruma Ve Aydınlanma, Sanayi Ve Sanat Sempozyumu, (s. 181). Ankara.
EPCC, PONT DU GARD, RAPPORT D'ACTIVITÉS. :2018	http://pontdugard.fr/sites/default/files//documents/ra_2018.pdf
ERDER, P. D.: 1977	Venedik Tüzüğü Tarihi bir anıt olarak korunmalıdır. ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt.3 , 171-172.
İ.DİNÇER, & AKIN, O. :1994	Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kapsamında Koruma Planı Ve İdari Yapısı. 2. Kentsel Koruma Yenileme Ve Uygulama Kollokyumu, (s. 183). İstanbul.
İBB.:2019	İmar Planları. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı.

ICOMOS. :1987	ICIMOS: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf
INSTİTUTE, T. G.: 2018	The Getty Conservation Institute: https://www.getty.edu/conservation/
İSKİ. :2019	İstanbul'da Tarihte Su Yönetimi. https://www.iski.istanbul/web/tr-TR/kurumsal/iski-hakkinda1/istanbulda-tarihte-su-yonetimi1
KAPSAL, N. :2016	http://fitarihinden.blogspot.com/2016/11/suyun-sehre-yolculugu-1.html
KEJANLI, T. :2007	Türkiye'de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 179-196.
RESMİ GAZETE, 2012	Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120313-6.htm
2018	http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-43039/merkez-teskilati.html
2019	http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-13908/uluslararasi-sozlesmeler.html
MADRAN, E. (2009).	Tarihi Çevrede koruma; yaklaşımlar uygulamalar. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi , 14-15.
MADRAN, E. (2001)	Tüm Müzelerden Farklı Bir Oluşum. Arredamento Mimarlık , S:101-109.
MAZI, Y. D.:2009	TARİHİ ÇEVRENİN KORUNMASINDA SOSYO-EKONOMİK FAKTÖRLERİN ETKİSİ. 2019 tarihinde Mevzuat Dergisi, Sayı:38. adresinden alındı
MEŞHUR, M. :1999	Tarihi Çevrelerin Korunması Sürecinde Yeni Yaklaşımlar, Amasya Kenti Örneği, Selçuk Üniversitesi,. Konya: Fen Bilimleri Enstitüsü.
MİMARLAR ODASI.:2019	TMMOB, Mimarlar Odası. 2019 tarihinde http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964
OKYAY, İ.:2001	Fransa'da Kentsel Sit Alanlarının Korunması-Malraux Yasası. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları

ÖZDEMİR, M. D. :2005	Türkiye'de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa bir Bakış. Planlama Dergisi , 1-2.
PATRİMOİNE-ENVİRONNEMENT.:2019	http://www.patrimoine-environnement.fr/le-pont-du-gard-une-destination-desormais-reservee-aux-privilegies
PLANLAMA.ORG.:2009	1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ve Plan Raporu. http://www.planlama.org/index.php/haberler/guncelhaberler/1180-1100000-oelcekli-stanbul-cevre-duezeni-plan-ve-plan-raporu
MİMAR SİNAN ÜNV.:2014	POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMINDAKÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ:İSTANBUL TARİHİ YARIMADA VE VENEDİK ÖRNEĞİİstanbul MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ, FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
POND DU GARD.:2019	https://ceze.fr/pont-du-gard
POND DU GARD.:2019	visitworldheritage: (https://visitworldheritage.com/en/eu/pont-du-gard-france/ee1617fd-7ad4-456c-aa68-3465f40834c3)
POND DU GARD.:2019	andrewwalks: https://www.andrewswalks.co.uk/pont-du-gard.html
POND DU GARD.:2019	https://ceze.fr/pont-du-gard
RESMİ GAZETE. :1983	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme. 03 01, 2019 tarihinde Resmi Gazete: http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17959.pdf
SARIKAYA, S.:2009	Çevre Koruma Mevzuatına Genel Bir Bakış, Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar I. Dosya Tarihi , 62.
SONGÜLEN, N.:2001	Fransa'da Koruma Olgusu ve Koruma Mevzuatının Gelişimi. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 14.2 , 43-57.
ŞENTÜRK, A. :2012	UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİNDE YER ALMANIN, ÜLKE KÜLTÜREL MİRAS KORUMA POLİTİKALARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME . İstanbul.
TEKELİ, İ. 1998	Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme Ve Kent Planlaması, 75 Yılda Değişen Kent Ve Mimarlık Bilanço'98,. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
TRAKYA ERGENE HAVZASI ÇDP.:2019	2019 tarihinde Çevre ve Şehircililk Bakanlığı: https://mpgm.csb.gov.tr/trakya-alt-bolgesi-ergene-havzasi-i-82194)

TUNA, A., & ERDOĞAN, E.:2013	Ekolojik Kültürel Turizm Aracı Eko Müzelerin Kültürel Peyzaj Açısından İrdelenmesi. Ormancılık Dergisi 9(2) (2013) , 23-37.
WİKİZERO. (2019).	http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvUG9udF9kdV9HYXJk)
WWW.GARD.FR.:2019	https://www.gard.fr/toute-lactu-du-departement-du-gard/attractivite-acces-gratuit-au-site-du-pont-du-gard-pour-les-jeunes-de-moins-de-18-ans.html
YALÇINER, Ö.:2004	YALÇINER, Ö. (2004). KENTSEL YENİLEME. MimarlikDergisi: http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=30&RecID=735
YEREBATAN.:2019	https://www.yerebatan.com/tr/galeri#images-5
YILDIRIM, E.:2009	YILDIRIM, E. (2009). 'DEMOKRATİKLEŞEN KORUMA VE PLANLAMA'. Dosya 14.1 , 69-70.